

1002

ԶԱՊԵԼ ՏՕՆԵԼԵԱՆ

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԴԻ ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐԻ

Ա. ԳԵՐԵ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԷՆ ՎԱԻԵՐԱՑՈՒԱԾ

Կ. ՊՈԼԻՍ

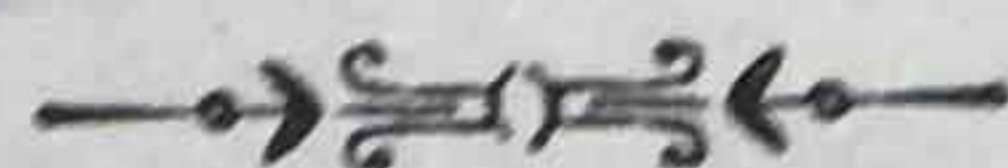
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

1897

ԶԱՊԷԼ ՏՕՆԷԼԵԱՆ

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԴԻ ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐԻ

Ա. Գ Ե Բ Ե

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԷՆ ՎԱԽԵՐԱՑՈՒՄԾ

Կ. ՊՈԼԻՍ

ԴՐԱՑՈՒՆ Պ. ՊԱԼԱՆՅ

1897

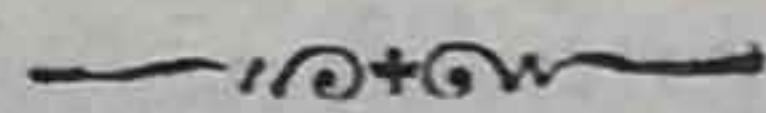
ՏՊԱՐԱՆ, ՎԻՄԱԴՐԱՏՈՒՆ ԵՒ ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ

Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

Թիւ 27, Ֆինանսերէս Եօզուշու, Կ. Պոլիս:

معارف عمومیه نظارت جلیله سنک ۱۸ ذی الحجه ۳۱۴ و ۸ مایس ۳۱۳
تاریخی و ۱۳۳ نومرولی رخصتنامه سیله طبع اولمشدر

Յ Ա Ռ Ա Ջ Ա Բ Ա Ն

Շատ հեռու չեն այն ժամանակները, ուր ազգային վարժարաններու մէջ գրաբար քերականութիւն դաս կը տրուէր անջափահաս մանուկներու, որոնք հագիւ կարդայ ու գրէ ուսած էին: Գրաբարը անհասկնալի լեզու մըն էր իրենց համար, և տարիներ կ'անցընէին զոց սորվելով հոլովումներ ու խոնարհումներ, որոնց նշանակութիւնը գրեթէ չէին բմբռներ:

Փորձառութիւնը զգացուց թէ ժամավաճառութիւն էր գրաբարի աշխատցնել այդ հասակի տղաքը, իրենց խօսած լեզուն սորվեցնելէ առաջ, և Ուսումնական Խորհուրդը իր ծրագրին մէջ ընդունեցաւ աշխարհաբար քերականութիւնը նախակրթարաններու մէջ աւանդելու դրութիւնը:

Սակայն այս պէտքը ճանչցուելէ գրեթէ մեկուկես դար առաջ՝ 1726ին, Մխիթար Աբբայ մտածած էր արդէն ճշդել մեր գաւառաբարբառին քերականական օրէնքները, և պատրաստած էր քերականութիւն մը, որ դեռ ձեռագիր կը մնայ Ս. Ղազարու վանքը. անոր մէկ համառօտութիւնը միայն տպագրուած է տաճկերէն լեզուով 1727ին: Յետոյ, 1847ին, Էլիաս Ռիկզ՝ անգլիացի միսիոնար մը, Պոլսոյ և Փոքր-Ասիոյ աշխարհաբարին քերականութիւնը գրած է անգլիերէն լեզուով: Այս երկու երկերը չենք տեսած. միայն գիտենք թէ գործնական արդիւնք մը ունեցած չեն աշխարհաբարի ուսումը մեր մէջ ծաւալելու տեսակետով:

Մեր վարժարաններուն մէջ նոր լեզուն աւանդելու նպատակով հրատարակուած առաջին քերականութիւնը՝ *Ուղղախօսութիւնն* է, 1853ին տպուած. այս գործը, որուն գլխաւոր հեղինակն է Ռուսինեան, կը ներկայացնէ աշխարհաբարը ոչ այնպէս ինչպէս որ է, այլ նորօրինակ ուղղագրութեամբ ու կանոններով, որոնց մէջ մեծ դեր կը կատարէ հեղինակին քմահաճոյքը:

Այնուհետեւ 1861ին Պոլիս տպուած է Քիրեճճեանի քերականութիւնը, որ քեպլտ այժմ մոռցուած՝ սակայն ունի իր լաւ կողմերը, և կրնայ նկատուիլ աշխարհաբարի քերականութեան առաջին դասագիրքը, ուր գործնապէս օգտակար եղած ըլլայ:

Յետոյ, բուսականի կարգով, կու գայ Հ. Այտրնեանի հոյակապ երկը, Քննական Քերականութիւն առդի աշխարհաբար լեզուի, 1866ին տպուած Վիեննայի մէջ: Այս գիրքը, որ մեր դարուն հայ տաղանդին մեծ արտադրութիւններէն մէկն է, երեւան բերած է աշխարհաբարի գոյութեան իրաւունքը՝ գրաբարէն անջատ: Իր ընդարձակ յառաջաբանը յիշակերտ մըն է աշխարհաբարի պատմութեան, ինչ դարերէն մինչեւ մեր ժամանակները. իսկ բուն քերականութեան մէջ Հ. Այտրնեան կ'ուսումնասիրէ՝ մանրակրկիտ հետազօտութիւններով՝ Պոյսոյ և Փոքր Ասիոյ գաւառաբարբառը, երեւան կը հանէ անոր բաքուն գանձերը, և կը ձշղէ անոր քերականական օրէնքները:

Սակայն Հ. Այտրնեանի այս փառաւոր երկասիրութիւնը, դասագիրք մը չըլլալուն պատճառաւ, բնական էր որ չընդհանրանար մեր վարժարաններուն մէջ. միայն թէ գարմանայի է որ մեր այն ժամանակի աշխարհաբար գրողները, ընդհանրապէս գրաբար քերականութիւններու վրայ լեզուն ուսած, չկրցան կամ չուզեցին օգտուիլ այդ աշխատութենէն, որ ժողովրդին լեզուն կը պատկերացներ, ու հեռանալով անկէ գացին յարեցան գրաբարին, որուն մէջ ուզեցին ձուլել արդի աշխարհաբարը:

Այս շարժման հետ առաջ կու գան այն բազմազան ձեւերը, զորս աշխարհաբարին տուաւ ամէն գրող իր ճաշակին և հմտութեան համեմատ: Այսպէս տեսեց մինչեւ 1880ի ատենները, ուր նոր գրողներու սերունդ մը, հետեւելով քանի մը հիններու, եկաւ հակազործել այդ ձրկտումին դէմ, և աշխարհաբարը վերստացաւ իր բնական, պարզ, յստակ ու ժողովրդական նկարագիրը, քաջ մը առնելով դէպի 1840ի և 50ի գրագետ սերունդին լեզուն, դէպի ետ քաջ մը, որ սակայն յառաջադիմութիւն մըն էր:

Գալով աշխարհաբարի քերականութեան դասագիրքերուն, անոնք արդէն սկսած էին 1880էն ետքը մուտ գտնել մեր վարժարաններուն մէջ. Գաբազաշեան, Թերզեան, Աճեմեան, Դաւթեան, Պօզաճեան, Պետիկեան հետզհետէ հրատարակեցին իրենց գործերը, զորս քննած, իրարու հետ բաղդատած, և գործադրութեան դնելով անձնական փորձառութեամբ օգտուած ենք անոնցմէ՝ այս քերականութիւնը գրելու համար: Այս գործին մէջ, ուր աշխատութեան կարելոր բաժին մը ունեցած է Հրանտ Էֆենտի Ասատուր, գլխաւոր ջանքերնիս եղած է պատկերացնել արդի հայերէնին օրէնքները, քաղելով գանոնք լաւագոյն գրողներու երկերէն, և ներշնչուելով մանաւանդ մեր ժողովրդին գործածած կանոններէն, աղբիւր ունենալով մեզ Պոյսոյ աշխարհաբար-

րը: Մենք մեր կողմէ բնաւ օրենք մը հեղինակած չենք, որովհետեւ այդ ձեռնհասութիւնը չենք ճանչցած մեզի, նկատելով որ լեզուին մէջ բան մը հեղինակելու իրաւունքը ժողովրդին կը պատկանի և ո՛չ անհատներուն: Այսպէս եղած է ամեն ազգի մէջ և Զօսրրն ու Տանթէն են միայն, երկու հանձարներ, որ բացառութիւն կազմած են անգլիական և իտալական լեզուներուն համար:

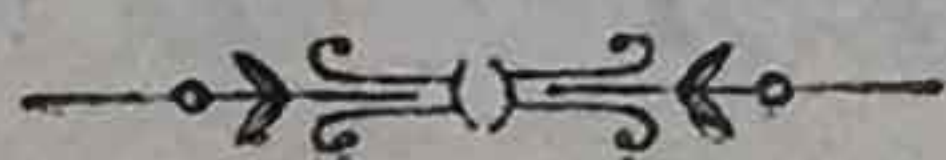
Մեր ընդունած կանոնները ամբողջովին ամփոփուած չեն սակայն այս Ա. Գրքին մէջ, որ 9—11 տարեկան մանուկներու սահմանուած տարրական դասընթացք մըն է: Հոս դրած ենք ինչ որ այս աշխատութեան շրջանակը կը ներէ, և Բ. Գրքին մէջ մանաւանդ պիտի երեւայ արդիւնքը այն հետազօտութեանց, գորս կատարած ենք արդի աշխարհաբարին օրենքները ճշդելու համար, կարգ մը այնպիսի կէտեր ալ երեւան բերելով, որոնք ցարդ դիտուած չեին:

Մեր քերականութեան համար ընտրած ենք Փռեռեռիք Պաթայլի մեթոտը, որ իր մէջ կը պարունակէ ընթերցանութեան և ուղղագրութեան հատուածներ, քերականութեան կանոններ իրենց հրահանգներով, եւ շարադրութեան ու արտասանութեան դասեր: Բոլոր ոտանաւորները մասնաւորապէս պատրաստուած են այս գրքին համար, մեկ մասը թարգմանութեամբ, մեկ մասը հետեւողութեամբ, և փոքրիկ մաս մըն ալ հեղինակութեամբ: Իսկ շարադրութեան դասերը ընթերցանութեան ծառայող հատուածներուն վրայ յօրինուած են հարցումներով, որոնց գրաւոր և բերանացի պատասխանները պիտի վարժեցնեն տղաքը՝ գրելու և պատմելու: Յիշեալ հատուածներուն՝ ինչպէս բոլոր քերականութեան մէջ՝ խնամք տարած ենք լեզուի միութիւն պահելու, և գործադրած ենք ճշդիւ ինչ որ աւանդած ենք տեսականով: Ոտանաւորներուն մէջ միայն ընդունած ենք լեզուի աննշան գարտուղութիւններ, գլխաւորաբար յօդերու գործածութեան մասին. այս քերթողական ազատութեան կանոնները, որոնք գրեթէ ամեն լեզուի մէջ նուիրագործուած են, պիտի աւանդենք Բ. Գրքին մէջ:

Մեր դասախօսութեան ընթացքին մէջ՝ անձնական փորձառութեամբ տեսած ենք այս մեթոտին առաւելութիւնները, որովհետեւ մեր քերականութիւնը երկու տարի գործադրելէ ետքը հրապարակ կը հանենք. մասնաւորապէս դիտած ենք որ տղաք դիւրութեամբ և հաճոյքով կը պատրաստեն այս դասագրքին պարտականութիւնները, ինչ որ միակ պայմանն է յաջող դասաւանդութեան:

Բերա, 1 Օգոստոս, 1897.

Զ. Տ.

ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔ

ԲԱՌ ԵՒ ԽՕՍՔ

Ա. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — ԲԱՌԻ Ա.Ղ.ՋԻԿԸ

Արտինէ բարի աղջիկ մըն է : Փողոցները չի պտտիր :
Չար տղայ հետ չի խաղար : Ուշադրութեամբ իր դասե-
րուն կը դբաղի : Զբօսանքի ժամուն իր պուսպրիկին հետ
կը զուարճանայ : Յետոյ իր պզտիկ եղբայրը կը պտտցնէ
պարտէզին մէջ : Միշտ կը հսկէ որ վտանգ մը չպատահի
մանկիկին : Իր ծնողքը շատ կը սիրեն զինքը :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Ք Ն Ե Ր

1. Օրինակել այս հատուածը, բաժնել բառերը իրարմէ հորիզոնական
գծով, և խօսքերը ուղղահայեաց գծով :

Օրինակ. — Արտինէ - բարի - աղջիկ - մըն - է : | Փողոցները, եւայլն :

2. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը :

Դ Ա Ս

1. Բառերը ի՞նչ բանի կը ծառայեն : — Բա-
ռերը խօսելու և գրելու կը ծառայեն :

2. Խօսքը ի՞նչ է : — Խօսքը բառերու միա-
ցումն է իմաստ մը յայտնելու համար :

3. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Արսինէ թնչալէս աղջիկ է: 2. — Փողոցները կը պտտի: 3. —
Զար տղոց հետ կը խաղայ: 4. — Ի՞նչ բանի կը զբաղի: 5. — Ի՞նչ կ'ընէ
զբօսանքի ժամուն: 6. — Ուրիշ թնչ կ'ընէ: 7. — Ինչո՞ւ կը հսկէ մանկի-
կին վրայ: 8. — Ո՞վ կը սիրէ զինքը:

4. Օրինակել և գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովունը.

Ուղղական, Հայցական

Վտանգ

Սեռական, Տրական

Վտանգ ի

Բացառական

Վտանգ է

Գործիական

Վտանգ ով

Դիտողութիւն. — Բառի մը վերջաւորութեան այս կերպով փոխ-
ուելուն հոլովում կ'ըսուի:

1. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԲԱՐԻ ԱՂԶԻԿԸ

Փոքրիկ աղջիկ մըն եմ բարի,
Կը խելօքնամ ամէն տարի.
Գիրքերուս հետ կ'ապրիմ մինակ,
Անոնք եղան հաճոյքս հիմակ:

Միրգ, կարկանդակ, սեր եւ շաքար
Հրապոյր չունին ալ ինձ համար:
Գըրիչ, կարկին, Թուղթ ու տետրակ
Խաղալիքներս եղան հիմակ:

Վ Ա Ն Կ

Բ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — Ա.Ռ.ՏՈՒՆ

Առտու է : Աքաղաղները կը խօսին : Տանը մէջ ամէն մարդ կ'արթննայ : Հայրիկը կը մեկնի : Կ'երթայ իր աշխատանոցին մէջ զբաղելու : Մայրիկը զմեզ կը հաղուեցընէ, կը մաքրէ, եւ նախաճաշնիս կը սլափափայտէ : Յետոյ ես դպրոց կ'երթամ փոքրիկ եղբօրս հետ : Մեծ քոյրս տունը կը կենայ մայրիկին օգնելու համար :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

5. Օրինակել այս հատուածը, և գատել անոր վանկերն ու բառերը.

Օրինակ. — Առ - տու | է : Ա - քա - ղաղ - նե - ը | կը | խօ - սին :

6. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը :

7. Օրինակել մեկ, երկու և աւելի վանկ ունեցող հետեւեալ բառերը գատ գատ սիւնակներու մէջ.

Սեղան, սփռոց, անձեռոց, Թանաման, պնակ, սկաւառակ, դգալ, սլափափափող, դանակ, աղցանոց, աղաման, գաւաթ, սրուակ, սրճաման, հաց, զինի, միս, կաթ, կարագ :

Դ Ա Ս

3. Վանկը ի՞նչ է : — Երբ մէկ կամ աւելի տառեր մէկ հնչումով կ'արտասանուին վանկ մը կը կաղմեն, ինչպէս . մարդ, հաց, հո-գի :

8. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Աքաղաղները երբ կը խօսին: 2. — Հայրիկը ո՞ր կ'երթայ առ-
տուն: 3. — Ի՞նչ կ'ընէ աշխատանոցին մէջ: 4. — Ինչո՞ւ համար կ'աշ-
խատի: 5. — Մայրիկը ի՞նչ կ'ընէ: 6. — Ո՞ր ժամուն նախաճաշ կ'ընենք:
7. — Յորեկուան կերակուրը ի՞նչ կը կոչուի: 8. — Իրիկուններ: 9. — Դուն
որո՞ն հետ դպրոց կ'երթաս: 10. — Մեծ քոյրդ ի՞նչ կ'ընէ:

9. Օրինակել և գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումը.

Ուղղ. Հայց.	Դպրոց
Սեռ. Տրակ.	Դպրոց ի
Բաց.	Դպրոց է
Գործ.	Դպրոց ով

Այսպէս հոլովել՝ գրաւոր և բերանացի.

Աքաղաղ, աշխատանոց, նախաճաշ, մայրիկ, հայրիկ, կերակուր:

2. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԳԵՂՋՈՒԿԻՆ ՊԱՆԻՐԸ

Գեղջուկն օր մը պանիր գընաժ՝
Դարանին մէջ կը պահէր,
Երբ ճեղքուածքին մէջէն յանկարծ
Ընդունաւ մարեց մուկ մը գէր:
Բերել տուաւ կատու մը լաւ
Որ պահպանէ գոյքն իրեն.
Փիսիկն առաջ մուկը կերաւ,
Պանիրն անոր վըրայէն:

ԼԸ ՊԱՅԵԻ

Գ Ի Ր

Գ. ԸՆԹԵՐՅՈՒՄ. — ՇՆԻԿԸ

Պզտիկ շուն մը ունիմ : Մեր տունը ծնած եւ մեր ձեռքը մեծցած է : Երկու տարու է արդէն , բայց միշտ կըր եւ պզտիկ է : Անունը Սէլա է : Երբոր զինքը կանչեմ , կը վազէ կու գայ : Դպրոց գացած ատենս՝ սակառս բերանը առած կ'ընկերանայ ինծի : Ինծի հետ կը խաղայ : Փիչերները անկողնիս տակ կը պառկի , եւ երբ դուրսէն ձայն մը լսէ , անմիջապէս ականջները վեր կը վերցնէ ու կը հաչէ :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Փ Ն Ե Ր

10. Օրինակել այս հատուածը , և ամեն մէկ բառին ձայնաւորներն ու բաղաձայնները գատել .

Օրինակ.— Պզտիկ բառին մէջ մէկ ձայնաւոր կայ ի , եւ չորս բաղաձայն պ , գ , Տ , կ :

11. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը :

Դ Ա Ս

4. Ի՞նչ է գիրը : — Գրուած բառերը գիրերէ կը բաղկանան :

5. Քանի՞ տեսակ գիր կայ : — Երկու տեսակ գիր կայ . ձայնաւոր և բաղաձայն :

6. Ձայնաւորները որո՞նք են : — Ձայնաւորները այն գիրերն են որ ինքնին ձայն ունին , և ութ հատ են . ա , ե , է , ը , ի , ո , լ , օ :

7. Բաղաձայնները որո՞նք են : — Բաղաձայնները այն գիրերն են , որ ձայնաւորներուն օգնութեամբ միայն կրնան ձայն հանել , և երեսուն հատ են . ք , գ , դ , զ , թ , յ , խ , ժ , կ , հ , ճ , ղ , ճ , Վ , յ , ն , շ , չ , պ , ջ , ո , ս , վ , Տ , ր , ց , փ , ք , ք :

12. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Ի՞նչ ունիս դուն: 2. — Ո՞ւր ծնած եւ ո՞ւր մեծցած է: 3. — Քանի՞ տարու է: 4. — Անունը ի՞նչ է: 5. — Ի՞նչ կ'ընէ երբ զինքը կանչես: 6. — Դպրոց զացած ատենդ ի՞նչ կ'ընէ: 7. — Գիշերները ո՞ւր կը պառկի: 8. — Ինչո՞ւ կը հաչէ: 9. — Շունը ի՞նչպէս կենդանի է:

13. Օրինակել և գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումը.

Ուղղ. Հայց.	Զայն
Սեռ. Տրակ.	Զայն ի
Բաց.	Զայն է
Գործ.	Զայն ով

Այսպէս հոլովել՝ գրաւոր և բերանացի.

Բառ, սակառ, ականջ:

3. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՇՆԻԿԸ

Շնիկս իմ սիրուն
Ի՛նչ աղուոր ես դուն,
Ի՛նչ գանգուր վարսեր՝
Գըլխէդ են կախուեր:
Երբ ուրախ ըլլամ,
Ու խընդամ խաղամ,
Ինծի հետ դուն ալ
Կը սիրես խաղալ:
Իսկ երբ սաստեն զիս,
Ու ցաւի հոգիս,
Դուն ալ ինծի պէս
Արցունք կը թափես:

Ե ԵՒ Է ԶԱՅՆԱԻՈՐՆԵՐԸ

Դ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — ՄԱՔՐԱՍԷՐ ՏՂԱՆ

Պետրոս մաքրասէր տղայ մըն է : Գիր գրած ատեն երբեք մատները չ'աղտոտեր, եւ հագուստին վրայ թանաքի բիծ մը չի տեսնուիր : Ճաշի ատեն անձեռոցը միշտ կուրծքին վրայ կը պահէ : Կերակուրը միշտ զգուշութեամբ կը տանի բերնին որ չթափի : Վրան գլուխը միշտ կանոնաւոր է եւ մաքուր : Ամէն մարդ հաճոյքով կը մօտենայ իրեն : Ամէնուն սիրելի դարձած է :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

14. Օրինակել այս հատուածը և խաչանիշով նշանակել այն բառերը, որոնց մէջ Ե և Է տառերը միեւնոյն հնչումը ունին, իսկ ստորագծել գանոնք, որոնց մէջ այդ տառերը իրենց յատուկ հնչումը կը պահեն :

15. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը :

Դ Ա Ս

8. Ե ԵՒ Է ձայնաւորները ի՞նչ հնչում ունին բառերուն մէջսեղը : — Ե և Է ձայնաւորները բառերուն մէջտեղը միեւնոյն հնչումը ունին, ինչպէս՝ մաքրասէր, իրենց :

9. Ե ԵՒ Է ձայնաւորները ի՞նչպէս կը հնչուին բառերուն սկիզբը : — Ե և Է ձայնաւորները իրենց յատուկ հնչումը կը պահեն բառերուն սկիզբը, ինչպէս՝ երջանիկ, եսկ :

10. Բառերուն վերջը Ե գիրը կը գործածուի : — Ե գիրը բնաւ չի գործածուիր բառերուն վերջը :

16. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Ի՞նչպէս տղայ է Պետրոս: 2. — Դիր զրաժ ատեն ձեռքերը կ'աղտոտէ: 3. — Սեղանին վրայ անձեռոց կը կրէ: 4. — Կերակուրը ի՞նչպէս կը տանի բերնին: 5. — Ինչո՞ւ: 6. — Վրան զլուխը ի՞նչպէս է: 7. — Ամէն մարդ կը մօտենայ իրեն: 8. — Ինչո՞ւ հաճոյքով կը մօտենայ: 9. — Ինչո՞ւ սիրելի է ամէնուն:

17. Օրինակել և գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումը.

Ուղղ. Հայց.	Զգուշութիւն
Սեռ. Տրակ.	Զգուշութեամբ
Բաց.	Զգուշութեմբ
Գործ.	Զգուշութեամբ

Այսպէս հոլովել՝ գրաւոր և բերանացի.

Մաքրութիւն, ծուլութիւն, հեղութիւն, չարութիւն:

4. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԱՐԾԻՒՆ ՈՒ ԽՂՈՒՆՋԸ

Արծիւն օր մը՝ տէրն ահարկու
շանթերու,
Ծառի մը ծայրն եկաւ իջաւ
ըշտապաւ.
Եւ խըղունջ մը նըշմարելով
հոն իր քով,
«Զարմանք, ըսաւ, անարգ զեռուն,
ի՞նչպէս դուն
Ելար եղար ինձ զըրացի:»
— «Սողացի:»

ՀԵՏԵՒՈՂՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՅԻ Օ ԶԱՅՆԱԻՈՐՆԵՐԸ

Ե. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ — ՕՐԻՈՐԴ ՎԱԽԿՈՏ

Ես քոյր մը ունիմ Ովսաննա անուանով, որուն Օրիորդ Վախկոտ կ'ըսեն տանը մէջ: Ամէն բանէ կը դողայ: Գիշեր ատեն չի կրնար ինքնիրեն քովի սենեակը երթալ: Հովին ձայնէն կը սարսափի: Պառկած տեղը՝ եթէ դուրսը շուկ մը լսէ, գլուխը ծածկոցին տակ կը պահէ: Ով որ կ'իմանայ իր այսչափ վախկոտ ըլլալը կը խնդայ վրան: Ծնողքս կը յանդիմանեն միշտ զինքը իր այս թերու-թեանը համար:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

18. Օրինակել այս հատուածը, խաչանիշով ցոյց տալ այն բառերը որոնց մէջ ու և օ ձայնաւորները միեւնոյն կերպով կը հնչուին, և ստորագծել այն բառերը, որոնց մէջ ու գիրը իր յատուկ հնչումը կը պահէ:

19. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը:

Դ Ա Ս

11. ՈՒՅԻ Օ ձայնաւորները ի՞նչպէս կը հնչուին բառերուն մէջսեղը: — ՈՒ և Օ ձայնաւորները միեւնոյն կերպով կը հնչուին բառերուն մէջտեղը, ինչպէս. *օրօրոց, սփռոց*:

12. Ի՞նչպէս կը հնչուի Ո ձայնաւորը չ բաղաձայնէն առաջ: — Ո ձայնաւորը չ բաղաձայնէն առաջ դրուելով Օ ի նման կը հնչուի, ինչպէս. *ոյ, ոյկիսանոս, եւայլն*:

13. Ո ձայնաւորը ի՞նչպէս կը հնչուի բառերուն սկիզբը: — Ո ձայնաւորը իր յատուկ հնչումը կը պահէ բառերուն սկիզբը, ինչպէս. *ոսկի, ուսայն*:

20. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Քոյրդ թնչպէս կ'անուանեն տանը մէջ: 2. — Ինչո՞ւ համար:
3. — Գիշերը կրնայ մինակ պտտիլ: 4. — Ի՞նչ բանէ կը սարսափի: 5. —
Ի՞նչ կը նշանակէ սարսափիլ: 6. — Եթէ շշուկ մը լսէ, թնչ կ'ընէ: 7. —
Իր վախկոտ ըլլալը լսողը թնչ կ'ըսէ: 8. — Ինչո՞ւ համար: 9. — Ծնողքդ
թնչպէս կը վարուին իրեն հետ: 10. — Ինչո՞ւ համար կը յանդիմանեն
զինքը: 11. — Ի՞նչ կը նշանակէ թերուրիւն:

21. Օրինակել և գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումը.

Ուղղ. Հայց.	Թերուրիւն
Սեռ. Տրակ.	Թերուր եան
Բաց.	Թերուր ենէ
Գործ.	Թերուր եամբ

Այսպէս հոլովել՝ գրաւոր և բերանացի.

Գիտութիւն, զօրութիւն, վատութիւն, քաջութիւն:

5. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՓՈՒՐԻԿ ԲԱՐՁԻԿԸ

Փոքրիկ բարձիկ սիրական,
Կակուղ՝ գըլխուս տակ տըկար,
Ճերմակ, տաքուկ, պատուական
Փետրով լեցուած ինձ համար.

Հովին ձայնէն երբ վախնամ,
Գայլն ու մըրրիկ երբ գողան,
Վըրադ նընջել միշտ կու գամ,
Փոքրիկ բարձիկ սիրական:

Կան անթիւ խեղճ մանուկներ
Մերկ, մայր չունին, չունին տուն,
Եւ բարձ մ'անգամ չեն գըտներ
Երբ աչքերնին փակէ քուն:

Ո՛հ, դճուըն բաղդ, միշտ քընատ՝
Կը տառապին երբ այսպէս,
Անո՞ւշ մայրիկ, անընդհատ
Արիւն կ'երթայ իմ սըրտէս:

ՏԻԿԻՆ ՏԷՊՕՒՏ ՎԱԼՄՕՒ

ԲԱՂԱԴՐԵԱԼ ԶԱՅՆԱԻՈՐՆԵՐ ԵՒ ԵՐԿԲԱՐԲԱՌՆԵՐ

Զ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — ՆՈՒԱՐԴԻՆ ՊՈՒՊՐԻԿԸ

Նուարդ աղուոր պուպրիկ մը ունի : Աչքերը կապոյտ
եւ մազերը դեղին են : Այտերուն վրայ պզտիկ փոսիկ-
ներ կան , որոնք հիացում կ'ազդեն ամէնուն : Բերանը
կը բացուի ու կը դոցուի ճերմակ ակռաներուն վրայ :
Նուարդ մօր մը պէս կը խնամէ զայն : Զմեռուան համար
վարդագոյն ասուիէ գեղեցիկ շրջազգեստ մը շինեց անոր :
Մուշտակէ պատուական վերարկու մըն ալ պիտի կարէ :
Տեանենք ինչե՛ր պիտի պատրաստէ ամառուան համար :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

22. Օրինակել այս հատուածը, և խաջանիշով ցոյց տալ բաղադրեալ
ձայնաւորներն ու ստորագծել երկբարբառները :
23. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը :

Դ Ա Ս

14. Բաղադրեալ ձայնաւորները որո՞նք են : —
Բաղադրեալ ձայնաւոր կ'ըսուին աւ, այ, եա, եօ,
եւ, իւ, ու, ոյ :

15. Ու ի՞նչ հնչում կը ստանայ բառի մը մէջ-
տեղը ձայնաւորէ մը առաջ դրուելով : — Ու բա-
ռի մը մէջտեղը ձայնաւորէ մը առաջ դրուելով վի
հնչում կը ստանայ , ինչպէս . կը տարուի պէտք է
կարդալ տարվի, նուարդ պէտք է կարդալ Նըվարդ :

16. Երկբարբառները որո՞նք են : — Երկբար-
բառ կ'ըսուին իա, իե, իո, իօ, իու, ուի, ուե,
ուա, ուո, եո, եու, եի :

24. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Նուարդ ի՞նչ ունի: 2. — Պուպրիկին մագերն ու աչքերը ի՞նչ գոյն ունին: 3. — Ի՞նչ կայ այտերուն վրայ: 4. — Ի՞նչ կը նշանակէ հիացում ազդել: 5. — Բերանը կը բացուի: 6. — Նուարդ ի՞նչպէս կը խնամէ զայն: 7. — Ի՞նչ շինեց անոր ձմեռուան համար: 8. — Ուրիշ ի՞նչ պիտի կարէ անոր:

25. Օրինակել և գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումը.

Ուղղ. Հայց.	Հիացում
Սեռ. Տրակ.	Հիաց մասն կամ Հիացում ի
Բաց.	Հիացումէ
Գործ.	Հիացումով կամ Հիաց մամբ

Այսպէս հոլովել՝ գրաւոր և բերանացի.

Մտածում, լուծում, երդում, զգացում, կոչում, զարգացում, յուզում, ուսում:

Ուղղական ընել հետեւեալ բառերը.

Զմայլմամբ, ցայտման, ծագմամբ, ցնծումի, խնդումով, լրման, Կծկումով, պրկման, սեղմումէ, ողողման, հոսումէ:

6. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒՅԻՒՆ. — ՄԱՆՈՒԿԸ

Լոյս ժրպիտովն ի՞նչ գեղեցիկ է տըղան.

Անուշ, աննենգ կուզէ խօսիլ ամէն բան.

Արցունքն իսկոյն կը մարի:

Իր զարմացկոտ աչքն ամէն կողմ կը յածի,

Կեանքին կու տայ իր Թարմ հոգին խաւարծի,

Եւ շըրթունքներն համբոյրի:

Տէր, չտեսնեմ, սիրականներս ալ ինձ պէս,

Ծընողքս, եղբայրս եւ ոսոխներս անգամ վէս,

Որք չարիքով կը յաղթեն,

Թող չը տեսնեն ամառն առանց վարդերու,

Վանդակն անհաւ եւ փեթակներն անմեղու,

Տունն անմանուկ չը տեսնեն:

ՎԻՔԹՕՌ ՀԻԻԿՕ

Յ Գ Ի Ր Ը

Է. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ — ՁԿՆՈՐՍՈՒԹԵԱՆ ՀԱՃՈՑԻԸ

Յակոր՝ մեծ եղբայրս նաւակ մը գնեց : Ամէն իրիկուն զմեզ ծովուն վրայ կը պտտցնէ : Երբեմն ալ ձուկ որսալու կը տանի զմեզ ծովուն բացերը : Մեր կարթերը առաջուց կը պատրաստենք : Խայծերը կեռ ասեղին ծայրը կ'անցնենք, ու մինչեւ ջուրին յատակը կ'երկնցնենք : Երբ ձուկը գայ խայծը ուտելու, իսկոյն վեր կը քաշենք : Խատուտիկ ձուկեր նաւուն մէջ կը լեցուին, եւ ասդին անդին կը ցատկոտեն :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

26. Օրինակել այս հատուածը, խաջանիշով ցոյց տալ այն բառերը, որոնց մէջ յ գիրը կը հնչուի, և ստորագծել այն բառերը, որոնց վերջի յ գիրը անձայն կը մնայ :
27. Կրկին օրինակելով այս հատուածը, ստորագծել այն բառերը, որոնց մէջ յ գիրը մեղմ հ ի պէս կը հնչուի, և խաջանիշով ցոյց տալ այն բառերը որոց մէջ ի ի հնչումը կը ստանայ :
28. Գտնել տասը բառ, որոնք յ ով վերջանան :
29. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը :

Դ Ա Ս

17. Յ գիրը ի՞նչպէս կը հնչուի բառերուն վերջը:— Յ գիրը անձայն կը մնայ բառերուն վերջը, բաց ի կարգ մը միավանկներէ . հայ, թայ, ևլն :

18. Յ գիրը ի՞նչպէս կ'արտասանուի բառերուն սկիզբը :— Յ գիրը բառերուն սկիզբը հ ի պէս կ'արտասանուի, ինչպէս . յուզում, յաւիժեան :

19. Ի՞նչպէս կը հնչուի Յ գիրը երբ ի, ո, ա, ձայնաւորներուն միանայ բառերուն մէջսեղը :— Յ գիրը երբ բառերուն մէջտեղն է, ձայնաւորէ մը ետքը՝ կ'ստանայ ի ի պէս կը հնչուի, ինչպէս . մայր, ֆոյր, իյնալ :

30. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Յակոբ ի՞նչ գնեց: 2. — Իրիկունները ո՞ւր կը պտտցնէ զձեզ:
3. — Ո՞ւր կը տանի զձեզ ձուկ որսալու: 4. — Ի՞նչ է կարթը: 5. — Ի՞նչ է խայծը: 6. — Կեռ որո՞ւ կ'ըսուի: 7. — Ձեր կարծերը ո՞ւր կ'երկնցնէք:
8. — Ի՞նչ կ'ընէք երբ ձուկը զայ խայծը ուտելու: 9. — Ի՞նչ կը նշանակէ խառնակ:
10. — Ձուկերը ի՞նչ կ'ընեն նաւուն մէջ:

31. Օրինակել և գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումը.

Ուղղ. Հայց.	Ծով
Սեռ. Տրակ.	Ծով ու
Բաց.	Ծով է
Գործ.	Ծով ով

Այսպէս հոլովել՝ սա միավանկ բառերը.

Նաւ, հաւ, շահ, գահ, պահ, հայ, ձի, դար, մարդ, արջ, կով, դի,
թի, մանչ:

7. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԶՈՒԱՐԹ ՆԱԻԱՍՏԻՆ

Զուարթ նաւաստին
 Ծովերուն վըրայ,
 Հովին հոսանքին
 Դիմագրաւ կ'երթայ:
 Զերթ ծովու թըռչուն
 Միշտ ծայրը կայմին,
 Իր երգը հընչուն
 Կը յանձնէ հովին:
 Կ'անցնի վըտանգէն
 Աշխոյժ եւ ուրախ,
 Ու չ'ազդեր իրեն
 Մըրրիկն անգամ վախ:
 Սեւ ամպն ալ վերէն
 Երբ իջնէ գըլխուն,
 Կը կըրկնէ նորէն
 Իր երգը հընչուն:

ԱՆՈՒՆ ԿԱՄ ԳՈՅԱԿԱՆ

ԱՆՁԻ, ԱՆԱՍՈՒՆԻ ԵՒ ԻՐԻ ԱՆՈՒՆՆԵՐ

Ը. ԸՆԹԵՐՅՈՒՄ. — ԿԱՂԱՆԳԻ ՆՈՒԷՄԵՐՍ

Հայր մը, մայր մը, եղբայր մը եւ երկու քոյր ու
նիւմ: Հայրս եւ մայրս զիս շատ կը սիրեն: Հայրս այս
տարի Կաղանդին աղուոր խաղալիկ մը նուիրեց ինծի: Այս
նուէրը փարախ մըն է, որուն մէջ կայ ձի մը, կով մը,
երկու մաքի, այծ մը, շուն մը եւ ուլ մը: Իսկ մայրս
կահաւորուած պղտիկ տուն մը նուիրեց: Այս տունը ու
նի սեղանատուն մը, սրահ մը եւ ննջասենեակ մը:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

32. Գրել գատ գատ սիւնակներու մէջ այս հատուածին մէջի անձնե-
րուն, անասուններուն և իրերուն անունները:

33. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը:

34. Մէյ մէկ նախադասութիւն շինել հետեւեալ բառերով.

Վառեակ, մտրուկ, հորթ, ուլ, գառնուկ, Թոժիւն, զուռակ, կորիւն,
եղնորթ, գաւազ, խոնկոր:

Օրինակ. — Ձիուն ձագը մտրուկ կը կոչուի:

Գ Ա Ս

20. Ի՞նչ է անունը կամ գոյականը: — Ամէն
անձ, ամէն անասուն, ամէն իր անուն մը ունի,
որուն գոյական ալ կ'ըսուի, ինչպէս. հովիւ (մար-
դու անուն), կաջու (անասունի անուն), Տուն (ի-
րի անուն):

35. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Քու ընտանիքդ քանի՞ հոգի է կը բաղկանայ: 2. — Ծնողքդ զքեզ կը սիրէն: 3. — Հայրդ ի՞նչ նուիրեց քեզի: 4. — Ե՞րբ նուէր կու տան իրարու: 5. — Ի՞նչ է փառախը: 6. — Փարախիդ մէջ ի՞նչ անասուններ կան: 7. — Հորքը ի՞նչ է: 8. — Գառնո՞ւկը: 9. — Ո՞ւր: 10. — Ո՞վ արօտ կը տանի հօտը: 11. — Ո՞վ կը պահպանէ հօտը: 12. — Մայրդ ի՞նչ նուէր տուաւ քեզի:

36. Օրինակել և գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումը.

Ուղղ. Հայց.	Տարի
Սեռ. Տրակ.	Տար ուան
Բաց.	Տար իէ կամ Տար ուրնէ
Գործ.	Տարի ով

Այսպէս հոլովել՝ գրաւոր և բերանացի.

Ամառ, ձմեռ, երէկ, հիմակ, վաղը, ատեն, օր:

Օրինակել և գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումը.

Ուղղ. Հայց.	Հայր
Սեռ. Տրակ.	Հ օր
Բաց.	Հ օրմէ
Գործ.	Հ օրմով

Այսպէս հոլովել.

Մայր, եղբայր, կնքամայր, կնքահայր, մօրեղբայր, հօրեղբայր, սանահայր:

ՆԻՒԹԱԿԱՆ ԵՒ ՎԵՐԱՑԱԿԱՆ ԱՆՈՒՆՆԵՐ

Թ. ԸՆԹԵՐՅՈՒՄ. — ՃՆՃՂՈՒԿԸ

Ճնճղուկ մը ագարակի մը պատին վրայ բոյն դրեր էր : Ամէն օր ագարակին հաւերուն կը նայէր, եւ անոնցմէ կը նախանձէր. որովհետեւ ինք ձմեռուան մէջ անօթութեանէ կը մեռնէր, անոնք աղէկ կ'ուտէին կը խմէին : Առտու մը շնկոց մը լսելով արթնցաւ քունէն : Խռովութիւն մը նշմարեց ագարակին հաւերուն մէջ : Ուշադրութեամբ դիտեց. ագարակին տէրը հաւնոցը մտաւ, երկու վառեակ առաւ ու գլուխին կտրել տուաւ : Ճնճղուկը ա'լ չգանգատեցաւ իր դժբաղդութենէն :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

37. Օրինակել այս հատուածը, ստորագծել նիւթական անունները, և խաչանիշով ցոյց տալ վերացական անունները :
38. Տասը հատ նիւթական և տասը հատ վերացական անուն գտնել, ու գատ գատ սիւնակներու մէջ գրել :
39. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը :

Դ Ա Ս

21. Որո՞նք են նիւթական անունները : — Նիւթական կ'ըսուին այն անունները, որոնց ցոյց տուած անձը, իրը կամ անասունը կը աւանդէ կամ կը շօշափենք, ինչպէս. ծաղիկ, օձ, մարդ :

22. Որո՞նք են վերացական անունները : — Վերացական կ'ըսուին այն անունները, որոնց ցոյց տուած դաղափարը մաքով միայն կ'ըմբռնենք, ինչպէս. եռանդ, զգացում, գիտութիւն :

23. Ո՞ր բառերը ընդհանրապէս վերացական են : — Ութիւն և ում վերջաւորող բառերը վերացական են :

40. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Ճնճողուկը ո՞ւր բոյն դրեր էր: 2. — Ի՞նչ է ճնճողուկը: 3. — Դեռ ուրիշ ի՞նչ թռչուններ գիտէք: 4. — Ի՞նչ է ագարակը: 5. — Ճնճողուկը ինչո՞ւ կը նախանձէր ագարակին հաւերէն: 6. — Առտու մը ի՞նչ պատահեցաւ: 7. — Ի՞նչ նշմարեց ագարակին հաւերուն մէջ: 8. — Հաւերը ինչո՞ւ խռովեր էին: 9. — Ագարակին տէրը ի՞նչ ընել տուաւ: 10. — Ճնճողուկը այնուհետեւ գանգատեցմաւ իր վիճակէն: 11. — Ինչո՞ւ չգանգատեցաւ:

41. Օրինակել և գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումները.

Ուղղ. Հայց.	Ներ	Քոյր	Կին
Սեռ. Տրակ.	Ներ ոջ	Ք բոջ	Կ նոջ
Բաց.	Ներ ոջմէ	Ք բոջմէ	Կ նոջմէ
Գործ.	Ներ ոջմով	Ք բոջմով	Կ նոջմով

Այսպէս հոլովել՝ գրաւոր և բերանացի.

Տիկին, տալ, տազր, աներ, տէր, տէրտէր, տանտէր:

Օրինակել և գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումը.

Ուղղ. Հայց.	Աղջիկ
Սեռ. Տրակ.	Աղջ կան
Բաց.	Աղջ իկէ
Գործ.	Աղջ իկով

Այսպէս հոլովել՝ գրաւոր և բերանացի.

Էրիկ, կնիկ:

ՅԱՏՈՒԿ ԵՒ ՀԱՍԱՐԱԿ ԱՆՈՒՆ

Ժ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — ԶԱՏԻՒ ՏՕՆԸ

Զատիկը Քրիստոսի յարութեան տօնն է, եւ ուրախութեան օր մը բոլոր Քրիստոնեաներուն համար: Առտուն կանուխ եկեղեցիին զանգակները կը հնչուին: Ամէն մարդ իր ամէնէն գեղեցիկ արդուզարդովը հագուած շքուած աղօթելու կ'երթայ Աստուծոյ: Եկեղեցիին խորանն ալ իր ամէնէն շքեղ զարդարանքովը կը փայլի: Ճրագներ, շղարշներ, ծաղիկներ լեցուն են տաճարին մէջ: Քրիստոնեաներուն սեղանը կը զարդարուի կարմիր հաւկիթով եւ ուրիշ ուտելիքներով:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

42. Օրինակել այս հատուածը, ստորագծել յատուկ անունները, և խաչանիշով ցոյց տալ հասարակ անունները:

43. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը:

Դ Ա Ս

24. Քանի՞ տեսակ է անունը: — Անունը երկու տեսակ է. յատուկ և հասարակ:

25. Ո՞րն է յատուկ անունը: — Յատուկ անունը մասնաւոր անձի մը կամ առարկայի մը կը տրուի զայն իր նմաններէն զանազանելու համար: Յատուկ են, զոր օրինակ, մարդոց, ընտանիքներու, լեռներու, ծովերու, քաղաքներու անունները, ինչպէս. Գրիգոր, Պոլիս, Միջերկրական:

26. Ո՞րն է հասարակ անունը: — Հասարակ են այն անունները, որոնք միեւնոյն տեսակէ ամէն առարկաներու կրնան տրուիլ, ինչպէս. տուն, ֆաղափ, տղայ:

44. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Ի՞նչ է Զատիկը: 2. — Եկեղեցիին զանգակները երբ կը հըն-
չուին: 3. — Ամէն մարդ ի՞նչ ընելու կ'երթայ: 4. — Եկեղեցիին խորանը
ի՞նչ կ'ըլլայ: 5. — Ի՞նչ կայ տաճարին մէջ: 6. — Ի՞նչ է խորանը: 7. —
Ի՞նչ է տաճարը: 8. — Քրիստոնեաներուն սեղանին վրայ ի՞նչ մասնաւոր
ուտելիք կը գտնուի Զատիկին:

45. Օրինակել և գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումները.

Ուղղ. Հայց.	Աստուած	Սէր
Սեռ. Տրակ.	Աստու ծոյ	Ս իրոյ
Բաց.	Աստու ծմէ	Սէր է
Գործ.	Աստու ծմով	Ս իրով

8. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՓՈՒԲՐԻԿ ՎԱՐՁԱԿԱԼԸ

Վանդակիկ մը դըրի աղուոր
Իմ պարտէզիս մէջ սիրուն,
Որ թըռչուն մը գայ ուղեւոր
Աստու մը հոն շինել բոյն:
Ո՛վ քաղցրախօս շիկահաւիկ,
Իմ տունս ընտրէ քեզ բընակ,
Միայն երգ մը կ'ուզեմ փոքրիկ
Տունիս վարձքին փոխանակ:

Եւ երբ ուզես ամառ օրեր
Պուրակին մէջ ապրիլ զատ,
Քու փափաքիդ դէմ չեմ դըներ
Եւ կ'արձակեմ զքեզ ազատ:
Բանտարկելու չունիմ փափաք
Ըզբեզ թըռչնիկս անուշիկ,
Ո՛հ, երգով մը եկո՛ւր մինակ
Վարձել տընակս իմ փոքրիկ:

ԱՆՈՒՆԻՆ ՅԻԻԸ

ԺԱ. ԸՆԹԵՐՅՈՒՄ. — ՄԱՐԴՈՒՍ ՄԱՐՄԻՆԸ

Մարդու մարմինը ունի գլուխ, բուն եւ անդամներ :
Գլխուն վրայ կայ գանկ , դէմք , ճակատ եւ քունքեր ,
աչքեր , յօնքեր եւ արտեւանունքներ , ախանջներ եւ
այտեր , քիթ եւ ռունգեր , բերան եւ շրթունքներ , եւ
ծնօտ : Բունին վրայ են վիզը , կուրծքը , փորը եւ կրծ-
նակը : Անդամներն են՝ բազուկներ եւ ձեռքեր , սրունք-
ներ եւ ոտքեր :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Ք Ն Ե Ր

46. Օրինակել այս հատուածը , և նշանակել եզակիները եւ ով , յոֆնա-
կիները յով :
47. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը :
48. Յոքնակի ընել հետեւեալ բառերը .

Բերան	Մօրուք	Լեզու	Գանկ
Ծնօտ	Պեխ	Քիմք	Զայն
Շրթունք	Կոնակ	Կոկորդ	Աղաղակ

Դ Ա Ս

27. Թիւը քանի՞ է : — Թիւը երկուք է . եւ
զակի եւ յոֆնակի :

28. Անուն մը ե՞րբ եզակի է եւ ե՞րբ յոֆ-
նակի : — Անուն մը եզակի է երբ մէկ առարկայ
մը կը ցուցնէ , յօքնակի է երբ մէկէ աւելի ա-
ռարկայ կը ցուցնէ :

29. Միավանկ եզակի բառ մը ի՞նչպէս պէտք
է յոֆնակի ընել : — Միավանկ բառերուն ծայրը
պէտք է եր աւելցնել , ինչպէս . այժ եր , քիթ եր ,
սուն եր :

49. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Որո՞նք են մարդու մարմնին երեք գլխաւոր մասերը: 2. — Մտածու՞մը ուրտեղ կը կեդրոնանայ: 3. — Ի՞նչ է մարմնին քունը: 4. — Որո՞նք են անդամները: 5. — Որո՞նք են գլխուն մասերը: 6. — Ի՞նչ է գանկը: 7. — Դե՞մքը: 8. — Ճակատը: 9. — Քունիքը: 10. — Ո՞րն է տեսութեան գործարանը: 11. — Ի՞նչ բանի կը ծառայեն արեւանուճիկները: 12. — Յօնքը: 13. — Թարթիչները: 14. — Որո՞նք են աչքին գլխաւոր մասերը: 15. — Ո՞ւր կը կեդրոնանայ շողողութիւնը: 16. — Ի՞նչ բանի կը ծառայէ քիթը: 17. — Ի՞նչ է հոտառութիւնը: 18. — Որո՞նք են բերնին մասերը: 19. — Ի՞նչ բանի կը ծառայեն շրթունքները: 20. — Կզա՞կը: 21. — Ակունքը: 22. — Ի՞նչ բանի կը ծառայէ շեղուն: 23. — Ի՞նչ բանի կը ծառայէ խոչափողը: 24. — Որո՞նք են բունին մասերը: 25. — Ի՞նչ բանի կը ծառայեն թոքերը: 26. — Ստամո՞քսը: 27. — Լեւո՞ր-դը: 28. — Ո՞ւր պահուած են աղիքները: 29. — Որո՞նք են շարժման գործարանները: 30. — Որո՞նք են դնդերները: 31. — Ի՞նչ բանի կը ծառայեն սրունքները: 32. — Ոսքերը: 33. — Զեոքերը: 34. — Ըսէ՞ք ձեռքին հինգ մատներուն անունները: 35. — Որո՞նք են հինգ զգայարանքները:

Դ Ա Ս

30. Բազմավանկ եզակի բառ մը ի՞նչպէս պէ՛տ է յոյճակի ընել: — Բազմավանկ բառերուն վերջը պէտք է ներ աւելցնել, ինչպէս. *ականջներ, ծնօճներ*:

31. Անձայն Յ ով վերջացող բառերը ի՞նչպէս յոյճակի կ'ըլլան: — Անձայն Յ ով վերջացող բառերը յօքնակի ըլլած ատեննիս՝ պէտք է ծայրի Յ ն ջնջենք, ինչպէս. *սասանայ, սասանա ներ, մեքենայ, մեքենա ներ*:

ՀՈԼՈՎՆԵՐ

ԺԲ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — ԶՈՒԱՐՃԱԼԻ ՊԱՐՏԷՋԸ

Կիրակի օրը եղբայրս զուարճալի տեղ մը տարաւ զիս : Նաւակով ծովէն անցանք, եւ ծառերով լեցուն պարտէզ մը գացինք : Հոն մինչեւ իրիկուն զուարճացանք : Տեսակ տեսակ կենդանիներ կային : Մարդու կերպարանքով կապիկներ, նապաստակներ, ծառի սէս եղջիւրներով եղնիկներ, գոյնզգոյն փետուրներով սիրամարգներ, աղաւնիներ, աղռաւներ, նաեւ լճակներուն մէջ ձուկեր : Եղբայրս բնաւ չէր վախնար այդ անասուններէն եւ անոնց քով կ'երթար . ամէնուն անունը գիտէր . անոնց յատկութիւններուն վրայ կը խօսէր ինծի :

ՀՐԱՀԱՆԳՆԵՐ

50. Որոշել այս հատուածին մէջի բոլոր հոլովները և գատ գատ սիւնակներու մէջ գրել.

Օրինակ. —	Ուղղ.	Սեռ.	Բաց.	Գործ.
	Կիրակի	Մարդու	Ծովէն	Նաւակով

51. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը :

52. Օրինակել և գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումները.

Ե Զ Ա Կ Ի		Յ Ո Ք Ն Ա Կ Ի		Ե Զ Ա Կ Ի		Յ Ո Ք Ն Ա Կ Ի	
Ուղղ. Հայց.	Ծառ	Ծառ	և ր	Ագռաւ	Ագռաւ	և ր	և ր
Սեռ. Տրակ.	Ծառ	ի	Ծառ երու	Ագռաւ	ի	Ագռաւ	և րու
Բաց.	Ծառ	է	Ծառ երէ	Ագռաւ	է	Ագռաւ	և րէ
Գործ.	Ծառ	ով	Ծառ երով	Ագռաւ	ով	Ագռաւ	և րով

53. Պատասխանե՛լ նետեալ նարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Կիրակի օրը եղբայրդ ո՛ւր տարաւ զքեզ։ 2. — Մըրկէ անցար նաւակով։ 3. — Ի՞նչ ըրիք այդ պարտէզին մէջ։ 4. — Ի՞նչ կար հօն։ 5. — Չարժանի որո՞ւ կ'ըսուի։ 6. — Մըր կը պահեն թռչունները։ 7. — Կապիկը ի՞նչ տեսակ կենդանի է։ 8. — Աղանիները ի՞նչ գոյն ունին։ 9. — Չուկերը ո՛ւր կը գտնուին։

Դ Ա Ս

32. Ի՞նչ է հոշովումը : — Անունի մը վերջաւորութեան փոխուելուն հոշովում կ'ըսուի :

33. Հոլովը քանի՞ է : — Հոլովը վեց է . ուղղական, հայցական, սեռական, սրական, բացառական, գործիական :

34. Այս հոլովները ի՞նչ հարցումներու կը պատասխանեն : — Ուղղականը կը պատասխանէ ո՞վ հարցման, հայցականը՝ զո՞վ, սեռականը՝ ո՞րո՞ւն, տրականը՝ որո՞ւ, բացառականը՝ որմէ՞, գործիականը՝ որո՞վ :

35. Հոլովման ընդհանուր կանոնը ո՞րն է : Հոլովման ընդհանուր կանոնն է, եղակիի մէջ ի, է, ով, յոքնակիի մէջ՝ եր, երու, երէ, երով կամ ներ, ներու, ներէ, ներով . տեա ծառ, սպռա :

ՀՈԼՈՎՆԵՐՈՒՆ ԶԵԻԵՐԸ

ԺԳ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — ՀԱՅ ԳԻՐԵՐԸ

Հայ եկեղեցին տարին անգամ մը կը տօնէ Սահա-
կայ եւ Մեսրոպայ տօնը : Այդ սուրբ Հայրապետները
գտած են մեր լեզուին գիրերը : Լեզուի մը զարգացման
ամէնէն մեծ միջոցը իր գիրն է : Եթէ գիր չունենայինք,
գրականութիւն ալ չպիտի ունենայինք : Զպիտի կրնա-
յինք իրարու հետ հաղորդակցիլ հեռուէն : Ուստի երբ
տղայ մը կարդալ ու գրել սորվի, պէտք է ճանչնայ
մեր գիրերուն հեղինակները ամէնէն առաջ, եւ երախ-
տագիտութեամբ յիշէ անոնց անունը :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

54. Օրինակել այս հատուածը, և ստորագծել զարտուղի հոլովները :

55. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը :

Դ Ա Ս

36. Հոլովման ընդհանուր կանոնին քացա-
ռութիւնները որո՞նք են : — Հոլովման ընդհանուր
կանոնին քացառութիւններն են .

1. Ութիւն վերջացող բառերը, ինչպէս . ուրա-
խութիւն , ուրախութեան , ևլն .

2. Ում վերջացող բառերը, ինչպէս . հիացում,
հիացման , ևլն .

3. Ժամանակ ցուցնող բառերը , ինչպէս . ա-
միս , ամսուան , ևլն .

4. Կարգ մը միավանկ բառեր , ինչպէս . ծով ,
ծովու , ևլն .

5. Ազգականութեան կապ ցուցնող բառերը ,
ինչպէս . հայր , հօր , ևլն . :

37. Ասոցմէ զաս կա՞ն ուրիշ բառեր որոնք
զարտուղի կերպով հոլովուին : — Կան նաեւ
կարգ մը բառեր , որոնց հոլովումը զարտուղի է ,
ինչպէս . Աստուած , սէր , տղայ , ևլն . :

56. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Ո՞ր եկեղեցին կը տօնէ Սահակայ եւ Մեսրոպայ տօնը: 2. — Ինչո՞ւ համար կը տօնէ: 3. — Անոնցմէ առաջ Հայերը ի՞նչ գիր կը գործածէին: 4. — Ո՞րն է լեզուի մը զարգացման միջոցը: 5. — Ի՞նչ կ'ըլլար եթէ մարդիկ գիր չունենային: 6. — Տղաք զո՞վ պէտք է ճանչնան ամէնէն առաջ երբ կարդալ գրել սորվին: 7. — Ի՞նչպէս պէտք է յիշեն անոնց անունները:

57. Օրինակել և գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումը.

Յ Ո Ք Ն Ա Կ Ի

Ուղղ. Հայց.	Գիտութիւն ՈՒՐ
Սեռ. Տրակ.	Գիտութիւն ՈՒՐ ու կամ Գիտութեանց
Բաց.	Գիտութիւն ՈՒՐ է
Գործ.	Գիտութիւն ՈՒՐ ով

Այսպէս հոլովել՝ գրաւոր և բերանացի, հետեւեալ անուններուն յոքնակիները.

Ճշդութիւն, ուղղութիւն, ստութիւն, խարդախութիւն, մոլորութիւն, համեստութիւն, խլութիւն, ժրութիւն, ծերութիւն, մանկութիւն:

Օրինակել և գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումը.

Յ Ո Ք Ն Ա Կ Ի

Ուղղ. Հայց.	Հիացում ՈՒՐ
Սեռ. Տրակ.	Հիացում ՈՒՐ ու կամ Հիացմանց
Բաց.	Հիացում ՈՒՐ է
Գործ.	Հիացում ՈՒՐ ով

Այսպէս հոլովել հետեւեալ բառերուն յոքնակիները.

Զգացում, մտածում, զարգացում, յաւելում:

ՀՈԼՈՎՈՒՄՆԵՐ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿԱՆՈՆ

ԵԶԱԿԻ

Ո. Հ.	Վարդ
Ս. Տ.	Վարդ ի
Բ.	Վարդ է
Գ.	Վարդ ով

ՅՈՔՆԱԿԻ

Վարդ եր
Վարդ երու
Վարդ երէ
Վարդ երով

ԲԱՅԱՌՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա.

ԵԶԱԿԻ

Ո. Հ.	Ուրախութիւն
Ս. Տ.	Ուրախութեան
Բ.	Ուրախութեան
Գ.	Ուրախութեամբ

ՅՈՔՆԱԿԻ

Ուրախութիւն եր
Ուրախութիւն երու
կամ Ուրախութեանց
Ուրախութիւն երէ
Ուրախութիւն երով

Բ.

ԵԶԱԿԻ

Ո. Հ.	Չարգացում
Ս. Տ.	Չարգացում ի կամ զարգաց ման
Բ.	Չարգացում է
Գ.	Չարգացում ով կամ զարգաց մամբ

ՅՈՔՆԱԿԻ

Չարգացում եր
Չարգացում երու
կամ զարգաց մանց
Չարգացում երէ
Չարգացում երով

Գ.

ԵԶԱԿԻ

Ո. Հ.	Տարի
Ս. Տ.	Տար ուան
Բ.	Տարի է
	կամ Տար ուրնէ
Գ.	Տարի ով

ՅՈՔՆԱԿԻ

Տարի եր
Տարի երու
Տարի երէ
Տարի երով

Դ.

ԵԶԱԿԻ

Ծով
Ծով ու
Ծով է
Ծով ով

ՅՈՔՆԱԿԻ

Ծով եր
Ծով երու
Ծով երէ
Ծով երով

Ե.

	Ե Զ Ա Կ Ի	Յ Ո Ք Ն Ա Կ Ի
Ո. Հ.	Հայր	Հայր եր
Ս. Տ.	Հ օր	Հայր երու
Բ.	Հ օրմէ	Հայր երէ
Գ.	Հ օրմով	Հայր երով

Զ.

Ե Զ Ա Կ Ի	Յ Ո Ք Ն Ա Կ Ի
Ներ	Ներ եր
Ներ ոջ	Ներ երու
Ներ ոջմէ	Ներ երէ
Ներ ոջմով	Ներ երով

Է.

	Ե Զ Ա Կ Ի	Յ Ո Ք Ն Ա Կ Ի
Ո. Հ.	Աղջիկ	Աղջիկ Գեր
Ս. Տ.	Աղջ Կան	Աղջիկ Գերու
Բ.	Աղջիկ է	Աղջիկ Գերէ
Գ.	Աղջիկ ով	Աղջիկ Գերով

Ը.

Ե Զ Ա Կ Ի	Յ Ո Ք Ն Ա Կ Ի
Սէր	Սէր եր
Ս իրոյ	Սէր երու
Սէր է	Սէր երէ
Ս իրով	Սէր երով

Թ.

Ե Զ Ա Կ Ի

Ո. Հ.	Աստուած
Ս. Տ.	Աստու ծոյ
Բ.	Աստու ծմէ
Գ.	Աստու ծմով

Ժ.

	Ե Զ Ա Կ Ի	Յ Ո Ք Ն Ա Կ Ի
Ո. Հ.	Տղայ	Տղա ք
Ս. Տ.	Տղ ու	Տղ ոց
Բ.	Տղայ է	Տղ ոցմէ
Գ.	Տղայ ով	Տղ ոցմով

ԺԱ.

Ե Զ Ա Կ Ի	Յ Ո Ք Ն Ա Կ Ի
Մարդ	Մարդ իկ
Մարդ ու	Մարդ ոց
Մարդ է	Մարդ ոցմէ
Մարդ ով	Մարդ ոցմով

Յ Օ Դ

Ո Ր Ո Շ Ի Չ Յ Օ Դ

ԺԴ. ԸՆԹԵՐՅՈՒՄ. — ՍՏԱԽՕՍ ԱՂՋԻԿԸ

Զարուկ աղուոր պզտիկ աղջիկ մըն է : Բայց մեծ թերութիւն մը ունի : Միշտ սուտ կը խօսի : Իր հայրն ու մայրը դժգոհ են այս բանէն : Կը խրատեն, կը պատժեն զինքը, բայց ան նորէն ճամարիտը չ'ըսեր : Այս պատճառաւ մէկը անոր խօսքին չի հաւատար : Երբ բերանը բանայ բան մը պատմելու համար, իր ընկերները «սո'ւտ ես» կը պօռան երեսին : Ի՛նչ զգուելի բան է ստախօսութիւնը :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

58. Օրինակել այս հատուածը, և ստորագծել յօդերը :

59. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը :

Դ Ա Ս

38. Քանի՞ տեսակ յօդ կայ : — Երկու տեսակ յօդ կայ . որոշիչ և անորոշ :

39. Ո՞րն է որոշիչ յօդը : — Որոշիչ յօդ կը կոչուին Ը և Ն գիրերը, որոնք անունի մը վրայ կը դրուին անոր իմաստը որոշելու համար :

40. Ե՞րբ Ը կը գործածուի : — Ը կը գործածուի բառի մը վրայ, որուն վերջին գիրը բաղաձայն է, ինչպէս . կաղիւն, կաղիւնը :

41. Ն յօդը ե՞րբ կը դրուի : — Ն յօդը կը դրուի, եթէ բառին վերջին գիրը ձայնաւոր է, ինչպէս . կասու, կասուն, ձի, ձին :

60. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Ո՞վ է Զարուկ: 2. — Զարուկի մեծ թերութիւնը ի՞նչ է: 3. — Ի՞նչ է ստախօսութիւնը: 4. — Ո՞վ դժգոհ է այս բանէն: 5. — Զարուկին ի՞նչ կ'ընեն այս թերութեանը համար: 6. — Ինչո՞ւ չեն հաւտար անոր խօսքին: 7. — Երբ բերանը բանայ, ընկերները ի՞նչ կ'ընեն: 8. — Ի՞նչ է ստախօսութեան վնասը:

61. Յարմար յօդեր դնել հետեւեալ բառերուն.

Գաւաթ, սրուակ, նշենի, բարտի, իշխան, շուն ու կատու, գիտութիւն, հաւեր, տղաք ու հայր, մայր իսկ, սպասաւոր ալ, նուագ, խորան, եկեղեցի, կենդանի, ճամբայ, խաբեբայ, ծով, այգի, աղքատ ու ճոխ, սուր, ենթակայ, առարկայ, խորան, քահանայ ու ժողովուրդ, ամառ ու ձմեռ, փոստուռայ ու թիթեռնիկ, տուներ ալ, զորգ, պատկեր է, մեղու անգամ, փեսայ ու հարս, ձեղուն:

Դ Ա Ս

42. Ն յօդը ուրիշ ե՞րբ կը գործածուի: — Ն յօդը կը գործածուի նաեւ ձայնաւորով սկսող հետեւեալ բառերուն առջեւ. ու, ալ, իսկ, անգամ, եւ, եւս, ե, եւեթ, եթ, եւ, եի, եիւր, եր, եիւթ, եիթ, եիւ:

43. Անձայն Յ ով վերջացող բառերուն ծայրը ի՞նչպէս յօդ կը դրուի: — Անձայն Յ ով վերջացող բառերուն Յ ն կը ջնջուի յօդ դրուած ատեն, ինչպէս. սասանայ, սասանան, կաթսայ, կաթսան:

Ա Ն Ո Ր Ո Շ Յ Օ Դ

ԺԵ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — ՆՈՐԱԾԻՆԸ

Այս կիրակի եկեղեցի տարինք ու մկրտեցինք իմ նորածին քոյրս : Անունը Արիինէ դրինք : Աւագանին մէջ կը պօռար , կը ճչէր , ու ձիւնաթոյր թաթիկները օդին մէջ կ'երերցնէր : Յետոյ ժանեակէ ճերմակ շրջազգեստ մը հագցուցինք իրեն , փետրազարդ սիրուն գտակ մը դրինք գլուխը : Երբ տուն բերինք ու շղարչներուն մէջ պառկեցուցինք զինքը , շատ աղուորցեր էր : Փոքրիկ անկողնին քով գացի , համբոյր մը այտերէն եւ համբոյր մըն ալ թաթիկներէն առի : Յետոյ օրօր ըսի որ քնանայ :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

62. Օրինակել այս հատուածը , և ստորագծել անորոշ յօդերը :

63. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը :

Դ Ա Ս

44. Անորոշ յօդը ո՞րն է : — Անորոշ յօդն է մը կամ մրն :

45. Մը ե՞րբ կը գործածուի : — Մը կը գործածուի ամէն անունի քով անորոշ իմաստ մը տալու համար անոր , ինչպէս . մարդ մը (անորոշ մարդ մը) , ձի մը , ելն . :

46. Մրն ե՞րբ կը գործածուի : — Մրն կը գործածուի եւմ , ես , է , եմք , էք , եմ , էի , էիր , եր , էիմք , էիք , էինք և այլ բառերէն առաջ , ինչպէս . մարդ մրն է , վաս մրն էք , ապուշ մրն եր , հիւսանդ մրն ալ մեռաւ :

64. Պատասխանե՛ց հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Այս կիրակի ռւր տարիք փոքրիկ քոյրդ: 2. — Ինչո՞ւ համար:
3. — Անունը ի՞նչ դրիք: 4. — Աւագանին մէջ ի՞նչ կ'ընէր: 5. — Ի՞նչ
հագցուցիք իրեն: 6. — Գլուխը ի՞նչ դրիք: 7. — Երբ տուն բերիք ի՞նչ ը-
րիք: 8. — Ի՞նչպէս կ'երեւար շղարշներուն մէջ: 9. — Դուն ի՞նչ ըրիր:
10. — Ետքը ի՞նչ ըրիր:

65. Անորոշ յօդեր դնել հետեւեալ անուններուն.

Քահանայ . . . եկաւ: Աշակերտ . . . ալ աւելցաւ: Քոյր . . . ալ ու-
նեցայ: Գիրք . . . բերի: Ծոյլ տղայ . . . ես դուն: Հօրաքոյր . . . ունիմ:
Դեռ պզտիկ տղայ . . . էր ան: Մեծ պատկերհան . . . է ան: Տուն . . . գնե-
ցի: Տղայ . . . մկրտեցիր: Մրցանակ . . . ստացայ: Պատիժ . . . էր սա:

10. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՍՏԱԽՕՍԻՆ ՊԱՏԻԺ

Փոքրիկ հովիւ մըն էր Միհրան,
Որ ամէն օր դաշտին վըրան
Արածելու կ'երթար առտուն
Հօտն իր գիւղին ոչխարներուն:
Օր մը նեղուած հոն մենաւոր
Ըսաւ. «Խաղ մը խաղանք աղուոր:»
Եւ ըսկըսու ալօռալ ուժով.
«Գայլ կայ, գայլ կայ, հասէք շուտով:»
Գիւղացիներ եկան հասան,
Ոչ գայլ գըտան, ոչ ալ գազան:
Քահ քահ խընդաց լաճն աներես
Ըսաւ անոնց. «Խաբեցի զձեզ:»
Գայլեր եկան օր մը իրաւ:
Մարդ իր ձայնին մըտիկ չըրաւ,
Մէկը չեկաւ օգնել անոր,
Հովիւն եղաւ կըտոր կըտոր:

ԱՆՈՒՆԻՆ ԵՒ ՅՕԴԻՆ ԼՈՒԾՈՒՄԸ

ԺԶ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — ՄԵՐ ՊԱՐՏԷԶԸ

Մեր տունը ընդարձակ պարտէզ մը ունի : Ածուկներով, ծառուղիներով ու լճակներով զարդարուած է պարտէզին ամէն կողմը : Ճամբաները աւագ ցանուած են, ծանկին վրայ խիտ տերեւներ կը սողոսկին : Մացառներուն մէջ երգեցիկ թռչուններ բոյն դրած են, որոնց ձայնէն առտուները կ'արթննանք : Ածուկները լեցուն են գոյնզգոյն ծաղիկներով, որոնց շուրջը հազարաւոր թիթեռնիկներ ու մեղուներ կը թռչտին : Պտուղները ծառերէն վար կը կախուին : Մոշոր աւազան մը կ'ուռգէ այս պարտէզը իր բազմաթիւ խողովակներով :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

66. Օրինակել այս հատուածը, ստորագծել անուանները, և խաչանիշով ցոյց տալ յօդերը :
67. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը :
68. Օրինակել հետեւեալ լուծումը .

Լճակներով	Հասարակ անուն, յօքնակի գործիական
Պարսեզ	Հասարակ անուն, եզակի ուղղական
Մը	Անորոշ յօդ պարսեզին
Ծառերուն	Հասարակ անուն, յօքնակի սեռական (ն որոշիչ յօդ)
Տերեւները	Հասարակ անուն, յօքնակի ուղղական (ը որոշիչ յօդ)

Դ Ա Ս

47. Անուն մը ի՞նչպէս կը լուծուի : — Անուն մը լուծելու համար պէտք է ըսել թէ յասուն կէ կամ հասարակ, եզակի կամ յոքնակի, և որոշել թէ ինչ հոշով է :

48. Յօդը ի՞նչպէս կը լուծուի : — Յօդը լուծելու համար պէտք է ըսել թէ որոշիչ է կամ անորոշ :

69. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Ձեր տան պարտէզը ինչպէս է : 2. — Պարտէզին ամէն կողմը ինչպէս զարդարուած է : 3. — Ի՞նչ ցանուած է ճամբաներուն վրայ : 4. — Ի՞նչ կը սողոսկի ցանկին վրայ : 5. — Ի՞նչ կը նշանակէ սողոսկի : 6. — Որո՞նք բոյն դրած են մացառներուն մէջ : 7. — Ի՞նչ ըսել է բոյն դնել : 8. — Առտուները որո՞նց ձայնէն կ'արթննաք : 9. — Ածուները ինչո՞վ լեցուն են : 10. — Որո՞նք կը թռչտին ծաղիկներուն շուրջը : 11. — Ի՞նչ կը կախուի ծառերէն վար : 12. — Ո՞վ կ'ոռոգէ պարտէզը : 13. — Ինչո՞վ կ'ոռոգէ : 14. — Ի՞նչ է աւազանը : 15. — Ի՞նչ է խողովակը :

10. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՏԵՐԵԻԸ

Քու ցօղունէդ զատուած դուն,
 Խեղճո՛ւկ տերեւ ազագուն,
 Ո՞ր կողմ կ'երթաս : — Ձեմ գիտեր.
 Մըրրիկն օր մը խորտակեց
 Նեցուկս իմին՝ կաղնին մեծ :
 Յողդողդ շունչով զեփիւռներ
 Եւ հիւսիւսակն ալ հըզօր
 Զիս այն օրէն կը վարեն
 Դէպի դաշտերն անտառէն,
 Եւ լեռներէն դէպի ձոր :
 Կ'երթամ յաւէտ հովաբախ
 Միշտ անտըրտունջ եւ անվախ
 Ուր ամէն բան կ'երթայ յար,
 Թերթը վարդին հողմավար,
 Մուրտին տերեւն ալ մոլար :

ԱՌՆՈՒՏ

ՅԱՏԿԱՑՈՒՑԻՉ ԵՒ ՅԱՏԿԱՑԵԱԼ

ԺԷ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — ՄԵՐ ԴՐԱՑԻՒՆ ՏՂԱՆ.

Սահակ մեր զրացիին տղան է : Տաաներկու տարեկան չի կայ դեռ . բայց դպրոցէն ելած ու կօշկակարի մը խանութը մտած է իրրեւ աշակերտ : Ամէն աւուտու կանուխ դործին կ'երթայ : Մինչեւ իրիկուն կը յագնի, կ'աշխատի փոքրիկ օրական մը շահելու համար, որովհետեւ իր ընտանիքը աղքատ է, եւ կ'ուզէ անոր ապրուստին օգնել : Իրիկուններն ալ ուսման կը սլարապի, որպէս զի միտքը կրթէ : Ամէն մարդ երանի կու տայ Սահակին մօրը անանկ զաւակ մը ունենալուն համար :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

70. Օրինակել այս հատուածը, ստորագծել յասկացոչիչները, և խաջանիշով ցոյց տալ յասկացեալները :
71. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը :
72. Մէյ մեկ յասկացոչիչ գտնել հետեւեալ անուններուն.

• • • զուռը	• • • ղեկը	• • • բանալին
• • • տպակին	• • • անիւը	• • • վանդակը
• • • ծայրը	• • • շրջանակը	• • • տկուան
• • • կոծը	• • • ժանեակը	• • • տիւրոցը
• • • տերեւը	• • • գօտին	• • • կօշիկը
• • • ճիւղը	• • • ալիքը	• • • տետրակը

Դ Ա Ս

49. Յասկացոչիչ որո՞ւ կ'ըսուի : — Յասկացոչիչ կը կոչուի այն անունը, որ բանի մը ոլունքաւ կը ցուցնէ, ինչպէս. վարդին քերթը :

73. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Ո՞վ է Սահակ: 2. — Քանի տարեկան է Սահակ: 3. — Դպրոց կ'երթայ: 4. — Հապա ուր կ'երթայ ամէն առտու: 5. — Մինչեւ իրիկուն ինչ կ'ընէ հոն: 6. — Ինչո՞ւ կ'աշխատի: 7. — Ինչո՞ւ դրամ շահիլ կ'ուզէ: 8. — Իրիկունները ինչ կ'ընէ: 9. — Ինչո՞ւ ուսման կը պարտաւի: 10. — Ինչո՞ւ երանի կու տան Սահակին մօրը: 11. — Ի՞նչ ըսել է երանի տալ:

74. Լուծել հետեւեալ բառերը.

Գլխարկին փետուրը: — Հարսին պսակը: — Մարդու մը պարտքը: — Տիկնոջ հայլին: — Կատուին թամիկները: — Ժամացոյցի մը սլաքը: — Հաւերուն հաւկիթը: — Թռչունի մը երգը: — Տարուան զարունը: — Կեանքին օրերը: — Մօր մը խնամքը: — Զաւկի մը սէրը:

ԼՈՒԾՄԱՆ ՕՐԻՆԱԿ

Մարդու	Հասարակ անուն, եզակի սեռական, յատկացուցիչ պարսփին:
Մը	Անորոշ յօդ մարդու ին:
Պարսփը	Հասարակ անուն, եզակի ուղղական, յատկացեալ մարդու ին (ը որոշիչ յօդ):

Դ Ա Ս

50. Յատկացեալ որո՞ւ կ'ըսուի: — Յատկացուցիչին վերաբերող անունը յատկացեալ կը կոչուի, ինչպէս. վարդին թերթը:

51. Յատկացուցիչը ի՞նչ հոլով կ'ըլլայ: — Յատկացուցիչը սեռական հոլով կ'ըլլայ:

52. Յատկացուցիչը ի՞նչ հարցման կը պատասխանէ եւ ո՞ւր կը դրուի: — Յատկացուցիչը որո՞ւն հարցման կը պատասխանէ և յատկացեալէն առաջ կը դրուի, ինչպէս. որո՞ւն թերթը. — վարդին թերթը:

ԱԾԱԿԱՆ

ՈՐԱԿԱԿԱՆ ԱԾԱԿԱՆ

ԺԸ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — Ա.ՅԴ.ԻՆ

Երէկ հայրս այդի մը տարաւ զիս : Ժամերով պտըտեցանք խիտ խիտ որթաբուներուն մէջ : Կանանչ փոքրիկ բուներէն վար կախուած էին խաղողի լեցուն ողկոյզները . ոմանք դեղին, ոմանք կարմրորակ, եւ ոմանք սեւ : Տհաս խաղողները կանանչ էին բոլորովին : Հասուններէն ոմանք կլորիկ հատիկներ ունէին, ոմանք ալ ձուածեւ : Ամէնքը մէկէն այնչափ աղուոր կ'երեւային լայն տերեւներուն մէջտեղէն որ սլահ մը զանոնք ուտելու փափաքնիս մոռցանք, ու դիտելով միայն զուարճացանք :

Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն Գ Ն Ե Ր

75. Օրինակել այս հատուածը, ստորագծել որակական ածականները և խաչանիշով ցոյց տալ անունները :
76. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը :

Դ Ա Ս

53. Ի՞նչ է ածականը : — Ածականը բառ բառ մըն է որ անունէ մը առաջ կը դրուի, և անոր մէկ հանգամանքը կը ցուցնէ, ինչպէս, աղիւս մարդ, երկու խնձոր :

54. Ածականները թիւ եւ հոշով ունի՞ն : — Ածականները ոչ թիւ ունին եւ ոչ հոշով, անուններու հետ կը գործածուին, եւ անփոփոխ են :

55. Որակական ածականը ի՞նչ կը ցուցնէ : — Որակական ածականը անունի մը ինչպէս ըլլալը կը ցուցնէ, և ի՞նչպէս հարցման կը պատասխանէ, զոր օրինակ. մախուր, Տգեղ, պզտիկ :

77. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Երէկ հայրդ ո՞ր տարաւ զբեզ: 2. — Ի՞նչ է այգին: 3. — Ո՞ւր պտտեցաք: 4. — Ի՞նչ է որքաքունը: 5. — Բուներէն վար ի՞նչ կախուեր էր: 6. — Ի՞նչ է ողկոյզը: 7. — Ի՞նչպէս էին տհաս խաղողները: 8. — Հասունները ի՞նչ ձեւ ունէին: 9. — Ի՞նչպէս կ'երեւային անոնք: 10. — Գինին ինչէ՞ կը շինուի: 11. — Ի՞նչպէս կը շինուի:

78. Օրինակել հետեւեալները, ստորագծելով ածականները.

Փոքրիկ տղան, կապոյտ երկինք, սեւ ամպեր, անկեղծ բարեկամը, պարարտ կովերը, հլու աշակերտը, աղուոր խնձոր մը, յստակ ջուր, սուր դանակը:

79. Հետեւեալ անուններուն գոյնը ցոյց տուող յարմար ածականներ գտնել.

Ածուխ, կաւիճ, գինի, մոխիր, նարինջ, խոտ, վարդ, յաւմիկ, ծով, տերեւ, խնձոր, խաղող, ոսկի, գրատախտակ, սեր, նուռ, կեռաս, շըրթունք, մարգրիտ, յակինթ, զմրուխտ, փերուզակ, սուտակ, սատափ:

II. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԽԱՂՈՂԸ

Տերեւներուն մէջէն բարակ,
Որք սընդուսի կը նմանին,
Կուռ ողկոյզներ սեւ ու ճերմակ
Վար կը կախեն հատիկներնին:

Ոմանք երկայն, ոմանք կըլոր,
Մանրիկ, փայլուն եւ լուսանցիկ,
Տերեւներուն վըրայ խոշոր՝
Կը կարծրէին բանուած ծաղիկ:

Արցունք են Թէ շաղի կաթիլ,
Ամպին ցանցէն ցօղուած շիթ շիթ,
Զըմրոճխտ արդեօք, վարդ նորածիլ,
Կամ աստղերէն ինկած ժըպիտ:

Անոնք արցունք չեն, ոչ գոհար,
Ոչ ալ ծաղիկ, ոչ ալ կիտուած.
Անուշ խաղող են զովարար,
Միրգ, զոր միայն օրհնեց Աստուած:

Զայն շինեցին լոյս հրեշտակներ
Նուրբ մատներովն իրենց ճարտար,
Այգիներուն աշնան նըւէր,
Միրգն տղաք, ձեզի համար:

ՅՈՒՑԱԿԱՆ ԱԾԱԿԱՆ

ԺԹ. ԸՆԹԵՐՅՈՒՄ. — ԳԻՒՂԱՑԻՆԵՐՈՒՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ

Այս տարի ամառը դիւղ գացեր էինք : Ամէն օր դաշտերը կ'երթայի դիւղացիներուն աշխատանքը դիտելու : Այդ գործունեայ մարդիկ արտոյտին ձայնէն կ'արթըննան առտուն, եւ կանուխ արտ կ'երթան : Ծարորդները այն տաքին, արեւուն դիմացը, հնձուած խոտը կը թոթուեն, որ չորնալով խար կը դառնայ : Հնձողները այն դաշտերուն մէջ հասունցած հասկերը կը քաղեն, եւ խուրձ կը կապեն : Զուարթ եւ առոյգ ոգեւորութիւն մը կ'երեւայ այդ պարզ մարդոց մէջ :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Ք Ն Ե Ր

80. Օրինակել այս հատուածը, ցոյց տալ որակական ածականները ստորագծելով, և ցուցական ածականները խաչանիշ դնելով :

81. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը :

Դ Ա Ս

56. Ցուցական ածականները ի՞նչ ցոյց կու տան : — Ցուցական ածականները ցոյց կու տան այն անունները, որոնց վրայ կը խօսուի :

57. Ցուցական ածականները որո՞նք են : — Ցուցական ածականներն են . այս, աս, աս, այդ, աս, այն, ան :

82. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Այս տարի աճառը ո՞ւր գացեր էիք: 2. — Ամէն օր ո՞ւր կ'երթայիր: 3. — Ի՞նչ ընելու համար: 4. — Ի՞նչ բանէ կ'արթննան այդ գործունեայ մարդիկ: 5. — Ի՞նչ ըսել է գործունեայ: 6. — Կանուխ ո՞ւր կ'երթան: 7. — Ծարորդները ի՞նչ կ'ընեն: 8. — Խոտը չորնալով ի՞նչ կը դառնայ: 9. — Հնձողները ի՞նչ կ'ընեն: 10. — Ո՞ւր կը փոխադրեն խուճերը: 11. — Ի՞նչ կը նշանակէ ոգեւորութիւն բառը:

83. Լուծել հետեւեալները.

Այդ մարդուն ճերմա՛յ գտակը: — Այս անուշ գինին: — Այդ գորշ ամպերը: — Այն դեղին մազերը: — Մարիամին կարմիր գլխարկը: — Քրոջս ոսկեզօծ զիրքը: — Հացին փշրանքը:

Լ ՈՒԾ Մ Ա Ն Օ Ր Ի Ն Ա Կ

Այդ	Յուցական ածական մարդուն ին:
Մարդուն	Հասարակ անուն, եզակի սեռական, յատկացուցիչ գծակ ին:
Ճերմակ	Որակական ածական գծակ ին:
Գտակը	Հասարակ անուն, եզ. ուղղական, յատկացեալ մարդուն ին:

Ծանօթութիւն. — Ածականները լուծելու համար պէտք է ըսել թէ ի՞նչ տեսակ են, եւ որո՞ւ կը վերաբերին:

Դ Ա Ս

58. Ի՞նչ պարագայի մէջ կը գործածուին այս, այդ, այն: — Այս կը գործածուի մեզի ամէնէն մօտ եղող առարկայի մը համար, այդ՝ քիչ մը հեռու եղողին, և այն՝ ամէնէն հեռու եղողին համար:

59. Յուցական ածականէն ետք եկող անունը յօդ կ'առնէ՞: — Յուցական ածականէն ետքը եկող անունը ն կամ Ը յօդը կ'առնէ, ինչպէս. այդ մարդը, այն կատուն:

ՍՏԱՅԱԿԱՆ ԱԾԱԿԱՆ

Ի. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — ՆԱԽԱՆՁՈՑ ՏՂԱՆ

Մեր գալրոցին մէջ աշակերտ մը կայ Յովսէփ անունով : Նախանձոտ տղայ մըն է : Իր դասընկերներուն յաջողութիւնը ցաւ կը սլատճաւէ իրեն : Ինք ծոյլ է եւ փոխանակ ուրիշներէն օրինակ առնելու՝ կ'ուզէ որ անոնք ալ իրեն նմանին : Մեր տետրակները կ'աղտոտէ, մեր դիրքերուն վրայ թանաքի բիծեր կը լեցնէ, որպէս զի մենք ալ սլատճուինք : Ես կը ցաւիմ իր վրայ, եւ ձեռքէս եկածը կ'ընեմ համոզելու համար որ իր վարմունքը փոխէ. որովհետեւ եթէ այսպէս շարունակէ, պիտի արտաքսուի գալրոցէն :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Ք Ն Ե Ր

84. Օրինակել այս հատուածը, ստորագծել անունները, և խաջանիշով ցոյց տալ ստացական ածականները :

85. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը :

86. Լուծել այս հատուածին անունները և ածականները :

87. Յարմար ստացական ածականներ դնել կետերուն տեղ :

Մարիամ . . . բարեկամուհիս այցելութեան եկաւ ինծի, . . . Գարեգին եղբօրը հետ . . . մայրն ալ մէկտեղ էր : Մէկը . . . մատնոցը եւ ասեղը բերեր էր կարիս օգնելու համար, միւսն ալ . . . հոլերը եւ գնտակները : Ճաշէն ետքը մենք ալ . . . խաղալիկները մէջտեղ հանեցինք, եւ աղուոր խաղերով ժամանակ անցուցինք :

88. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Ո՞վ է Յովսէփ: 2. — Ի՞նչպէս տղայ է Յովսէփ: 3. — Ի՞ր դասընկերներուն յաջողութիւնը ի՞նչ կը պատճառէ իրեն: 4. — Ինք ի՞նչպէս է, եւ ի՞նչպէս կ'ուզէ որ ըլլան ուրիշները: 5. — Ի՞նչ վնաս կու տայ ձեզի: 6. — Ինչո՞ւ համար: 7. — Ի՞նչ կը զգաս դուն իրեն համար: 8. — Ի՞նչ բանի կը համոզես զինքը: 9. — Ի՞նչ պիտի պատահի եթէ իր վարմունքը չփոխէ: 10. — Ո՞ր տղաքը կ'արտաքսեն դպրոցէն:

Դ Ա Ս

60. Ստացական ածականները ի՞նչ կը ցուցնեն : — Ստացական ածականները բանի մը ո՞րուն ըլլալը կը ցուցնեն :

61. Ստացական ածականները որո՞նք են : — Ստացական ածականները հետեւեալներն են .

Ե Զ Ա Կ Ի

Իմ կամ իմին

Քու » քուկին

Իր » իրեն

Յ Ո Ք Ն Ա Կ Ի

Մեր կամ մերին

Ձեր » ձերին

Իրենց

62. Ստացական ածականին վերաբերող անունները ի՞նչ գիր կ'առնեն իրենց վերջը : — Ստացական ածականին վերաբերող անունները իրենց վերջը *ս*, *դ*, *ն* կամ *ր* գիրերը կ'առնեն, ինչպէս . իմ գլխարկս, քու հովանոցդ, իր ձեռնոցը, մեր, ձեր, իրենց զգեստները :

Ս, Գ, Ն ԿԱՄ Ը ԳԻՐԵՐԸ ՍՏԱՑԱԿԱՆ ԱԾԱԿԱՆԻ ՏԵՂ

ԻԱ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — ՍԱՐԳԵՐՆ ՈՒ ՇԵՐԱՄԸ

Սարգերը շերամին ըսին. «Յողնութիւնդ շատ է աշխատանքդ երկար է, բայց գործդ շատ պզտիկ է՝ Նայէ՛, մենք երկու վայրկեանի մէջ որչա՛փ կտաւ կը հիւսենք: Դուն օրերով կը դառնաս կը դառնաս, եւ հազիւ կրնաս փոքրիկ բժոժդ լեցնել:» Շերամը պատասխանեց. «Գործերնիդ արագ է, բայց անօգուտ: Բոլոր աշխարհք մետաքս ոսկիով կը դնէ, եւ ոստայննիդ կ'աւելիւնէ:»

Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն Գ Ն Ե Ր

89. Օրինակել այս հատուածը, և ստորագծել ստացական ածականի տեղ գործածուած գիրերը և մասնիկները:
90. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը:
91. Ստացական ածականներ դնել այս հատուածին մէջ **ս, դ, ն** գիրերը և **նիս, նիդ, նին** մասնիկները ունեցող բառերուն առջեւ:
- Օրինակ.** — Սարգերը շերամին ըսին. «Բոլ յողնութիւնդ, եւ ին.

Դ Ա Ս

63. Ո՞ր գիրերը կրնան ստացական ածականն ընդ տեղը բռնել: — Եղակիի մէջ՝ **ս, դ, ն** կամ թ գիրերը կրնան ստացական ածականին տեղը բռնել, ինչպէս. **գիրքս, հոշդ, մասնին:**

Յօքնակիի մէջ՝ միավանկ բառերու համար՝ **երնիս, երնիդ, երնին** մասնիկները, ինչպէս. **գիրքերնիս, հոշերնիդ, սիրտերնին:**

Բազմավանկ բառերու համար՝ **նիս, նիդ, նին** մասնիկները, ինչպէս. **ասեղնիս, գլխարկնիդ, հագուստնին:**

92. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Սարդերը ինչ ըսին շերամին: 2. — Ի՞նչպէս կենդանի է սարդը: 3. — Ո՞ւր կը գտնուի: 4. — Սարդին հիւսած կտաւը ինչ կը կոչուի: 5. — Մարդուս օգուտ ունի: 6. — Շերամը ինչ պատասխանեց սարդերուն: 7. — Ի՞նչ տեսակ կենդանի է շերամը: 8. — Շերամը ինչ կը շինէ: 9. — Ո՞ւր կը շինէ: 10. — Շերամին շինած փոքրիկ բոյնը ինչ կը կոչուի: 11. — Շերամը ինչպէս դուրս կ'ելլէ բոժոժին մէջէն: 12. — Շերամը ինչո՞վ կը սնի:

12. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԾՈՒԽՆ ՈՒ ԲՈՅԸ

Ծուխը կ'ըսէր բոցին՝ իր ժօր լուսավառ.

— Մայրիկ, ըսէ, ինչ է աս

Որ քեզմէ կեանք առի, բայց միշտ եմ խաւար,

Մինչդեռ դուն միշտ կը շողաս:

— Աղջիկս, ըսաւ բոցն անոր,

Անլուր բան չէ, ոչ ալ նոր,

Եւ դուն ալ փաստ մ'ես հիմակ

Որ հոս մարդ լոկ իր բուն լոյսով է փայլուն:

Բաւական չէ որ տըղաք

Ծընին հօրմէ մեծանուն:

ԼԸ ՊՕՆ ԺԷՆԻ

ՅՈՒԱԿԱՆ ԱԾԱԿԱՆ

ԻԲ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — ՀԻՒԱՆԴ ԲԱՐԵԿԱՄՈՒՀԻՆ

Այսօր տառներորդ անգամ ըլլալով այցելութեան գացի բարեկամուհիիս՝ Մաննիկին, որ հիւանդ է հինգ օրէ ի վեր։ Խեղճ աղջիկը սաստիկ տենդէ մը կը տանջուի։ Գիշերները երեք չորս անգամ կ'արթննայ, գլուխը կրակներու մէջ կ'այրի։ Երկու կարող բժիշկներ կը դարմանեն զինքը, չորս հինգ հոգի ալ վրան կը հսկեն։ Ես առաջին անգամ է որ ասանկ ծանր հիւանդ մը կը տեսնեմ, եւ իր չարչարուիլը դիտելով՝ շատ կը յուզուիմ։ Աւելի աղէկ էր որ ես տառապէի, քան թէ անոր տառապիլը տեսնէի։

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

93. Օրինակել այս հատուածը, և ստորագծել թռչական ածականները։
94. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը։
95. Լուծել այս հատուածին անոշանները և ածականները։

Դ Ա Ս

64. Որո՞նք կ'ըսուին թռչական ածական։ — Թռչական ածական կ'ըսուին այն բառերը, որոնք անունի մը քանի հաս կամ քանիերորդ ըլլալը կը ցուցնեն, ինչպէս. մէկ, երկու, երեք, չորս, հինգ, վեց, եօթը, ութ, ինը, տասը, ևլն.։ Առաջին, երկրորդ, երրորդ, չորրորդ, հինգերորդ, վեցերորդ, եօթներորդ, ութերորդ, իններորդ, տասներորդ, ևլն.։

96. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Քանի անգամ այցելութեան գացիր Մաննիկին: 2. — Ինչո՞ւ գացիր: 3. — Ի՞նչ է իր հիւանդութիւնը: 4. — Ի՞նչ կը պատահի իրեն գիշերները: 5. — Ո՞վ կը դարմանէ զինքը: 6. — Ո՞վ կը հսկէ վրան: 7. — Այդպէս հիւանդ տեսած ես ուրիշ անգամ: 8. — Ի՞նչ կը զգաս անոր չարչարուիլը տեսնելով:

97. Թուական ածականներ դնել կետերուն տեղ.

Յակոբ իր տան . . . յարկը վարձու տուաւ: — Ես . . . տարեկան էի երբ դպրոց մտայ: . . . տարի աշխատեցայ ուսման շրջանս աւարտելու համար: — Մայրս . . . տարեկան էր երբ մեռաւ: — Յունիս՝ տարուան . . . ամիսն է: — Պետրոս դպրոցին . . . կարգին աշակերտներէն է: — Եղբայրս իր ամուսնութեան . . . տարին մեռաւ:

13. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՓՈՒՇՆ ՈՒ ՎԱՐԴԸ

— Դուն նոր բացուած տակաւին,
Կ'ըսէր փուշն օր մը վարդին,
Թերթերդ արդէն կը ծափին,
Ո՞վ հէք ծաղիկ գարնային:
— Ես չապրեցայ անանուն,
Պարծանքն եղայ ամէնուն.
Թողմելուս մի ցաւիւր դուն,
Պիտի թողում բոյր մ'անհուն:

ՀԵՏԵԻՈՂՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՈՐՈՇ ԱԾԱԿԱՆ

ԻԳ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — ԻՆՔՆԱՀԱՍԻԱՆ ԱՂՋԻԿԸ

Հոռսիկ անմիտ աղջիկ մըն է : Ինքզինքը շատ խելացի եւ շատ հմուտ կը կարծէ : Հպարտութեամբ ամէն մարդու կը պատմէ դպրոցին մէջ իր ստացած գովեստները : Բոլոր ծանօթները վրան կը խնդան : Ինքզինքէն զատ՝ ուրիշ մէկուն չի հաւնիր , եւ այնչափ կարեւորութիւն կու տայ իր անձին որ մարդ չի կրնար ծածաղը զսպել : Ամէն մէկ խօսքին մէջ իր ինքնահաւանութեան ապացոյցը կայ : Այս պատճառաւ բնաւ բարեկամ չունի :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

98. Օրինակել այս հատուածը և ստորագծել անորոշ ածականները
99. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը
100. Անորոշ ածականներ դնել կետերուն տեղ.

. . . տղու խնձոր տուի . . . մարդոց հետ բարեկամ ըլլալը անօգուտ է : . . . անգամ քեզի խօսեցայ . . . վարագոյր լուալ տուի : Այս հագուստս նոր է, բայց . . . հագուստս շատ հին է : . . . տղայ կար դպրոցին մէջ : . . . պտուղները կ'ուտուին :

Դ Ա Ս

65. Անորոշ ածականները որո՞նք են : — Անորոշ ածականները անոնք են որ անորոշ իմաստ մը կու տան անունին , ինչպէս . ամէն , ուրիշ , ամէն մէկ , միւս , նոյն , քանի մը , ասանկ , ասանկ , անասնկ , այսչափ , այդչափ , այնչափ , քանի՞ , ի՞նչպէս , ո՞ր , ևլն. :

101. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Լուսիկ ինչպէս աղջիկ է: 2. — Ինքզինքը ինչ կը կարծէ:
3. — Ի՞նչ կը պատմէ ամէն մարդու: 4. — Ի՞նչպէս կը պատմէ: 5. — Ի՞նչ
է հպարտութիւնը: 6. — Ծանօթները ինչ կ'ընեն: 7. — Որո՞ւ կը հաւնի:
8. — Ի՞նչ կայ ամէն մէկ խօսքին մէջ: 9. — Ինքնահաւանութիւնը ինչ է:
10. — Ապացոյցը ինչ է: 11. — Շատ բարեկամ ունի: 12. — Ինչո՞ւ բա-
րեկամ չունի:

102. Որոշել հետեւեալ նախադասութեանց մէջ գտնուած ածական-
ներուն տեսակները.

Բոլոր մեծ օթեակները բռնուած էին այս գիշեր: — Երկու անգամ
ձեզի եկայ, եւ ձեր սպասուհին միայն գտայ: — Իմ մեծ աղջիկս ճամբոր-
դութիւն պիտի ընէ այս տարի: — Ամէն ամառ օդափոխութեան կ'երթամ
իմ հօրս հետ: — Երեք զաւակ ունիմ. երկուքը դպրոց կ'երթան, մէկն ալ
տունը կը կենայ: — Ո՞ր աղջկան հաւնեցաք: — Պզտիկ տուները շատ ան-
գամ մեծերէն աւելի սիրուն կ'ըլլան:

14. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՄՈՒՂ ՀԱՍԿ ԵՒ ՊԱՐԱՊ ՏԱԿԱՌԸ

— Հասուն հասկեր երբ զըլուխնին

Կը խոնարհեն մինչեւ գետին,

Սա մէկն ինչո՞ւ բարձր է այնքան:

— Սին զըլխուն մէջ հատեր չի կան:

— Սա տակառն ալ՝ զոր այգեպան

Կը զըլտորէ դէպի հընձան,

Ինչո՞ւ կ'ընէ աղմուկ այնչափ:

— Որովհետեւ մէջն է պարապ:

ՊՈՒՌԿԷՆ

ԴԵՐԱՆՈՒՆ

ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆ

ԻԴ. ԸՆՅԵՐՑՈՒՄ. — ԾԱՂԻԿՆԵՐԸ ԵՒ ՊՏՈՒՂՆԵՐԸ

Ամէն իրիկուն երբ դպրոցէն դառնամ, քրոջս՝ Աստիկին հետ պարտէզ կ'իջնեմ: Ես պտուղները չատ կը սիրեմ, ինքն ալ՝ ծաղիկները: Ինք ինծի համար դեղձեր, ծիրաններ կը բրցնէ. ես ալ իրեն համար վարդեր, յափուկներ կը ժողվեմ: Ինք ինձմէ աւելի շուտ կը քալէ. ես ալ կը վազեմ որ իրմէ առաջ անցնիմ: Այսպէս աղէկ մը զուարճանալէ ետքը՝ մեր կողովները պտուղներով ու ծաղիկներով կը լեցնենք, եւ կը տանինք մեր մայրիկին, որ շատ կ'ախորժի անոնցմէ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

103. Օրինակել այս հատուածը, ստորագծել անձնական դերանունները, և ա, բ, գ գիրերով ցոյց տալ դէմքերը:

104. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը:

Դ Ա Ս

66. Դերանունը ի՞նչ է: — Դերանունը բառ մըն է, որ անունին տեղը կը դրուի զայն չկրկնելու համար, և ունի թիւ, հոյնով, դէմք:

67. Դէմքը քանի՞ է: — Դէմքը երեք է. առաջին, երկրորդ, երրորդ:

68. Որո՞նք են անձնական դերանունները: — Անձնական դերանունները հետեւեալներն են.

	ԵԶ.	ՅՈՔ.
Ա. Դէմք	Ես	Մենք
Բ. »	Դուն	Դուք
Գ. »	Ինք	Իրենք

105. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Ամէն իրիկուն՝ երբ դպրոցէն դառնաս, թիւն կ'ընես: 2. — Դուն թիւն կը սիրես: 3. — Ատրինէն թիւն կը սիրէ: 4. — Ինք թիւն կը բրցնէ քեզի համար: 5. — Դուն թիւն կը ժողովես իրեն համար: 6. — Ետքը թիւն կ'ընէք: 7. — Ինչո՞ւ կը տանիք ձեր մայրիկին:

106. Օրինակել և գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումը.

	ԵԶԱԿԻ	ՅՈՒՆԱԿԻ
Ուղղ.	Ես	Մենք
Հայց.	Զիս	Ձեզ
Սեռ.	Իմ, իմին	Մեր, մերին
Տրակ.	Ինձ, ինծի	Մեզ, մեզի
Բաց.	Ինձմէ, ինէ	Մեզմէ, մենէ
Գործ.	Ինձմով	Մեզմով

15. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՄԱՅՐԸ ԵՒ ԵՐԿՈՒ ԶԱՒԱԿՆԵՐԸ

Մեր Թաղին մէջ խեղճ տղբատ
Մայր մը կար շատ երջանիկ:
Ունէր զաւակ երկու հատ.
Մէկը մեծ՝ միւսն էր փոքրիկ:

Ասոնք մէկտեղ կ'ապրէին
Փայփայելով զիրար միշտ.
Կապուած սիրով կամոզին՝
Չէին ճանչցած երբեք վիշտ:

Օր մը մեծը մօրն ըսաւ.
« — Գիտեմ զիս շատ կը սիրես,
Բայց չես կըրնար դուն բընաւ
Սիրել, որքան ես ըզբեզ: »

Մայրը հարցուց իր տղոն.
« — Ինչո՞ւ կ'ըսես ասանկ բան:
— Երկու զաւակ ունիս դուն,
Գոչեց, ես՝ մայր մը միայն: »

ՀԵՏԵՒՈՂՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՑԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆ

ԻԵ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — ՓՈԲՐԻԿ ԿԱՏՈՒՆԵՐԸ

Հօրեղբայրս դուրսէն երեք հատ փոքրիկ կատու
ղրկեր է ինծի : Ասոնցմէ մէկը ճերմակ՝ միւսը շէկ՝ եր-
րորդն ալ գորշ է : Երէկ իրիկուն մեր տան բակին մէջ
չատ մը խաղացին : Ճերմակ կատուն ամէնէն կայտառն
է : Պոչին գնդակ մը կապեցի, ու սկսաւ ինք իր վրայ
դառնալ : Շէկը ետեւէն վազեց, անոր ալ առջին խնձոր
մը նետեցի : Իսկ գորշը՝ ասոնց վազվզելը տեսնելով՝
չփոթած կը նայէր : Քանի մը ժամ զուարճացայ անոնցմով :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Ք Ն Ե Ր

107. Օրինակել այս հատուածը, ստորագծել ցուցական ածականնե-
րը, և ա, բ, գ գիրերով ցոյց տալ դէմքերը :

108. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը :

Դ Ա Ս

69. Ցուցական դերանունները որո՞նք են : —
Ցուցական դերանունները հետեւեալներն են.

	ԵԶԱԿԻ	ՅՈՔՆԱԿԻ
Ա. Դէմք	Ա.յս, աս, ասիկա, սա	Ա.սոնք
Բ. »	Ա.յդ, ատ, ատիկա	Ա.տոնք
Գ. »	Ա.յն, ան, անիկա	Ա.նոնք

70. Ան, անիկա, անոնք ուրիշ ո՞ր տեսակ դե-
րանունի տեղ կը գործածուին : — Ան, անիկա, ա-
նոնք իբրեւ անձնական դերանուն ալ կը գործա-
ծուին :

109. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Հօրեղբայրդ ի՞նչ զրկեր է քեզի: 2. — Ասո՞նք ի՞նչպէս են: 3. — Ի՞նչ ըրին երէկ իրիկուն: 4. — Ի՞նչ ըրիր ճերմակ կատուին: 5. — Ա՞ն ի՞նչ ըրաւ: 6. — Շէ՛կը ի՞նչ ըրաւ: 7. — Դու՞ն ի՞նչ նետեցիր անոր առջին: 8. — Գորշը ի՞նչ կ'ընէր: 9. — Կրցա՞ր զուարճանալ անոնց հետ:

110. Օրինակել եւ գոց սորվիլ հետեւեալ հոլովումը.

	ԵԶԱԿԻ	ՅՈՒՆԱԿԻ
Ուղղ. Հայց.	Այս, աս, ասիկա	Ասո՞նք
Սեռ. Տրակ.	Ասոր	Ասո՞նց
Բաց.	Ասկէ	Ասո՞նցմէ
Գործ.	Ասով	Ասո՞նցմով

16. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՊԱՀԱՊԱՆ ՀՐԵՇՏԱԿԸ

Հըսկէ, հրեշտակ, իմ զարթումիս,
 Այնպէս ըսաւ քանի որ Տէր.
 Մահճիս մօտիկ պահպանէ զիս
 Երբոր նընջեմ ամէն գիշեր:
 Գուժ ունեցիր անձիս անզօր,
 Ու մի թողուր զիս մինաւոր:
 Խօսէ ճամբան ինձ շարունակ,
 Եւ ունկընդրած պահուս քեզ լուռ,
 Որպէս զի վար չիյնամ մինակ,
 Բարի հրեշտակ, ձեռքդ ինձի տնւր:

ՏԻԿԻՆ ԹԱՍԹԻԻ

ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀՈԼՈՎՈՒՄԸ

Ա . Դ Է Մ Ք

	Եզակի	Յոքնակի
Ուղղ.	Ես	Մենք
Հայց.	Զիս	Զմեզ
Սեռ.	Իմ , իմին	Մեր , մերին
Տրակ.	Ինձ , ինձի	Մեզ , մեզի
Բաց.	Ինձմէ , ինէ	Մեզմէ , մենէ
Գործ.	Ինձմով	Մեզմով

Բ . Դ Է Մ Ք

	Եզակի	Յոքնակի
Ուղղ.	Դու	Դուք
Հայց.	Զքեզ	Զձեզ
Սեռ.	Քու , քուկին	Ձեր , ձերին
Տրակ.	Քեզ , քեզի	Ձեզ , ձեզի
Բաց.	Քեզմէ , քենէ	Ձեզմէ
Գործ.	Քեզմով	Ձեզմով

Գ . Դ Է Մ Ք

	Եզակի	Յոքնակի
Ուղղ.	Ինք	Իրենք
Հայց.	Զինք	Զիրենք
Սեռ.	Իր , իրեն	Իրենց
Տրակ.	Իրեն	Իրենց
Բաց.	Իրմէ	Իրենցմէ
Գործ.	Իրմով	Իրենցմով

ՑՈՒՑԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀՈԼՈՎՈՒՄԸ

Ա Յ Ս

	Եզակի	Յոքնակի
Ուղղ. Հայց.	Այս , աս , ասիկա	Ասոնք
Սեռ. Տրակ.	Ասոր	Ասոնց
Բաց.	Ասկէ	Ասոնցմէ
Գործ.	Ասով	Ասոնցմով

Ա Յ Դ

	Եզակի	Յոքնակի
Ուղղ. Հայց.	Այդ , ատ , ատիկա	Ատոնք
Սեռ. Տրակ.	Ատոր	Ատոնց
Բաց.	Ատկէ	Ատոնցմէ
Գործ.	Ատով	Ատոնցմով

Ա Յ Ն

	Եզակի	Յոքնակի
Ուղղ. Հայց.	Այն , ան , անիկա	Անոնք
Սեռ. Տրակ.	Անոր	Անոնց
Բաց.	Անկէ	Անոնցմէ
Գործ.	Անով	Անոնցմով

Դիտողութիւն. — Երբ ան, անիկա, անոնք իբրեւ անձնական դերանուն գործածուած են, այն ատեն՝ անձնական դերանուններու հոլովման համեմատ՝ հայցականին կ'ըլլայ զայն, զանիկա, զանոնք:

ՍՏԱՑԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆ

ԻԶ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — ՄԵՐ ՊՈՒՊՐԻԿՆԵՐԸ

Մայրիկը նոր պուշպրիկներ գնեց ինծի եւ Անայիսին համար : Իմինս խարտեաչ է , իրենը թուխ : Իմինս գորշ աչքեր ունի , իրենը սեւ : Անայիս իրենը չի սիրեր , իմս կ'ուզէ : Այս պատճառաւ վէճը պակաս չէ մեր մէջէն : Մայրիկը շատ կը վշտանայ այս բանին համար , եւ կ'աշխատի զմեզ հաշտեցնել : Ես ալ միտքս դրի որ իմս Անայիսին տամ , եւ ամէն կոիւ վերջանայ :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

111. Օրինակել այս հատուածը և ստորագծել ստացական դերանունները :

112. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը :

113. Լուծել այս հատուածին բոլոր անունները և դերանունները :

Օ Ր Ի Ն Ա Կ

Իմինս	Ստացական դերանուն, եզակի ուղղական, Ա. Դէմք.
Իրենը	» » » » Գ. » :

Դ Ա Ս

71. Ստացական դերանունները ի՞նչ կը ցուցնեն : — Ստացական դերանունները բանի մը որուն ըլլալը կը ցուցնեն , և հետեւեալներն են .

Ե Զ Ա Կ Ի

Ա. Դեմք	Իմս, իմինս	Մերը, մերինը
Բ. »	Քուկդ, քուկինդ	Ձերը, ձերինը
Գ. »	Իրը, իրենը	Իրենցը

Յ Ո Ք Ն Ա Կ Ի

Ա. Դեմք	Իմիններս	Մերինները
Բ. »	Քուկիններդ	Ձերինները
Գ. »	Իրենները	Իրենցները

72. Դերանունները լուծելու համար ի՞նչ պէտք է ըսել : — Դերանունները լուծելու համար պէտք է ըսել անոնց տեսակը , թիւը , հոշոյլը , դեմքը :

114. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Մայրիկը ի՞նչ զնեց քեզի եւ Անայիսին համար: 2. — Քու-
կիւնդ ի՞նչպէս է: 3. — Աչքերնին ի՞նչպէս են: 4. — Գո՞հ էք ձեր պուպ-
րիկներէն: 5. — Վէճ ունի՞ք մէջերնիդ: 6. — Ի՞նչ պատճառաւ: 7. — Ձեր
մայրիկը ի՞նչ կ'ընէ ձեր վէճը տեսնելով: 8. — Դուն միտքդ ի՞նչ դրի՞ր:
9. — Ինչո՞ւ համար:

17. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԲԱՐԵՆԱՄՈՒԹԻՒՆԸ

Երկրի մէջ ամէն իր
Ունի մաս արեւէն.
Փուշն ունի վարդ կարմիր,
Եւ զիշերն այգն իրեն:

Էն տուաւ խոտ մարգին,
Դաշտերուն հունձք բեղուն,
Եւ օղին գոռ արծուին,
Մացառներ բոյներուն:

Ծառն ունի դալարին,
Մեղուն մեղր անուշիկ,
Հոսող ջուրն իր հըծծիւն,
Եւ շիրիմն իր երկինք:

Լաւագոյն կեդրոնի
Իրերն հոս կը ձրկտին.
Ծաղկին պէտք ծիլն ունի,
Եւ սիրտն ալ մտերմին:

ՏԸ ԼՕՆԼԷ

ՅԱՐԱԲԵՐԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆ

ԻԷ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — ԾՈՅԸ ԱՂՋԻԿ

Վարդուհի ծայլ աղջիկ մըն է, որ տատուները ուշ
կ'ելլէ անկողնէն: Սենեակը տակնուվրայ իր թողու: Ա.ս.
դին անդին կը ձգէ զգեստները, որոնք փռիին մէջ
կ'աղաւտին: Ա.մէն բան խառնիխուռն կը նետէ դարա-
նին մէջ, որուն գզրոցները բաց կը մնան միշտ: Կօշիկ-
ներէն մէկը անկողնին ներքեւ է, միւսը ակօռի մը տակ:
Իր փոքրիկ դեղձանիկն իսկ, զոր այնքան կը սիրէ, չառ
անգամ անօթի կը մնայ իր ծուլութեան պատճառաւ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

115. Օրինակել այս հատուածը, ստորագծել յարաբերական դերա-
նունները, և խաչանիշով ցոյց տալ յարաբերեալները:

Դ Ա Ս

73. Յարաբերական դերանունը ի՞նչ է: —
Յարաբերական դերանունը որ բառն է, և իբրեւ
առաջ յիշուած բառ մը կը յարաբերէ. այդ բառն
ալ կ'ըսուի յարաբերեալ:

74. Յարաբերական դերանունը թիւ, դէմք
եւ հոշով ունի՞: — Յարաբերական դերանունը
թիւ և հոշով ունի, և երեք դէմքի համար ալ
կրնայ գործածուիլ:

75. Ի՞նչպէս կը հոլովուի յարաբերական դե-
րանունը: — Յարաբերական դերանունը հետեւեալ
կերպով կը հոլովուի.

	ԵԶ.	ՅՈՔ.
Ուղղ.	Որ	Որոնք
Հայց.	Ձոր	Ձորս
Սեռ.	Որուն	Որոնց
Տրակ.	Որու	Որոնց
Բաց.	Որմէ	Որոնցմէ
Գործ.	Որով	Որոնցմով

116. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Ի՞նչպէս աղջիկ է Վարդուհի: 2. — Ե՞րբ կ'ելլէ անկողնէն:
3. — Ի՞ր սենեակը ի՞նչպէս կը թողու: 4. — Զգեստները ի՞նչ վիճակի մէջ
կը ձգէ: 5. — Ի՞նչ խնամք պէտք է տանիլ զգեստներուն որ մաքուր
մնան: 6. — Կօշիկները ո՞ւր կը թողու: 7. — Ի՞ր փոքրիկ դեղձանիկը կը
խնամէ: 8. — Ի՞նչ է դեղձանիկը: 9. — Ուրիշ երգեցիկ թռչուններ գի-
տէք:

117. Լուծել հետեւեալ դերանունները.

Որոնք, մանք, մեզ, անոնց, մերը, որ, ասոնք, քուկդ, զայն, իրենք,
որուն, իմինս, իրենցմէ, անոնք, ատոնցմով, որմէ, ձերինը, ասոնցմէ,
քեզի:

18. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՏՂՈՒ ՀԱՐՑՈՒՄ

— Հայրիկ, ո՞վ կ'անցնի ամէնէն արագ,
Հովերը արդեօք, զէտը սրընթաց,
Արդեօք ասո՞ւպն որ կ'իյնայ վայրահակ
Առկայծ աղօսով բոցի պէս վառուած:

Արդեօք ամպերը, ծովին եթերային,
Եւ կամ օդապար ծիծեռն ուղեւոր,
Բոցածաւալ փունջն արդեօք հըրթիռին,
Երկինքին շանթը թէ փայլմկն անոր:

Աւազը խըլուա՞յ եզերքէն ծովուն,
Ճերմակ օճառին պըղպըջմկն ոսին,
Օդապարիկը, տերեւն ազազուն,
Երազը, արդեօք դերձանը կոյսին:

— Իցիւ թէ անգէտ մընաս միշտ, որդեակ,
Անուշ եւ տըխուր սա փորձառութեան,
Թէ ինչ որ կ'անցնի ամէնէն արագ,
Մեր երջանկութեան օրերն են միայն:

ՎԻՓՈՆԹ ՏԸ ԺԻՌԷԼ

ԱՆՈՐՈՇ ԴԵՐԱՆՈՒՆ

ԻԸ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — ՄԵՐ ՆՈՐ ՏՈՒՆԸ

Անցեալ տարի մեր տունը այրեցաւ եւ այս տարի հայրս ուրիշ մը շինել տուաւ : Երէկ եկանք բնակիլ այս տան մէջ : Սենեակները բոլորն ալ այնչափ աղուոր են որ չեմ գիտեր թէ ո՞րը ընտրեմ ինծի համար : Մէկը վարդագոյն է , միւսը՝ դեղին , ուրիշ մը կապոյտ , եւ ամէնքն ալ իրարմէ տարբեր նկարներով զարդարուած : Ամէն մէկուն մէջ իրեն յարմար կարասիներ գետեղուած են : Ոմանք սնդուսով կահուած են, ոմանք ալ թաւիշով ամէնքն ալ իրարմէ սիրուն եւ ճաշակաւոր են :

Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն Գ Ն Ե Ր

118. Օրինակել այս հատուածը և ստորագծել անորոշ դերանունները
119. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը
120. Անորոշ դերանուններ դնել հետեւեալ կետերուն տեղ.

. . . ալ հոն էին : . . . կար հոն : Այս երկուքն ալ . . . են : . . . կու գես ինձմէ : Իմ ուզածս աս չէ , . . . է : . . . բաւական է : Ասոնցմէ . . . իմա է , . . . քուկդ է : . . . չունիմ քեզի տալու :

Դ Ա Ս

76. Անորոշ դերանունն որո՞ւ կ'ըսուի : — Անորոշ կ'ըսուին այն դերանունները որ անորոշ դատարար մը կ'արթնցնեն մեր մտքին մէջ , ինչպէս՝ ամէնք , մէկը , ոմանք , իրար , բան մը , ինչ որ , ոչինչ , ամէն մէկը , ո՛չ մէկը , ուրիշը , միեւնոյնը , միւսը , այսչափը , ո՞րը , ո՞րչափը , ի՞նչ , ելն :

121. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Ձեր տունը թնչ եղաւ անցեալ տարի: 2. — Հայրդ թնչ ըրաւ այս տարի: 3. — Ե՞րբ եկաք բնակիլ այդ տան մէջ: 4. — Ո՞ր սենեակը ընտրեցիր քեզի համար: 5. — Սենեակները թնչպէս են: 6. — Ի՞նչ զետեղուած է սոմէն մէկուն մէջ: 7. — Ի՞նչպէս կահուած են անոնք:

122. Մէյմէկ խօսք շինել հետեւեալ դերանուններով.

Ո՞րը, քուկդ, ան, մէկը, ասոնք, բան մը, իրեն, քեզմէ, դուն, մերը, ան, ամէնքը, ատիկա:

Օրինակ. — Այս գրիչներէն ո՞րը կ'ուզես:

123. Անուններ դնել հետեւեալ խօսքերուն մէջ գտնուած դերանուններուն տեղ.

Ո՞րը աղուոր է: — Անիկա ստախօս մարդէն չ'ախորժիր: — Քովս մեկը չի կայ: — Քրոջս տուէք ասոնք: — Բան մը չտեսայ: — Եղածները պատմեցի իրեն: — Քեզմէ զատ մեկը չունիմ: — Դուն իմ բարեկամս ես: — Մեր տունը երեք սենեակ ունի, ձերը՝ հինգ հատ ունի: — Ան ուզեց որ դժբաղդ ըլլամ: — Ամենիք հոն ժողովուեր էին: — Ես շինած եմ ասիկա:

Օրինակ. — Սենեակդ աղուոր է: — Գրիգոր ստախօս մարդէն չ'ախորժիր:

Բ Ա Յ

Ե Ն Յ Ա Կ Ա Յ

ԻԹ. ԸՆԹԵՐՅՈՒՄ. — ՀՈՎԻԻԸ

Արեւը ծագելուն պէս՝ հովիւը իր հօտը կ'առնէ ,
դաշտը կը տանի արածելու համար : Գառնուկը , ուլը
կը ցատկուտեն խոտերուն վրայ , իրենց մօր քով : Պա-
հապան շունը անոնց վրայ կը հսկէ : Եւ հովիւը կանանց
մարդին վրայ տարածուած՝ կը նկրհէ ծառի մը հովա-
նիին տակ : Անուշ հովը կը փչէ : Սրինգի մը ձայնը կը
հնչէ անտառին խորէն , եւ լեւը արձագանգ կու տայ :
Թռչունը կ'երգէ մացառին մէջ , ոչխարը կը մայէ , եւ
օդը կը լեցուի այս բնական երաժշտութեամբ :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

124. Օրինակել այս հատուածը , և ստորագծել թայերը :

125. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը :

126. Խօսքեր շինել հետեւեալ ենթականերուն գործողութիւնը ցուցը-
նող թայերով .

Ենթականեր. Տղայ , Թռչուն , ձուկ , զանգակ , ջուր , կրակ , հով :

Օրինակ . — Տղան կու լայ :

127. Խօսքեր շինել հետեւեալ թայերուն յարմար ենթականեր գտնելով .

Թայեր . կը բառաչէ , կը հաչէ , կը կտրէ , կը խնդայ , կը փայլի , կը
Թռչի , կը հոսի :

Օրինակ . — Կովը կը բառաչէ :

128. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Հովիւը երբ իր հօտը արածելու կը տանի: 2. — Ո՞վ կը ցատկըռտէ խոտերուն վրայ: 3. — Ո՞վ կը հսկէ անոնց վրայ: 4. — Հովիւը ի՞նչ կ'ընէ: 5. — Ի՞նչ ձայն կը հնչէ անտառին խորէն: 6. — Ո՞վ արձագանգ կու տայ: 7. — Արձագանգը ի՞նչ է: 8. — Ո՞վ կ'երգէ մացառներուն մէջ: 9. — Ոչխարները ի՞նչ կ'ընեն: 10. — Օդը ինչո՞վ կը լեցուի: 11. — Ի՞նչ է բնական երաժշտութիւնը:

129. Օրինակել և գոց սորվիլ հետեւեալ բայը.

Ես կը հսկեմ	Մենք կը հսկենք
Դուն կը հսկես	Դուք կը հսկէք
Ան կը հսկէ	Անոնք կը հսկեն

Դ Ա Ս

77. Բայը ի՞նչ կը ցուցնէ: — Բայը բան մը ընել կամ ըլլալ կը ցուցնէ, ինչպէս. *սեսնել, մեռնիլ*:

78. Ենթական ի՞նչ է: — Ենթական բային գործողութիւնը ընողն է, ինչպէս. *ես սեսայ, քոյրս մեռաւ*:

79. Ենթական ի՞նչպէս կը գտնուի: — Ենթական կան կը գտնուի *ո՞վ* հարցումը ընելով, ինչպէս. *Ո՞վ սեսաւ. — Ես: — Ո՞վ մեռաւ. — Քոյրս*:

80. Ենթական ի՞նչ տեսակ բառ է: — Ենթական կան ընդհանրապէս անուն մը կամ դերանուն մըն է, ինչպէս. *քոյրս, ես*:

—

ՍԵՌԻ ԽՆԴԻՐ ԵՒ ԲՆՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐ

Լ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — ԿԱՂՆԻՆ ԵՒ ԵՂԵՂԻ

Օր մը կաղնին եղէղին ըսաւ . « Շատ դժբաղդ ես այդպէս տկար ըլլալուդ համար , եւ ես շատ կը մեղքեամ զքեզ : Թեթեւ հով մը փշելուն պէս գլուխդ կը խոնարհեցնես , եւ մէջքդ մինչեւ գետին կը ծռես : Մինչդեռ ես ճակատս հովերուն դէմ բարձր կը բռնեմ , եւ փոթորիկն անգամ չի կրնար զիս ձգել » : Եղէղը սպասաւ խանեց . « Ես քեզմէ աւելի բարեբաղդ եմ , որովհետեւ կը ծռիմ բայց չեմ կոտորիր » : Այն միջոցին ուժգին հով մը ելաւ : Եղէղը ծռեցաւ , եւ անվնաս ազատեցաւ հովին հարուածներէն : Կաղնին հաստատ կեցաւ , ու կէս մէջքէն կոտորեցաւ :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

130. Օրինակել այս հատուածը , ցոյց տալ սեռի խնդիրները մեկ գրծով և բնութեան խնդիրները երկու գծով :

131. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը :

Դ Ա Ս

81. Քանի՞ տեսակ խնդիր կայ : — Երկու տեսակ խնդիր կայ . սեռի խնդիր և բնութեան խնդիր :

82. Սեռի խնդիրը ի՞նչ հոլով կ'ըլլայ եւ ի՞նչ հարցումով կը գտնուի : Սեռի խնդիրը հայցական հոլով կ'ըլլայ և զո՞ւ կամ ի՞նչ քանի հարցումով կը գտնուի , ինչպէս . Կասուն ծեծեցի : — Զո՞ւ ծեծեցիր . — Կասուն :

83. Բնութեան խնդիրը ի՞նչ հոլով կ'ըլլայ , եւ ի՞նչ հարցումով կը գտնուի : — Բնութեան խնդիրը ընդհանրապէս տրական , բացառական և գործիական կ'ըլլայ , ու կը գտնուի որո՞շ կամ ի՞նչ քանի , որմէ՞ կամ ի՞նչ քանի , որո՞ւ կամ ի՞նչ քանով հարցումներով :

132. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Ո՞րն է ըսաւին ենթական: 2. — Կաղնին ի՞նչ ըսաւ եղէգին:
3. — Եղէգին բառը բնութեան խնդիր է. ինչո՞ւ համար: 4. — Ի՞նչ հարցման կը պատասխանէ: 5. — Ո՞րն է կը մեղմնամբ բային ենթական: 6. — Ես բառը դերանուն է. ինչո՞ւ համար: 7. — Ո՞րն է կը խոնարհեցնես եւ կը ծռես բայերուն ենթական: 8. — Ինչո՞ւ եղէգը կը ծռի: 9. — Ո՞րն է կը բռնեմբ բային ենթական: 10. — Ճակասս բառին պաշտօնը ի՞նչ է: 11. — Եղէգը ի՞նչ պատասխանեց: 12. — Բայերը միշտ խնդիր կ'ունենան: 13. — Այն միջոցին ի՞նչ պատահեցաւ: 14. — Եղէգը ի՞նչ ըրաւ: 15. — Կաղնին ի՞նչ ըրաւ: 16. — Ո՞րն է կոտրեցաւ բային ենթական:

133. Գտէք հետեւեալ բայերուն յարմար սեռի խնդիրներ.

Դասատուն . . . կը կրթէ: Մայրը . . . կը սնուցանէ: Որդերը . . . կը կրթեն: Արեւը . . . տաքցուց: Ատաղձագործը . . . շինեց: Հովը . . . պիտի խորտակէ: Կովը . . . կու տայ: Ոչխարը . . . կ'ուտէ: Կատուն . . . բռնեց: Մեղուները . . . կը շինեն: Քոյրս . . . կորսնցուց:

19. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ . — ԲԱՂԵՂՆ ՈՒ ՎԱՐԴԵՆԻՆ

Մողոսկելով բաղեղն ելաւ պատն ի վեր.
 Վարդենիին հասակն հոնկէ կը ծաղրէր:
 Թուփը փոքրիկ ըսաւ. «Նայէ առանձին
 Ես բարձրացայ այս կէտին.
 Բայց դուն որ սէգ ես այդքան,
 Կը սողայիր առանց պատին օգնութեան:»

ԼԸ ՊԱՅԵԻ

ԲԱՅԵՐՈՒՆ ԺԱՄԱՆԱԿՆԵՐԸ

ԼԱ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — ՓՈՍՈՒՌԱՆԵՐԸ

Մեր պարտէզը լեցուն է փառաւաններով : Երբ գիշեր
ըլլայ, ծառերուն ճիւղերուն մէջէն երեւան կու գան պղզ-
տիկ աստղերու պէս : Կը ցատկաւեն , կը թռչան , կ'ել-
լեն , կ'իջնեն , իրարու ետեւէ կը վազեն , ծաղիկներուն
շուրջը կը դառնան , եւ երբ մացառներուն վրայ թափն
կարծես իրենք ալ լուսեղէն ծաղիկներ են : Եղբայրս
զանոնք կը բռնէ , եւ տուփի մը մէջ կը պահէ : Հոն
քիչ քիչ լոյսերնին կը մարի ու կը մեռնին : Այս բանը
իմ սրտիս չատ կը դալճի . չեմ կրնար մնասել այն խեղճ
պզտիկ անասուններուն , որոնց տեսքը այնքան հաճոյք
կը պատճառէ :

Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն Պ Ն Ե Ր

134. Օրինակել այս հատուածը , ցոյց տալ դերանունները իրենց դեմ-
քերովը , և ստորագծել բայերը :

135. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը :

Գ Ա Ս

84. Ժամանակը քանի՞ է . — Ժամանակը ե-
րեք է . ներկայ , անցեալ և ապառնի :

85. Ներկան , անցեալը եւ ապառնին քանի՞
տեսակ են : — Ներկան մէկ է . Անցեալը երկուք
է . անցեալ անկասար և անցեալ կասարեալ :
Ապառնին երկուք է . քաջարձակ ապառնի և ան-
կասար ապառնի :

136. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Ձեր պարտէզը ինչո՞վ լեցուն է: 2. — Ի՞նչ է փոսուռան: 3. — Յորեկներն ալ իր լոյսը կ'երեւայ: 4. — Ինչո՞ւ չերեւար: 5. — Գիշերները ի՞նչ կ'ընեն փոսուռաները: 6. — Եղբայրդ ի՞նչ կ'ընէ անոնց: 7. — Ի՞նչ կ'ըլլան անոնք այդ տուփին մէջ: 8. — Այդ բանը որո՞ւն սրտին կը դաչի: 9. — Ինչո՞ւ համար: 10. — Պէտք է չարչարենք կենդանիները մեր զուարճութեան համար:

137. Խոնարհել և գոց սորվիլ հետեւեալ բայը.

ԵԶԱԿԻ

Ես կը վազէի
Դուն կը վազէիր
Ան կը վազէր

ՅՈՔՆԱԿԻ

Մենք կը վազէինք
Դուք կը վազէիք
Անոնք կը վազէին

138. Հետեւեալ բայերը եզակի ընել.

Կը կարդար: — Կը փափաքի: — Պիտի ժպտինք: — Երգեցինք: — Կը պարենք: — Պիտի խնդան: — Աղաչեցինք: — Կը յուզուիք: — Ղրկեցինք: — Պօռացիր:

20. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՓՈՍՈՒՌԱՆ

Ես կը սիրեմ բացաստաններն անտառին
Գիշերուան զով ժամերուն մէջ՝ առանձին.
Ըստուերին մէջ կը գըտնեմ լոյս բաւական,
Զի իմ կանթեղս է միշտ ինձմէ անբաժան:

Երբ երկինքին մարին շողերն ու կայծեր
Ճամբուն վըրայ, զոր մութ գիշերն է ծածկեր,
Ես ցոյց կու տամ իրեն շաւիղն անցորդին,
Աստղերն երբոր քօղի ներքեւ պահուըտին:

Սակայն ցորեկն երբ ճաճանչովն արեւուն
Կ'ըլլան դաշտերն ու բաղաքներն ողողուն,
Ես կը քաշուիմ. ինձմէ մեծեր թո՛ղ ճըզնին
Լուսաւորել թատերաբեմն աշխարհին:

Ժ. ԺԱՔ ԲՕՌՇԱ

Է Ա Կ Ա Ն Բ Ա Յ

Սահմանական եղանակ

Ն Ե Ր Կ Ա Յ

	Եզակի	Յոքնակի
Ա. Դեմք	Ես եմ	Մենք ենք
Բ. »	Դուն ես	Դուք էք
Գ. »	Ան է	Անոնք են

Ա.ՆՑԵԱԼ Ա.ՆԿԱՏԱՐ

	Եզակի	Յոքնակի
Ա. Դեմք	Ես էի	Մենք էինք
Բ. »	Դուն էիր	Դուք էիք
Գ. »	Ան էր	Անոնք էին

Ա.ՆՑԵԱԼ ԿԱՏԱՐԵԱԼ

	Եզակի	Յոքնակի
Ա. Դեմք	Ես եղայ	Մենք եղանք
Բ. »	Դուն եղար	Դուք եղաք
Գ. »	Ան եղաւ	Անոնք եղան

ԲԱՅԱՐՁԱԿ ԱՊԱՌԵՒ

	Եզակի	Յոքնակի
Ա. Դեմք	Ես պիտի ըլլամ	Մենք պիտի ըլլանք
Բ. »	Դուն պիտի ըլլաս	Դուք պիտի ըլլաք
Գ. »	Ան պիտի ըլլայ	Անոնք պիտի ըլլան

Ա.ՆԿԱՏԱՐ ԱՊԱՌԵՒ

	Եզակի	Յոքնակի
Ա. Դեմք	Ես պիտի ըլլայի	Մենք պիտի ըլլայինք
Բ. »	Դուն պիտի ըլլայիր	Դուք պիտի ըլլայիք
Գ. »	Ան պիտի ըլլար	Անոնք պիտի ըլլային

Հրամայական եղանակ

Եզակի

Յոքնակի

Ա. Դեմք	—	Մենք ըլլա՞նք
Բ. »	Դուն եղի՛ր	Դուք եղէ՛ք

Ասորադասական եղանակ

ՆԵՐԿԱՅ

Եզակի

Յոքնակի

Ա. Դեմք	Ես ըլլա՞մ	Մենք ըլլա՞նք
Բ. »	Դուն ըլլա՞ս	Դուք ըլլա՞ք
Գ. »	Ան ըլլա՞յ	Անոնք ըլլա՞ն

ԱՆԿԱՏԱՐ

Եզակի

Յոքնակի

Ա. Դեմք	Ես ըլլայի՛	Մենք ըլլայինք
Բ. »	Դուն ըլլայիր	Դուք ըլլայիք
Գ. »	Ան ըլլար	Անոնք ըլլային

Անորոշ եղանակ

ԱՆԵՐԵԻՈՅԹ

Ըլլալ

ՆԵՐԿԱՅ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Եղող

ԱՆՅԵԱԼ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Եղած, եղեր

ԱՊԱՌՆԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Ըլլալու

—

Ս Տ Ո Ր Ո Գ Ե Լ Ի

ԼԲ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — ԼԱՒԼԱՆ ՏՂԱՆ

Սարգիս լալկան տղայ մըն է : Ոչ կրնաս ըրածին դիտողութիւն ընել, ոչ ալ կատակի ձեւով խօսք մը ըսել իրեն : Մայրը յուսահատ է անոր կրթութեան մասին, որովհետեւ եթէ իր մէկ յանցանքը երեսին տայ, անմիջապէս աչքերը կը թրջուին, ու կը սկսի լալ : Դէմքը միշտ կախ է, եւ թարթիչներուն ետին արցունքի կաթիլ մը պատրաստ կը կենայ : Ես չեմ ուզեր իրեն մօտենալ, վասն զի իր վարմունքը անտանելի է ինծի :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

139. Օրինակել այս հատուածը, և ստորագծել *ստորագելիները* :

140. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը :

141. Գրել հետեւեալ խօսքերը միայն մէկ ենթակայով :

Յակոբ եւ Սարգիս չար են : Մաննիկ եւ Սօֆիկ հնազանդ են : Սոխակն ու դեղձանիկը երգիչ են : Կատուն եւ մուկը զող են : Ես եւ քոյրս տկար էինք : Հայրս եւ մայրս դժբաղդ եղան :

Օրինակ. — Յակոբ չար է :

Դ Ա Ս

86. Ի՞նչ է *ստորագելի* : — Ստորագելին անուն մը կամ ածական մըն է, որ էական բային հետ կը գործածուի, և ենթակային ինչ կամ ինչպէս ըլլալը կը ցուցնէ :

87. Ստորագելին ի՞նչ հոլով եւ ի՞նչ թիւ կ'ունենայ : — Ստորագելին միշտ ուղղական կ'ըլլայ և եզակի կը մնայ :

142. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Ի՞նչպէս տղայ է Սարգիս: 2. — Կրնա՞ս դիտողութիւն ընել իր ըրածին: 3. — Ինչո՞ւ համար: 4. — Մայրը ինչո՞ւ յուսահատ է իր մասին: 5. — Ի՞նչ կը նշանակէ յուսահատ ըլլալ: 6. — Իր դէմքը ինչպէս է: 7. — Արցունքը ուրկէ կը վազէ: 8. — Կ'ուզէս իրեն մօտենալ: 9. — Ինչո՞ւ համար:

143. Ստորագելիներ դնել հետեւեալ կէտերուն տեղ.

Մարդը . . . է: Օձը . . . է: Կեանքը . . . է: Աստղերը . . . են:
Ծաղիկը . . . է: Ծառերը . . . են: Օդը . . . է: Սյգին . . . է: Աղբիւրը
. . . է: Երկինքը . . . է: Ապակին . . . է: Հացը . . . է:

21. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՀԱՅԼԻՆ

Փոքրիկ Աննան հայլին մէջ կը զմայլէր
Իր դէմքին.

«Շուտ տեղը դիր, գոչեց մայրը անհամբեր,
Այդ հայլին:»

— «Իմ պատկերս հոն տեսնել կ'ուզեմ,» պօռաց ան
Վերջապէս.

Ու կը ճըչէր, կու լար, կ'ողբար բարձրաձայն
Խենդի պէս:

«Տեսնէ՛լ կ'ուզես, մայրիկն հարցուց, նայէ՛ լաւ,»
Եւ Աննան

Իր զայրոյթովն ահռելի դէմք մը տեսաւ.
Ինքն էր ան:

ԼՈՒԻ ՊԱԹԻԶՊՕՆ

ԵՐԵՔ ԼԾՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼԳ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — Ա.ՐԾԱ.Թ. ԴՐԱՄԸ

Կաղանդին՝ Պողոսին հայրը արծաթ դրամ մը տուաւ իրեն որ իր քրոջը՝ Նոյեմիին հետ երթայ շաքար գնէ։ Քոյր եւ եղբայր ճամբան քալած ատեննին խանութնէն իրեն կը նայէին, որոնց ցուցափեղկերուն մէջ շարուած էին գոյնզգոյն շաքարէ խաղալիկներ, ծաղիկներ, պլատուղներ։ Նոյեմի ամէնուն ալ կը հաւնէր, եւ ամէնէն ալ գնել կը բաղձար։ Իսկ Պողոս կը խորհէր թէ պէտք չէր դրամը պարապ տեղը վատնել։ Յանկարծ պզտիկ աղքատ աղջիկ մը որ ձեռք չունէր, եւ որուն վիզէն պարկ մը կախուած էր, եկաւ քովերնին կայնեցաւ, «Անօթի եմ» ըսաւ։ Պողոս եւ Նոյեմի իրարու երեսնաւ յեցան։ Իրենք կուշտ էին։ Ա՛լ շաքար ուտելու ախորժակնին չմնաց։ Պողոս կամաց մը իր արծաթ դրամը աղջկանը սլարկին մէջ նետեց, եւ տուն վերադարձան երկուքն ալ զուարթ ու երջանիկ։

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

144. Գրել այս հատուածին ամեն մէկ բային ներքեւ ո՞ր շճորդութեան վերաբերիլը։
145. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը։
146. Այս հատուածին բոլոր բայերը աներեւոյթի վերածել, և ամեն մէկը գատ գատ սիւնակներու մէջ գրել իր շճորդութեան համեմատ։

Դ Ա Ս

88. Քանի՞ շճորդութիւն կայ։ — Երեք շճորդութիւն կայ. Ա. ել վերջաւորող բայերը, ինչպէս. սիրել. Բ. իլ վերջաւորող բայերը, ինչպէս. խօսիլ. Գ. ալ վերջաւորող բայերը, ինչպէս. կարդալ։

89. Ի՞նչ է աներեւոյթը։ — Աներեւոյթը՝ ել, իլ, ալ վերջաւորող բայերուն ձեւն է. բային առաջինն է։

147. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Պօղոսին հայրը ի՞նչ տուաւ իրեն Կաղանդին օրը: 2. — Ինչո՞ւ տուաւ: 3. — Քոյր եւ եղբայր ի՞նչ կ'ընէին ճամբան քալած ատեններն: 4. — Ի՞նչ շարուած էր ցուցափեղկերուն մէջ: 5. — Նոյեմի ի՞նչ կ'ընէր: 6. — Պօղոս ի՞նչ կը խորհէր: 7. — Ի՞նչ պատահեցաւ այն միջոցին: 8. — Աղքատ աղջիկը ի՞նչ ըսաւ: 9. — Պօղոս եւ Նոյեմի ի՞նչ ըրին: 10. — Իրենք ալ անօթի էին: 11. — Պօղոս ի՞նչ ըրաւ: 12. — Յետոյ ի՞նչ ըրին: 13. — Ինչո՞ւ համար ուրախ եւ երջանիկ էին:

148. Յոքնակիի վերածել ԻԹ. ընթերցումը.

Օրինակ. — Արեւը ծագելուն պէս հովիւները իրենց հօտերը կ'առնեն դաշտերը կը տանին, եւայլն:

22. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՈՐԹԱՏՈՒՆԷԸ ՆՈՒ ԿՆՁՆԻՆ

Որժատունկը անպըտղաբեր կը չորնար,
Խեչակ չունէր, որուն յենլով ելլէր վեր,
Կընձնին նեցուկ եղաւ անոր ու կ'ըսէր.
«Քանի որ ես պըտուղ բերել չեմ կըրնար,
Թիկունք ըլլամ գէթ այս տունկին բարեբեր:»

ՔԱԲԷԼ

Ա. ԼԾՈՐԴՈՒԹԻՒՆ. — ՍԻՐԵԼ,

Սահմանական եղանակ

ՆԵՐԿԱՅ

Եզակի	Յոքնակի
Ես կը սիրեմ	Մենք կը սիրենք
Դուն կը սիրես	Դուք կը սիրէք
Ան կը սիրէ	Անոնք կը սիրեն

ԱՆՅԵԱԼ ԱՆԿԱՏԱՐ

Եզակի	Յոքնակի
Ես կը սիրէի	Մենք կը սիրէինք
Դուն կը սիրէիր	Դուք կը սիրէիք
Ան կը սիրէր	Անոնք կը սիրէին

ԱՆՅԵԱԼ ԿԱՏԱՐԵԱԼ

Եզակի	Յոքնակի
Ես սիրեցի	Մենք սիրեցինք
Դուն սիրեցիր	Դուք սիրեցիք
Ան սիրեց	Անոնք սիրեցին

ԲԱՅԱՐՁԱԿ ԱՊԱՌՆԻ

Եզակի	Յոքնակի
Ես պիտի սիրեմ	Մենք պիտի սիրենք
Դուն պիտի սիրես	Դուք պիտի սիրէք
Ան պիտի սիրէ	Անոնք պիտի սիրեն

ԱՆԿԱՏԱՐ ԱՊԱՌՆԻ

Եզակի	Յոքնակի
Ես պիտի սիրէի	Մենք պիտի սիրէինք
Դուն պիտի սիրէիր	Դուք պիտի սիրէիք
Ան պիտի սիրէր	Անոնք պիտի սիրէին

Հրամայական եղանակ

Եզակի

Յոքնակի

— —

Դուն սիրէ՛

Մենք սիրե՛նք

Դուք սիրեցէ՛ք

Ասորադասական եղանակ

ՆԵՐԿԱՅ

Եզակի

Յոքնակի

Ես սիրեմ

Մենք սիրենք

Դուն սիրես

Դուք սիրէք

Ան սիրէ

Անոնք սիրեն

ԱՆԿԱՏԱՐ

Եզակի

Յոքնակի

Ես սիրէի

Մենք սիրէինք

Դուն սիրէիր

Դուք սիրէիք

Ան սիրէր

Անոնք սիրէին

Անորոշ եղանակ

ԱՆԵՐԵԻՈՅԹ

Սիրեւ

ՆԵՐԿԱՅ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Սիրող

ԱՆՅԵԱԼ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Սիրած , սիրեր

ԱՊԱՌՆԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Սիրեւոր

—

Բ. ԼԾՈՐԴՈՒԹԻՒՆ. — ԽՕՍԻԼ

Սահմանական եղանակ

ՆԵՐԿԱՅ

Եզակի	Յոքնակի
Ես հը խօսիմ	Մենք հը խօսինք
Դուք հը խօսիս	Դուք հը խօսիք
Ան հը խօսի	Անոնք հը խօսին

ԱՆՅԵԱԼ ԱՆԿԱՏԱՐ

Եզակի	Յոքնակի
Ես հը խօսէի	Մենք հը խօսէինք
Դուք հը խօսէիր	Դուք հը խօսէիք
Ան հը խօսէր	Անոնք հը խօսէին

ԱՆՅԵԱԼ ԿԱՏԱՐԵԱԼ

Եզակի	Յոքնակի
Ես խօսեցայ	Մենք խօսեցանք
Դուք խօսեցար	Դուք խօսեցաք
Ան խօսեցաւ	Անոնք խօսեցան

ԲԱՅԱՐՁԱԿ ԱՊԱՌՆԻ

Եզակի	Յոքնակի
Ես պիտի խօսիմ	Մենք պիտի խօսինք
Դուք պիտի խօսիս	Դուք պիտի խօսիք
Ան պիտի խօսի	Անոնք պիտի խօսին

ԱՆԿԱՏԱՐ ԱՊԱՌՆԻ

Եզակի	Յոքնակի
Ես պիտի խօսէի	Մենք պիտի խօսէինք
Դուք պիտի խօսէիր	Դուք պիտի խօսէիք
Ան պիտի խօսէր	Անոնք պիտի խօսէին

Համայնական եղանակ

Եզակի

Յոքնակի

— —

Դռն խօսէ՛

Մենք խօսինք՝

Դռն խօսեցէ՛ք

Անորադասական եղանակ

ՆԵՐԿԱՅ

Եզակի

Յոքնակի

Ես խօսիմ

Մենք խօսինք

Դռն խօսիս

Դռն խօսիք

Ան խօսի

Անոնք խօսին

ԱՆԿԱՏԱՐ

Եզակի

Յոքնակի

Ես խօսէի

Մենք խօսէինք

Դռն խօսէիր

Դռն խօսէիք

Ան խօսէր

Անոնք խօսէին

Անորոշ եղանակ

ԱՆԵՐԵՒՈՅԹ

Խօսիլ

ՆԵՐԿԱՅ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Խօսող

ԱՆՑԵԱԼ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Խօսած, խօսեր

ԱՊԱՌՆԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Խօսելու

— —

Գ. ԼԾՈՐԴՈՒԹԻՒՆ. — ԿԱՐԴԱԼ

Սահմանական եղանակ

ՆԵՐԿԱՅ

Եզակի	Յոքնակի
Ես կը կարդամ	Մենք կը կարդանք
Դուն կը կարդաս	Դուք կը կարդաք
Ան կը կարդայ	Անոնք կը կարդան

ԱՆՅԵԱԼ ԱՆԿԱՏԱՐ

Եզակի	Յոքնակի
Ես կը կարդայի	Մենք կը կարդայինք
Դուն կը կարդայիր	Դուք կը կարդայիք
Ան կը կարդար	Անոնք կը կարդային

ԱՆՅԵԱԼ ԿԱՏԱՐԵԱԼ

Եզակի	Յոքնակի
Ես կարդացի	Մենք կարդացինք
Դուն կարդացիր	Դուք կարդացիք
Ան կարդաց	Անոնք կարդացին

ԲԱՅԱՐՁԱԿ ԱՊԱՌԵՒ

Եզակի	Յոքնակի
Ես պիտի կարդամ	Մենք պիտի կարդանք
Դուն պիտի կարդաս	Դուք պիտի կարդաք
Ան պիտի կարդայ	Անոնք պիտի կարդան

ԱՆԿԱՏԱՐ ԱՊԱՌԵՒ

Եզակի	Յոքնակի
Ես պիտի կարդայի	Մենք պիտի կարդայինք
Դուն պիտի կարդայիր	Դուք պիտի կարդայիք
Ան պիտի կարդար	Անոնք պիտի կարդային

Հրամայական եղանակ

Եզակի

Յոքնակի

—

Դու ին կարդա՛

Մենք կարդա՛նք

Դուք կարդացէ՛ք

Ասորադասական եղանակ

Ն Ե Ր Կ Ա Յ

Եզակի

Յոքնակի

Ես կարդամ

Մենք կարդանք

Դու ին կարդաս

Դուք կարդաք

Ան կարդայ

Անոնք կարդան

Ա Ն Կ Ա Տ Ա Ր

Եզակի

Յոքնակի

Ես կարդայի

Մենք կարդայինք

Դու ին կարդայիր

Դուք կարդայիք

Ան կարդար

Անոնք կարդային

Անորոշ եղանակ

Ա Ն Ե Ր Ե Ի Ո Յ Թ

Կարդալ

Ն Ե Ր Կ Ա Յ Ը Ն Դ Ո Ի Ն Ե Լ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Կարդացող

Ա Ն Յ Ե Ա Լ Ը Ն Դ Ո Ի Ն Ե Լ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Կարդացած , կարդացեր

Ք Պ Ա Ռ Ն Ի Ը Ն Դ Ո Ի Ն Ե Լ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Կարդալու

ԲԱՅԻՆ ՀԱՄԱԶԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԼԴ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — Ա.ՂՈՒՈՐ ՇՈՒՆԸ

Հովիւ մը շուն մը ունէր ծեր եւ աղտոտ . մազերը կարծր էին ու թափթփած . մորթին տակէն ոսկորները դուրս կը ցցուէին եւ զզուանք կուտային տեսնողին : Սակայն իր տէրոջը հաւատարիմ էր , ու անոր հօտը կը պահպանէր : Հովիւը ձանձրացաւ անկէ , եւ ուրիշ մը առաւ , փայլուն ու գանգուր վարսերով կըլորիկ շնիկ մը , որուն քծինքներովը կը զուարճանար մինչեւ իրիկուն : Օր մը գայլը եկաւ հօտին վրայ յարձակեցաւ . աղուոր շունը ձգեց փախաւ , եւ խեղճ մարդուն բոլոր ոչխարները կորսուեցան :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

149. Խաչանիշով ցոյց տալ ենթակաները և ստորագծել թայերը:
150. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը:
151. Յոքնակիի վերածել այս հատուածը:

Դ Ա Ս

90. Բայր ի՞նչպէս կը համաձայնի իր ենթակային հետ : — Բայր թիւով ու դեմքով կը համաձայնի իր ենթակային հետ :

91. Բայր ե՞րբ յոքնակի կը դուրսի : — Բայր յոքնակի կը դուրսի երբ իր ենթական յոքնակի է և կամ երբ քանի մը եղակի ենթակայ ունի :

152. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Հովիւը ինչ ունէր: 2. — Շունը մազերը ինչպէս էին: 3. — Ոսկորները ինչպէս էին: 4. — Շունը ինչպէս էր: 5. — Հովիւը ինչ ըրաւ: 6. — Ո՞վ է կը զուարճանար բային ենթական: 7. — Ի՞նչ կը նշանակէ *ֆիմի* բառը: 8. — Օր մը ինչ պատահեցաւ: 9. — Ինչո՞ւ եկաւ բայը եզակի դրուած է: 10. — Ո՞վ է ձգեց փախաւ բայերուն ենթական: 11. — Ոչխարները ինչ եղան: 12. — Ինչո՞ւ կորսուեցան բայը յորձակի դրուած է:

153. Խոնարհել պահպանել, ցցուիլ, ձանձրանալ բայերը:

23. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Վ.Ա.ԲԴՆ ՈՒ ՇԻՐԻՄԸ

Շիրիմն ըսաւ օր մը վարդին.

«Ըզքեզ թըրջող արցունքն այգուն
Սիրոյ ծաղիկ, ինչ կ'ընես դուն:»
Վարդն ալ հարցուց գերեզմանին.
«Այն հոգիներն ինչ կ'ընես դուն
Որ քեզ կու գան, անդո՞ւնդ անհուն:»

Եւ վարդն ըսաւ. «Դամբան խաւար,
Այն արցունքներն ըստուերին խոր
Մեղրի բոյրեր կ'ընեմ աղուոր:»
Շիրիմն ըսաւ. «Վարդ վըշտահար,
Ինծի եկած ամէն հոգի
Հրեշտակ կ'ընեմ ես երկինքի:»

ՎԻՔԹՕՈՒ ՀԻԻԿՐ

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅ

ԼԵ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — ՄՐՋՈՒՆԸ ԵՒ Ս.Ղ.Ս.ԻՆԻՆ

Մրջիւն մը ջուրը ինկեր էր : Քիչ մնացեր էր որ խեղդուէր, երբ աղաւնի մը, որ հոն մօտը կը կենար, տեսաւ զայն ու մեղքեցաւ : Անմիջապէս կտուցովը խտրի շիւղ մը առաւ, եւ կամաց մը ջուրին վրայ դրաւ : Մըջիւնը անոր վրայ ելաւ ու ազատեցաւ : Աղաւնին ալ թռաւ գնաց ծառի մը վրայ թառեցաւ : Որսորդ մը որ հոնկէ կ'անցնէր, զայն տեսաւ, հրացանը լեցուց եւ պատրաստուեցաւ զայն սպաննելու : Բայց մրջիւնը անոր ոտքը խայթեց : Որսորդը ետին դարձաւ : Թռչունն ալ թռաւ ու ազատեցաւ :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

154. Խաչանիշով ցոյց տալ եկեղեցիները և ստորագծել թայերը :

155. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը :

156. Օրինակել այս հատուածը, բայերը սահմանական ներկայի վերածելով :

Դ Ա Ս

92. Բային թիւը, դեմքը, եղանակը, ժամանակը ո՞ւրկէ կը հասկցուին : — Բային վերջաւորութենէն կը հասկցուին իրեն թիւը, դեմքը, եղանակը և ժամանակը :

93. Բային վերջաւորութիւնները ե՞րբ կը փոխուին իրարմէ : — Բային վերջաւորութիւնները ամէն մէկ լծորդութեան մէջ կը փոխուին իրարմէ :

94. Սահմանական ներկային վերջաւորութիւնները որո՞նք են : — Սահմանական ներկային վերջաւորութիւնները հետեւեալներն են .

Ա.	Լծորդութեան մէջ.	եմ, ես, է, եմք, էք, են :
Բ.	”	” . իմ, իս, ի, իմք, իք, ին :
Գ.	”	” . ամ, սս, այ, անք, անք, ան :

157. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Ի՞նչ պատահեր էր մրջիւնին: 2. — Մրջիւնը ի՞նչ տեսակ կենդանի է: 3. — Ի՞նչ է ճճին: 4. — Դրեցէք ձեր գիտցած ճճիներուն աշունները: 5. — Ո՞վ տեսաւ մրջիւնը: 6. — Ի՞նչ բրաւ աղաւնին: 7. — Ի՞նչ է աղաւնոցը: 8. — Հաւերը ո՞ւր կը բնակին: 9. — Մրջիւնը ի՞նչպէս ազատեցաւ: 10. — Ո՞ւր թառեցաւ աղաւնին: 11. — Ո՞վ տեսաւ զայն: 12. — Որտորղը ի՞նչ ըրաւ: 13. — Ո՞վ ազատեց աղաւնին: 14. — Ի՞նչ է երախտագիտութիւնը: 15. — Ի՞նչ է այս առակին բարոյականը: 16. — Պէտք է օգնել իրարու:

158. Խոնարհել հետեւեալ բայերը՝ բերանացի և գրաւոր.

Թառիլ, խայծել, ազատիլ, սպաննել, պատրաստուիլ:

24. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԵԿԵՂԵՑԻՒՆ ՄԷՋ

Երկու թափօր հանդիպեցան իրարու.

Թաղում մըն է, սեւ դազաղ մը խեղճ տըղու.

Սեւեր հագած մայրը կ'երթայ ետեւէն,

Տըրտում տըխուր՝ աչքերն անդուլ կ'արտասուեն:

Մանկիկ մըն է միւսն ալ՝ չըբնաղ նորածին.

Բեհեզներու մէջ զայն կընքել կը տանին.

Թըռչունի պէս ճըռտողելով կ'ուտէ կամ

Իր զըւարթ մօր թեւերուն մէջ խանդակամ:

Երբ կ'աւարտին թաղման հանդէսն ու կընունք,

Խաչելութեան պատկերին տակ սըրբաշուք,

Երկու մայրերն հանդիպելով՝ ծընրադիր՝

Իրարու սիրտ կը հասկընան անձկալիր:

Եւ, աղօթքի ազդեցութեամբ հրաշալի,

Զուարթ մայրն ալ յանկարծ կու լայ, կ'այլայլի

Դազաղին մօտ, զոր գերեզման կը տանին.

Իսկ լացող մայրն հոն կը ժրպտի նորածնին:

ՀԵՏԵՒՈՂՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՑԵԱԼ ԱՆԿԱՏԱՐ

ԼԶ. ԸՆԹԵՐՅՈՒՄ. — ԹՈՒՉՈՒՆՆԵՐՈՒՆ ԲՈՅՆԵՐԸ

Ամառ օր մը անտառին մէջ կը պտտէի : Օղը տաք էր : Ծառի մը տակ նստեցայ , աւ կը դիտէի անոր ճիւղերէն կախուած բոյները , որոնց մէջ փոքրիկ թռչունները կը ճլուրջային : Յանկարծ ծառերուն ետեւէն մէկ քանի տղաք երեւան ելան : Անոնք ալ սկսան բոյները դիտել . յետոյ մագլցելով ծառը ելան : Այն ատեն սոսկալի տեսարանի մը ներկայ դանուեցայ : Այդ տղոյ մէկը բոյները կը քակէր , աւրիչ մը ձագերը դուրս կը քաշէր , միւսը հաւկիթները վար կը նետէր : Թռչունները միաձայն կ'աղաղակէին , կը ճուլային . բայց անոնք մտիկ չէին ընէր : Իսկ ես կը մտածէի խեղճ բացակայ թռչուններուն վրայ , որոնք իրենց դարձին ոչ բոյն պիտի դանէին ոչ ձագերնին :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

159. Օրինակել այս հատուածը , և ստորագծել բայերուն անկասարները :

160. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը :

161. Այս հատուածին անկասար բայերը կասարեալի վերածել :

162. Հետեւեալ բայերը անկասար ընել .

Ան բալել , — Ես քաշել , — Դուն աղաղակել , — Մենք խնդալ , — Դուք պարել , — Անոնք սորվիլ , — Ես յուզուիլ , — Դուն երգել :

Գ Ա Ս

95. Անցեալ անկասարին վերջաւորութիւնները որո՞նք են : — Անցեալ անկասարին վերջաւորութիւնները հետեւեալներն են .

Ա. Լծորդ . մէջ , եի , եիր , եր , եիմք , եիք , եին :

Բ. " " եի , եիր , եր , եիմք , եիք , եին :

Գ. " " աշի , աշիր , աւ , աշիմք , աշիք , աշին :

96. Սահմանական ներկան եւ անկասարը ի՞նչ մասնիկ կ'աւանդեն : — Սահմանական ներկան և անկասարը իրենց սկիզբը կը մասնիկը կ'աւանդեն :

163. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Ամառ օր մը ի՞նչ կ'ընէիր: 2. — Ի՞նչ կը դիտէիր: 3. — Բոյնը ո՞վ կը շինէ: 4. — Ինչո՞վ կը շինէ: 5. — Տղաքը ի՞նչ ըրին: 6. — Ի՞նչ կը նշանակէ մագլցիլ: 7. — Ինչո՞ւ ծառը ելան: 8. — Թռչունները ի՞նչ կ'ընէին: 9. — Դուն ի՞նչ կը մտածէիր: 10. — Ի՞նչ է անգթութիւնը:

164. Յարմար քայեր դնել հետեւեալ ենթականերուն քով.

Թռչունը եւ արաղաղը . . . : Սագը եւ բաղը . . . : Ձին եւ ոչխարը . . . : Հաւը . . . : Տունը . . . : Կրակը . . . : Հովը . . . : Տղաքը . . . :

165. Գ. դէմքի վերածել հետեւեալ բայերը.

Գրեցինք: — Խօսեցար: — Խաղացի: — Մաշեցայ: — Մարեցար: Տաքցանք: — Գրեցինք: — Բուժեցի: — Լուացիր: — Մսեցաք: — Պիտի մեռնիմ: — Կը սխալէիր: — Կը պօռաս: — Կը սողաս:

25. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԲՈՅՆԸ

Ի՞նչ կ'ընէիք, անգո՛ւթ տըղաք,
Կը քանդէիք բոյնն այն սիրուն.
Արդեօք բընաւ մայր չունեցմք
Որ կը մոռնար զայն այս պահուն:

Շիկահաւի բոյն մ'է զըւարթ.
Կակո՛ւղ օրրան, տընակ բընքուշ,
Ուր հէք մայրիկն այն անհանդարտ
Զետեղած է իր բեռն անուշ:

Զըքնաղ արդիւնք գորովանքի.
Գիտէք ինչպէս են զայն հիւսեր,
Որչնտի Թռչունն այն փանաքի
Վատներ է օր, հընարք ու սէր:

Օրրաններուն էն սըխրալին
Քակել կ'ուզէք, անգո՛ւթ տըղաք,
Գիտէք, ձեզ պէս մայրիկ մ'ունին
Թըռչուններն ալ, զոր կը գողնարք:

ԼՈՒԻ ԹՈՒՌՆԻԷ

ԱՆՑԵԱԼ ԿԱՏԱՐԵԱԼ

ԼԷ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — ԱՐԹՈՒՆ ԱՂՋԻԿԸ

Արուս պատուհանին առջեւ նստած կար կը կարէր : Տանը կատուն ալ քովը երկնցեր պառկեր էր իր ձագին հետ : Յանկարծ ճնճղուկ մը ներս մտաւ , ու սարսափած սկսաւ ասդին անդին թռչտիլ : Վերջապէս յոգնած գետինը ինկաւ : Կատուն իսկոյն ճնճղուկին վրայ ցատկեց : Արուս մտածեց որ վտանգաւոր էր կատուն ճանկէն թռչունը բռնի առնել : Ուստի գնաց անոր ձագը առաւ ու պատուհանէն վար նետելու ձեւ մը ըրաւ : Կատուն թռչունը թողուց , եւ իր փիսիկին քով վազեց : Այն ատեն Արուս ճնճղուկը առաւ ու պատուհանէն դուրս թռցուց :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

166. Օրինակել այս հատուածը և ստորագծել բայերուն կատարեալները :
 167. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը :
 168. Խոնարհել կարել, նստիլ, երկննալ բայերը :
 169. Հետեւեալ բայերը եզակի ընել .

Կար կարեցին , — Պիտի պառկինք , — Կը ցատկէինք , — Մտածեցիք , — Վազեցիք , — Պիտի ընենք , — Պիտի կոտրենք , — Կը թռցնէին :

Դ Ա Ս

97. Անցեալ կատարեալին վերջաւորութիւնները որո՞նք են . — Անցեալ կատարեալին վերջաւորութիւնները հետեւեալներն են .
 Ա. Լծորդ. մէջ. եցի, եցիր, եց, եցինք, եցիք, եցին :
 Բ. " " եցալ, եցար, եցաւ, եցանք, եցաք, եցան :
 Գ. " " ացի, ացիր, աց, ացինք, ացիք, ացին :

170. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Արուս թնչ կ'ընէր: 2. — Կատուն ուր էր: 3. — Ի՞նչ պատահեցաւ: 4. — Յետոյ ճնճողուկը թնչ ըրաւ: 5. — Ի՞նչ է ճնճողուկը: 6. — Ի՞նչ կը նշանակէ սարսափած: 7. — Կատուն թնչ ըրաւ: 8. — Արուս թնչ մտածեց: 9. — Ի՞նչ ըրաւ: 10. — Ինչո՞ւ համար այդպէս ըրաւ: 11. — Կատուն թնչ ըրաւ: 12. — Ճնճողուկը թնչ ըրաւ: 13. — Ո՞վ ազատեց ճնճողուկը:

171. Տարբեր կերպով մը պատմեցէք ու գրեցէք այս ընթերցումը:

172. Խոնարհել սարսափիչ բայը:

26. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԶԻՆ ԵՒ ՑՈՒԼԸ

Առոյգ ձի մը մանուկ մ'առած իր վըրան
Դաշտի մը մէջ ասդին անդին կու գար ման.
Մերթ կը վազէր, կը վազվզէր ոստոստուն,
Եւ մերթ հազիւ կը դըպչէր Թարմ խոտերուն:
«Ի՞նչ, մըռննչեց ցուլն անդիէն զայրացած,
Ըզբեզ վարել՝ պըզտիկ տըղո՞ւն այդ մընաց:
Շուտ պատժէ՛ զայն, եւ վըրայէդ նետէ՛ վար,
Երթայ սորվի որ ձիուն հետ չեն խաղար:»
— «Ի՞նչ յաղթանակ, թնչ փառք եւ թնչ մեծ պատիւ,
Ըսաւ անոր ծիծաղելով ձին ազնիւ.
Ամօթ չէ՛ ինձ, եւ չեն խընդար իմ վըրաս
Երբ վար նետեմ սա խեղճ մանուկն անվընաս:»

ԼԸ ՊԱՅԵԻ

ԲԱՑԱՐՁԱԿ ԱՊԱՌՆԻ ԵՒ ԱՆԿԱՏԱՐ ԱՊԱՌՆԻ

ԼԸ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — ԵՐԲՈՐ ՄԵԾՆԱՄ

Քանի մը տարիէն ես պիտի մեծնամ : Դպրոցական շրջանս պիտի աւարտեմ, ու դպրոցէն պիտի ելլեմ : Այն ատեն պիտի սկսիմ տանը գործերուն աշխատիլ, եւ մօրս պիտի օգնեմ իր բոլոր աշխատութեանց մէջ : Սեղանը ես պիտի յարդարեմ : Վեր վար պիտի աւելեմ, անկողինները ես պիտի շտկեմ : Կարասիներուն փողիները պիտի մաքրեմ : Երբ լուացք ընենք, ճերմակեղէնները ես պիտի փռեմ, պիտի ժողվեմ, պիտի ծալլեմ ու պիտի արդկեմ : Վերջապէս ամէն ջանք պիտի ընեմ որ տուներնիս մաքուր ու կանոնաւոր ըլլայ, եւ մայրս չյոգնի : Որովհետեւ մայրս շատ կը սիրեմ :

Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն Պ Ն Ե Ր

173. Օրինակել և ստորագծել ապառնիները :

174. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը :

175. Բացարձակ ապառնի Բ. դեմքի վերածել բոլոր թայերը :

Օրինակ. — Քանի մը տարիէն դուն պիտի մեծնաս, եւլն :

176. Անկասար ապառնի Դ. դեմքի վերածել բոլոր թայերը :

Օրինակ. — Քանի մը տարիէն ան պիտի մեծնար, եւլն :

Դ Ա Ս

98. Բացարձակ ապառնի՞ն ի՞նչպէս կը շինուի : — Բացարձակ ապառնի՞ն կը շինուի սահմանական ներկային կը մասնիկին տեղ պիտի դնելով, ինչպէս . կը սիրեմ, պիտի սիրեմ :

99. Անկասար ապառնի՞ն ի՞նչպէս կը շինուի : — Անկասար ապառնի՞ն կը շինուի սահմանական անկատարին տեղ պիտի դնելով, ինչպէս . կը սիրէի, պիտի սիրէի :

177. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Երբոր մեծնաս ի՞նչ պիտի ընես: 2. — Ի՞նչ աշխատութիւններ կան տան մէջ: 3. — Ճերմակեղէնները ի՞նչ խնամքի պէտք ունին լուացքէն ետքը: 4. — Ինչո՞ւ կ'արդկեն ճերմակեղէնները: 5. — Ո՞ր ճերմակեղէնները օտայով կ'արդկեն: 6. — Օսլան ի՞նչ բանի կը ծառայէ: 7. — Օսլան ինչէ՞ կը շինուի: 8. — Ինչո՞ւ պիտի ուզես մասնակցիլ այդ աշխատութեանց:

27. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԾԱՂԻԿՆ ՈՒ ԹԻԹՆՈՒՆԻՒԸ

Ծաղիկն ըսաւ Թիթնիկին օղատուլ.

— Մի փախչիր.

Տարբեր կ'ապրինք. կեցած եմ ես, դուն անդուլ
Կու գաս հիւ:

Բայց կը սիրենք զիրար, կ'ապրինք մարդէն զատ
Եւ հեռու,

Կ'ըսեն՝ ծաղիկ ենք եր'ուքս ալ նըման շատ
Իրարու:

Ծաղիկներուն մէջ կը վազես, կը յաճիս
Միշտ արադ,

Ես հոս մինակ կը դիտեմ դարձն ըստուերիս
Ոտքիս տակ:

Կ'երթաս, կու գաս, նորէն կ'երթաս փայլիլ դուն
Տեղեր նոր,

Եւ արցունքի մէջ կը զըտնես զիս առտուն
Ամէն օր:

Մեր սէրն ըլլայ միշտ անվըրդով եւ անհեռ
Թէ կ'ուզես,

Արմատ առ դուն, կամ գէթ ինծի տնւր թեւեր
Քեզի պէս:

ՎԻՔԹՈՒ ՀԻԻԿԹ

ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ

ԼԹ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — ՄԵՐ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿԻՆ ԽՐԱՏՆԵՐԸ

Երէկ դպրոցին մէջ մեր դաստիարակը ըսաւ մեզի.
« Ժամանակը մեծ դրամագլուխ մըն է, որմէ ամէնքնիդ
ալ ունիք. անոր յարգը գիտցէ՛ք. եւ պարտաւ տեղը մի՛
վատնէք զայն: Մարդ կրնայ իր դրամը սնտուկին մէջ
պահել որ չկորսուի. բայց ժամանակը ձեռքերնիս չէ,
կ'անցնի, կ'երթայ, եւ անցնելէն ետքը ա՛լ ետ չի դառ-
նար: Ուստի ջանացէ՛ք որ օգուտ քաղէք անկէ: Աշխա-
տեցէ՛ք որ վայրկեան մը պարտաւ տեղը չկորսուի, եւ եր-
բեք չպիտի զղջաք:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

178. Ստորագծել այս հատուածին հրամայականները:

179. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը:

180. Խոնարհել պահել բայը:

Դ Ա Ս

100. Որո՞նք են հրամայականին վերջաւորու-
թիւնները: — Հրամայականին վերջաւորութիւն-
ներն են.

Ա. Լծորդութեան մէջ.

Բ.

Գ.

”

”

”

”

է, եցէ՛ք, ե՛նք:

է՛, եցէ՛ք, ի՛նք:

ա՛, ացէ՛ք, ա՛նք:

181. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Ի՞նչ է դրամագլուխը: 2. — Ի՞նչ ըսել է վասնել: 3. — Ի՞նչ կը նշանակէ յարգը գիտնալ: 4. — Վատնող անձին ի՞նչ անուն կու տան: 5. — Խնայողութիւն ընողին: 6. — Ի՞նչ ըսել է օգուտ տալ: 7. — Օգուտ բառին ածականը ի՞նչ է: 8. — Կորսուիլ բային գոյականը ի՞նչ է:

182. Խոնարհել վասնել, կորսուիլ բայերը:

28. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՄԱՆԿԻՒՆ ԴՈՒՆԸ

Նիրհէ, մանկիկս իմ սիրուն,
Անուշ քունով նիրհէ դուն,
Օրրանիդ քով եկան հիւր
Արեւն, արծիւն ու զեփիւռ,
Թողած ծովերն, ամպն ու սար,
Համբոյր բերել քեզ հազար:

Բացաւ արծիւն իր թեւեր
Գլխուդ վերեւ ոսկեհեր,
Շըրթունքներուդ վըրայ նուռ
Սըրսկեց արփին վարդ եւ հուր,
Ու փայփայեց քամին զով
Այտերդ իր նուրբ բեհեզով:

Նիրհէ, մանկիկս իմ սիրուն,
Անուշ քունով նիրհէ դուն,
Բոյնը դարձաւ զոռ արծուին.
Մարը մըտաւ լոյս արփին.
Թըռաւ գընաց իր մօր քով
Զեփիւռն անհոն նազանքով:

Սիւզին դարձին անձկալիր
Մայրիկն հարցուց. «Ո՞ւր էիր,
Դեւերու հետ կըռուեցար,
Յուզեցիր ծով ու մացառ:»
Իսկ համբոյրով մը ջերմին
Պատասխանեց խօլ քամին.

«Ես ծառ ու ծով չեմ յուզեր,
Դեւ հալածել չեմ ուզեր:

Մանկիկին քով ամէն օր

Ըսի՜ւք ձեր ու օրօր.

Նիրհէ մանկիկս իմ սիրուն,

Անուշ քունով նիրհէ դուն.»

ՀԵՏԵՒՈՂՈՒԹԻՒՆ

ՍՏՈՐԱԴԱՍԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅ ԵՒ ԱՆԿԱՏԱՐ

Խ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — Ա.Ջ. ՉԵՌԻՐԸ ԵՒ ՉԱ.Խ. ՉԵՌԻՐԸ

Օր մը աջ ձեռքը ձախին ըսաւ. « Դուն աւելորդ քեռ մըն ես մարդուն համար. աւելի աղէկ էր որ բնաւ գոյութիւն չունենայիր. ամէն բանի մէջ ես եմ իրեն ծառայողը: Եթէ աշխատիլ ուզէ, ես եմ որ կը գրեմ, կը կարեմ, կը ցանեմ, կը հնձեմ. եթէ անօթենայ, ես եմ որ զինքը կը կշտացնեմ. եթէ վտանգի մը հանդիպի, ես եմ որ զինքը կը պաշտպանեմ: Իսկ դուն ի՞նչ կ'ընես»: — « Յանցանքը իմա չէ, պատասխանեց ձախ ձեռքը, քեզի չափ գործունեայ չըլլալու. եթէ մարդիկ քեզի պէս զիս ալ գործածէին, թերեւս ես ալ քու ըրածներդ ընէի: Սակայն պէտք չէ ուրանաս որ դուն շատ դժուարութիւն պիտի կրէիր առանձին, եթէ ես չըլլայի. որովհետեւ ամէն բանի մէջ ինծի կարօտ ես: Ուստի անիրաւ մի' ըլլար ինծի դէմ »:

Հ Ր Ա. Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

183. Օրինակել այս հատուածը և ցոյց տալ ստորադասական ներկաները մեկ գծով իսկ անկասարները երկու գծով:

184. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը:

Դ Ա Ս

101. Ստորադասականը ի՞նչպէս կը շինուի՝ Ստորադասականին թէ՛ ներկան թէ՛ անկասարը սահմանականին ներկայէն և անկատարէն կը շինուին անոնց առջեւի կը մասնիկը ջնջելով, ինչպէս՝ կը գրեմ, գրեմ. կը գրէի, գրէի:

185. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Աջ ձեռքը ի՞նչ ըսաւ ձախին: 2. — Աջ ձեռքով ի՞նչ գործեր կրնանք կատարել: 3. — Ձախ ձեռքը ի՞նչ պատասխանեց: 4. — Ո՞րը իրաւունք ունէր: 5. — Ի՞նչ է այս պատմութեան բարոյականը:

186. Խոնարհել, բերանացի և գրաւոր, այս ընթերցումին մէջ գտնուած ստորադասականներուն թէ ներկաները և թէ անկասարները:

187. Ստորադասական ներկայի, յետոյ անկասարի վերածել հետեւեալ բայերը.

Կը հազամ: — Կը ջանամ: — Կը պտտիմ: — Կը խմեմ: — Կը հառաչեմ: — Կը մերժեմ: — Կը խօսիմ: — Կը հեւայ: — Կը ծիծաղի: — Կը մանէ: — Կը մեկնինք: — Կը պարապինք: — Կը դառնանք: — Կը քաշեն: — Կը ներէք: — Կը շրջին: — Կը խոստանաք: — Կը լռեն:

29. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՕՋՆ ՈՒ ՓՈՍՈՒՌԱՆ

Փոստուռայ մը կար Թախառ
Կընձնիններուն տակ դալար:
Մօտեցաւ օձ մ'անոր խեռ
Եւ զայն խոցեց կարեւեր:
«Ի՞նչ ըրի, օձ նենգաւոր:»
— «Կը փայլէիր լուսաւոր:»

ԼԱՅԷ

ԱՆՈՐՈՇ ԵՂԱՆԱԿ ԿԱՄ ԴԵՐԲԱՅ

ԽԱ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — ԳՈՐԾԵԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՏՈՒՆ

« Կ'ուզէի շատ հարուստ ըլլալ, շատ եկամուտներ ունենալ, որպէս զի կարենայի աղքատներուն օգնել, հիւանդանոցներ հաստատել, դպրոցներ կառուցանել, մատենադարաններ հիմնել: Մե'ղք որ ունեցածս չի բաւեր այս փափաքներս գործադրելու », կ'ըսէր հարուստ մարդ մը, որ ընտանիք չունէր: — « Եթէ այդ ամէնուն չի բաւեր, անշուշտ մէկ հատին կը բաւէ. նախ այդ մէկը ըրէ' », պատասխանեց բարեկամ մը:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

188. Օրինակել այս հատուածը, ստորագծել աներեւոյթները, և և, ան, սպ գիրերով նշանակել ներկայ, անցեալ և ապառնի ընդունելութիւնները:

189. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը:

Դ Ա Ս

102. Աներեւոյթը ինչէ՞ն կը շինուի: — Աներեւոյթը կը շինուի սահմանական ներկային առաջին դէմքէն, առջեւի կրն վերցնելով ու վերջի վերջը յի փոխելով, ինչպէս. կը խօսիմ, խօսիլ:

103. Որո՞նք են ներկայ, անցեալ, ապառնի ընդունելութիւններուն վերջաւորութիւնները: — Ներկայ ընդունելութեան վերջաւորութիւնն է՝ ող, անցեալին՝ ած, եր, ապառնիին՝ եշու կամ աշու:

104. Աներեւոյթը եւ ընդունելութեան երեք ժամանակները ի՞նչ կը կոչուին: — Աներեւոյթը և ընդունելութեան երեք ժամանակները անորոշ եղանակ կամ դերբայ կը կոչուին:

190. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Ի՞նչ կ'ըսէր հարուստ մարդը որ ընտանիք չունէր: 2. — Ինչո՞ւ կուզէր շատ հարուստ ըլլալ: 3. — Փափաք բառին բայը ի՞նչպէս կ'ըլլայ: 4. — Կը բառէ բային աներեւոյթը ի՞նչպէս կ'ըլլայ: 5. — Ինչո՞ւ հարուստ մարդը չէր կրնար իր փափաքները գործադրել: 6. — Ի՞նչ պատասխանեց իր բարեկամներէն մէկը: 7. — Ի՞նչ է այս պատասխանին բարոյականը:

191. Խոնարհել գործադրել բայը:

192. Հետեւեալ բառերէն ամէն մէկովը գատ գատ նախադասութիւններ շինել.

Բարեկամ, բարեկամութիւն, բարեկամանալ, բարեկամական, բարեկամաբար:

193. Լուծել վերոյիշեալ բառերը:

30. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԾՆՈՒՆԴԻՆ ՎԱՐԴԵՐԸ

Մէզին մէջէն դեկտեմբերին
Տըրտում վարդեր ալ կը փըթթին,
Նըման աչքին արցունքով լի,
Զոր չի վառեր իղձ մը կեանքի:

Արեւն անոնց բուրում չի տար
Ոչ ալ գոյներ ոսկենըկար.
Բայց սիրտերուն գէթ վըշտաբեկ
Դալուկնին ցաւ չ'ազդեր երբեք:

Եւ քանի որ մատղաշ գարուն
Նորաբողբոջ հոգիներուն
Կը սահմանէ գեղն իր փայլուն,

Տառապողին համար, ո՞վ տէր,
Թո՛ղ որ փըթթին միշտ այդ վարդեր,
Այդ ծընունդի տըժգոյն վարդեր:

ԱՌՆՕԼՏ

ԳՏՆԵԼ, ՄՏՆԵԼ, ԵԼԼԵԼ, ԻՋՆԵԼ, ՀԵԾՆԵԼ ԲԱՅԵՐԸ

ԽԲ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — ԲԱՂԵՂԸ

Պարտէզի մը մէջ բաղեղ մը կար, որ չկրնալով մինակ կենալ, իր մօտերը գտնուած ցիցի մը վախժթուեցաւ: Իրենցմէ հեռու՝ դաշտին մէջ՝ եղեւին մըն ալ կար. բաղեղը զայն ցիցին ցոյց տալով ըսաւ. «Սա ծառը ի՞նչ տղեղ կ'երեւայ քու քովդ. ի՞նչ ծուռումուռ հասակ, ի՞նչ անհաճոյ դոյն ունի: Դուն ի՞նչ աղուոր ես, հասակդ ինչպէ՛ս շիտակ ու ճապուկ է:» Քանի մը օրէն պարտիզպանը պարտէզ իջաւ, ցիցը անկէ առաւ տարաւ, եւ եղեւինը գտաւ բերաւ անոր տեղը տնկեց: Բաղեղը մինակ մնալով՝ այս անգամ ալ ելաւ եղեւինին քով գնաց անոր վախժթուեցաւ, ու ցիցին տուած գովեստները սկսաւ այս անգամ ալ անոր տալ:

Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն Գ Ն Ե Ր

194. Օրինակել այս հատուածը և ստորագծել նեղ վերջացող բայերը:
195. Խոնարհել՝ բերանացի և գրաւոր՝ իջնել, գտնել, ելլել (եղնել) բայերը:

Դ Ա Ս

105. Գտնել բայը ո՞ր լծորդութեան պէս կը խոնարհուի եւ ի՞նչպէս կ'ըլլան կասարեալն ու հրամայականը: — Գտնել բայը Ա. Լծորդութեան՝ սիրելին պէս կը խոնարհուի, և կատարեալը կ'ըլլայ. գտայ, գտար, գտաւ, գտանք, գտաք, գտանք: Իսկ հրամայականը կ'ըլլայ. գտի՛ր, գտնե՛նք, գտե՛ք:
106. Ո՞ր բայերը գտնելին պէս կը խոնարհուին: — Գտնելին պէս կը խոնարհուին՝ մտնել, ելլել, իջնել, հեծնել:

196. Պատասխանել հետևեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Բաղեղը ի՞նչ ըրաւ: 2. — Բաղեղը ինչո՞ւ չէր կրնար կանգուն
կենալ: 3. — Բաղեղը ի՞նչ ըսաւ ցիցին: 4. — Ի՞նչ է ցիցը: 5. — Ի՞նչ
կընշանակէ ճապոնի բառը: 6. — Փարբռեցաւ ի՞նչ ժամանակ է: 7. —
Ի՞նչ է փարբռեցաւին աներեւոյրը: 8. — Պարտիզպանը ի՞նչ ըրաւ: 9.
Ի՞նչ է եղելինը: 10. — Բաղեղը ի՞նչ ըրաւ եղելինին: 11. — Ի՞նչ ըսաւ
անոր: 12. — Ի՞նչ է շողոփորդութիւնը: 13. — Ի՞նչպէ՞ս կ'ըլլայ շողո-
փորդութիւն բառին ածականը: 14. — Ի՞նչպէ՞ս կ'ըլլայ բայը:

197. Գտնել հետևեալ գոյականներուն բայերը.

Մշակ: — Պատասխան: — Ծիծաղ: — Համբերութիւն: — Յուզում:
— Լռութիւն: — Օրինակ: — Քայլ: — Կար: — Անձրեւ: — Տաքութիւն:
— Տէր: — Ծառայ: — Սուտ: — Խաչ: — Նաւ: — Սուր:

31. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԱՆԾԵՂՆ ՈՒ ԽԱՅՏԻՏԸ

Օր մը ըսաւ շատզըրուց
Անծեղն անուշ խայտիտին.
«Սորվեցո՞ւր երգ մ'ինձ բերնուց
«Գարնան երգէդ, զոր լըսողներ կը զմայլին»
— «Կատակ չ'ուզեր, սիրելիս,
Քու տեսակէդ անձեր բան մը չեն սորվիր»
— «Պատճառն ըսել կը հաճիս»
— «Ով որ կ'ուզէ բան մը սորվիլ, այնպիսին
Պէտք է ըլլայ ունկընդիր.
Եւ շաղիաղփն ալ մըտիկ չ'ըներ ուրիշին»

ՏԻԿԻՆ ՏԸ ԼԱ ՖԷՌԱՆՏԻԷՌ

ԱՌՆԵԼ, ԽԱԾՆԵԼ, ԹՔՆԵԼ, ՊԱԳՆԵԼ ԲԱՅԵՐԸ

ԽԳ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — Ա.ԶՆԻԻ ՍՏԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Ծերունի մը փոքրիկ թուանը հետ դուռնէ դուռ կը մուրար : Խեղճին աչքերը չէին տեսներ , եւ դժբաղդ տղան դիմացը ելլողին կ'աղաչէր , կը պաղատէր որ բան մը տայ իրեն կոյր ծերունին կերակրելու համար : Օր մը մինչեւ իրիկուն պատեր էին , եւ կտոր մը չոր հաց միայն կրցեր էին ձեռք անցընել : Օդը ցուրտ էր , եւ ձիւնը իրենց ձեռքերն ու երեսները կը խածնէր : Ծերունին շատ անօթեցեր էր . « Տղա՛ս , քիչ մը բան ուտե՛նք , » Ըսաւ : Թուր հանեց հացին կտորը անոր տուաւ : Մեծ հայրը , առնելով հացը , հարցուց . « Դուն ալ ունի՞ս : » — « Ունիմ , մեծ հայր » պատասխանեց տղան , եւ գլուխը անոր ծունկին վրայ դնելով անօթի քնացաւ :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

198. Օրինակել այս հատուածը , և ստորագծել նեղ վերջաւորող բայերը :
199. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը :
200. Խոնարհել խածնել , պագնել , թփնել բայերը :

Դ Ա Ս

107. Ո՞ր լծորդութեան պէս կը խոնարհուի առնել բայը , եւ ի՞նչպէս կ'ըլլայ կասարեալն ու հրամայականը : — Առնել բայը Ա. Լծորդութեան պէս կը խոնարհուի , և կատարեալը կ'ըլլայ . առի , առաւ , առինք , առիք , առին : Հրամայականը կ'ըլլայ . ա՛ն , առնե՛նք , առե՛ք :
108. Ո՞ր բայերը այսպէս կը խոնարհուին : — Այսպէս կը խոնարհուին խածնել , թփնել , պագնել :

201. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Ծերունին ի՞նչ կ'ընէր թողանք հետ: 2. — Ինչո՞ւ չէին աշխատել անոնք փոխանակ մուրալու: 3. — Աչքը չտեսնողին ի՞նչ կ'ըսեն: 4. — Ականջը չլսողին: 5. — Զխօսողին: 6. — Փոքրիկ տղան ի՞նչ կ'ընէր դիմացը ելլողին: 7. — Ինչո՞ւ համար: 8. — Օր մը ի՞նչ պատահեցաւ: 9. — Ի՞նչ կը նշանակէ ձիւնը երեսնին կը խածնէր: 10. — Ծերունին ի՞նչ ըսաւ: 11. — Տղան ի՞նչ պատասխանեց: 12. — Ինչո՞ւ սուտ խօսեցաւ: 13. — Ի՞նչպէս ուրախութիւն էր այդ: 14. — Սուտ խօսողին ի՞նչ կ'ըսեն: 15. — Զարիք գործողին: 16. — Բարիք գործողին: 17. — Այդ տղուն ըրածը բարիք էր թէ չարիք:

32. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Ա.Ղ.ԲԻՒՐՆ ՈՒ ԾՈՎԸ

Անհուն ծովուն մէջ շիթ առ շիթ
Կը կաթէր ջուր մ'ականակիտ,
Երբ շառաչեց ծովն ալեսաստ
Ահեղագոյ. «Ի՞նչ կ'ընեն» աստ.
Ես ամպրոպն եմ, շանթն ու մըրրիկ,
Անսահման եմ, ինչպէս երկինք.
Պէտք ունիմ քեզ, խեղճ աղբերակ,
Մինչ փոքր ես դուն, ես՝ անյատակ:»
Եւ աղբիւրն ալ ըսաւ ծովուն.
«Ես անշուք եմ, դուն ամեհի.
Բայց կը բերեմ քեզ, ծով անհուն,
Կաթիլ մը ջուր, որ կը խլամուխ:»

ՎԻՔԹՕՌ ՀԻԻԿՅՈ

ՆԻՒ, ԵՒ ԶԻՒ, ՎԵՐՋԱՑՈՂ ԲԱՅԵՐԸ

ԽԴ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — ՈՋՆԻՆ

Ովնի մը անտառին մէջ մինակ կը ձանձրանար : Այնքան փշոտ էր ո՛ր տատառէ գնդակի մը կը նմանէր, եւ ամէնքը վախնալով կը փախչէին քովէն : « Բարեկամներս, ըսաւ անտառին միւս կենդանիներուն անցնիլ դառնալը տեսնելով, քիչ մը քովս եկէ՛ք, երկու խօսք ընենք : » Թռչունները անոր ձայնը լսելով թռան դային իսկ ճագարները, նապաստա՛րները մէկ բերան պատասխանեցին . « Չենք կրնար քեզի մօտենալ, բարեկա՛մ, որովհետեւ այնքան փշոտ ես ո՛ր, եթէ քիչ մը քեզի դպչինք, անմիջապէս կը խայթուինք : »

Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն Գ Ն Ե Ր

202. Օրինակել այս հատուածը, և ստորագծել նիւ, չիւ վերջացող բայերը :

203. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը :

204. Խոնարհել բերանացի և գրաւոր՝ անցնիլ, դպչիլ բայերը :

Գ Ա Ս

109. Ո՞ր լծորդութեան պէս կը խոնարհուին հասնիլ եւ թռչիլ բայերը, եւ ի՞նչպէս կ'ըլլայ անոնց կասարեալն ու հրամայականը : — Հասնիլ և թռչիլ բայերը Բ. Լծորդութեան՝ խոնարհուին պէս կը խոնարհուին, բայց կատարեալնին կ'ըլլայ. հասայ, հասար, հասաւ, հասանիք, հասաք, հասանք, թռայ, թռար, թռաւ, թռանիք, թռաք, թռանք : Իսկ հրամայականնին կ'ըլլայ. հասի՛ր, թռի՛ր :

110. Ո՞ր բայերը ասոնց պէս կը խոնարհուին : — Ասոնց պէս կը խոնարհուին նիւ և չիւ վերջացող բայերը, ինչպէս. հասնիլ, թռանիլ, մեռնիլ, անցնիլ, հազնիլ, փախչիլ, փրչիլ, դպչիլ, կպչիլ, փակչիլ :

205. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Ողնին ինչ կ'ընէր անտառին մէջ: 2. — Ի՞նչպէս կենդանի է ողնին: 3. — Ինչո՞ւ կը ձանձրանար: 4. — Կենդանիները ինչո՞ւ կը հեռանային իրմէ: 5. — Ողնին ինչ ըստ միւս կենդանիներուն: 6. — Որո՞նք են միւս կենդանիները: 7. — Դեռ ուրիշ ինչ կենդանիներ կան անտառին մէջ: 8. — Անոնք ինչ պատասխանեցին: 9. — Ի՞նչ է այս պատմութեան բարոյականը:

206. Հետեւեալ պատմութիւնը գրել ընդարձակելով.

Սիմոն աղնիւ տղայ մըն է: — Ամէնուն հետ քաղաքավարութեամբ կը վարուի: — Անուշ բնաւորութիւն մը ունի, և ամէնքը զինքը կը սիրեն: — Շատ բարեկամներ ունի, որոնք հաճոյք կը զգան իր ընկերակցութենէն:

207. Այս պատմութեան հակառակը գրել:

Օրինակ. — Սիմոն կոպիտ տղայ մըն է, ևւն:

33. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԿԱԿԱՉՆ ՈՒ ՄԵԼԵԱԿԸ

Փունջի մը մէջ, ուր ծաղիկներ շատ կային,
Կակաչն օր մը քովն էր ինկեր մեխալիին.
Քիչ ատենէն անոր բուրումն էր աւեր.
Օգտակար է միշտ ունենալ շաւ ընկեր:

ՀԵՏԵԻՈՂՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԼ ՎԵՐՋԱՑՈՂ ԲԱՅԵՐԸ

ԽԵ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — ԱՂՈՒԷՍՆ ՈՒ ԱՅԾԸ

Աղուէս մը ցամաքած հորի մը մէջ ինկեր էր, եւ չէր կրնար դուրս ելլել: Այժմ մը հոնկէ անցնելով մօտեցաւ, կեցաւ եւ մէջը նայեցաւ, ու աղուէսը տեսնելով հարցուց. « Ինչո՞ւ այդ տեղ իջեր ես: » — « Զովանալու համար, պատասխանեց խորամանկ կենդանին. եթէ կ'ուզես, դուն ալ հրամի՛նէ՛, պաղ եւ անուշ ջուր կայ: » Այժմ, որ ծարաւ էր եւ արեւուն տաքէն շատ կը նեղուէր, առանց գործը քննելու հասկնալու, իսկոյն հորին մէջ նետուեցաւ: Այն ատեն աղուէսը անմիջապէս այծին եղջիրներուն վրայ ցատկեց, հոնկէ ալ վեր ելաւ ու ազատեցաւ:

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Փ Ն Ե Ր

208. Օրինակել այս հատուածը, և ստորագծել նաղ վերջացող բայերը:

209. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը:

210. Խոնարհել վախնալ, ճանչնալ, տախնալ, հասկնալ բայերը:

Դ Ա Ս

111. Բարկանալ բայը ո՞ր լծորդութեան պէս կը խոնարհուի, եւ ի՞նչպէս կ'ըլլայ կասարեալն ու հրամայականը: — Բարկանալ բայը Գ. Լծորդութեան՝ կարդալին պէս կը խոնարհուի, բայց կատարեալը կ'ըլլայ. բարկացայ, բարկացար, բարկացաւ, բարկացանք, բարկացաք, բարկացան: Իսկ հրամայականը կ'ըլլայ. բարկացի՛ր:

112. Ո՞ր բայերը այսպէս կը խոնարհուին: — Այսպէս կը խոնարհուին նաղ վերջացող բայերը, ինչպէս. ճանչնալ, գիտնալ, գողնալ, վախնալ, կենալ, ամչնալ, տախնալ, մօտենալ, հասկնալ:

211. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Ի՞նչ պատահեր էր աղուէսին։ 2. — Ինչո՞ւ չէր կրնար գուրս ելլել։ 3. — Ո՞վ անցաւ հոնկէ։ 4. — Ո՞րն է հարցուց բային ենթական։ 5. — Այժը ի՞նչ հարցուց աղուէսին։ 6. — Աղուէսը ի՞նչ պատասխանեց։ 7. — Ինչո՞ւ այդպէս պատասխանեց։ 8. — Այժը ի՞նչ ըրաւ։ 9. — Այժը պէտք էր որ այդպէս վարուէր։ 10. — Ի՞նչ ընելու էր։ 11. — Ո՞վ օգտուեցաւ այժին դիւրահաւանութենէն։ 12. — Ի՞նչ կը նշանա՛լէ դիւրահաւան ըլլալ։ 13. — Աղուէսը ի՞նչպէս օգտուեցաւ։

212. Լուծել վերագրեալ հատուածին բոլոր բայերը.

ԼՈՒԾՄԱՆ ՕՐԻՆԱԿ

Յամբաժ	Յամբիչ բայ, անցեալ ընդունելութիւն։
Ինկեր	Իյնալ բայ, անցեալ ընդունելութիւն։
Էր	Էական բայ, անցեալ անկատար, եզա՛լի Գ. Դէմք։

Դիտողութիւն. — Բայ մը լուծելու համար պէտք է ըսել թէ ինչ է բային անունը եւ թէ ինչ ժամանակ, ինչ եղանակ, ինչ քիւ, եւ ինչ դեմք է։

213. Խոնարհել գողնալ բայը.

34. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՓՇՈՏ ԹՈՒՓԸ

Փոքրիկ տըղեկ մը՝ զոր փուշն էր խայթեր,
 Իր ցաւն արցունքով հօրը կը պատմէր.
 «Ինչո՞ւ գեղեցիկ արտին մէջ մեր տան
 Բուսեր է արդեօք այս թուփն անպիտան։»
 — «Որպէ՞ս զի փորձով սորվիս դուն, տըղնա,
 Թէ պէտք է չարէն միշտ հեռու կենաս։»

ՀԵՏԵԻՈՂՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԿԱՆՈՆ ԲԱՅԵՐ

ԽԶ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — ՈՐԿԲԱՄՈՒ ՏՂԱՆ

Երուանդ որկրամուլ տղայ մըն էր : Օր մը խոհանոց երթալով՝ պնակով բան մը նշմարեց դարանի մը վրայ : Կարծեց որ անուշեղէն մըն է : Բայց դարանը բարձր էր, եւ հարկ եղաւ երկու աթու իրարու վրայ դնել, ու ինք ալ անոր վրայ ելլելով, հազիւ կրցաւ ձեռքը պնակին հասցնել : Յանկարծ մատները խայթուեցան : Տղան սարսափած ետ քաշուելու միջոցին՝ աթուները շարժեցան ու ինք դետինը ինկաւ : Պնակին մէջ ողջ խեցեփառներ կային, որոնք վար թափեցան : Երուանդ վախէն սկսաւ լալ պօսալ : Ծառաները վաղեցին եկան, եւ անոր որկրամուլ բլլալը դիտնալով՝ վրան խնդացին : Երուանդ ուրիշ անգամ ասանկ բան չըրաւ :

Հ Ր Ա. Հ Ա. Ն Գ. Ն Ե Ր

214. Օրինակել այս հատուածը, և ստորագծել անկանոն բայերը :
215. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը :
216. Խոնարհել ուսել և բանալ բայերը :

Գ Ա Ս

113. Անկանոն բայերը որո՞նք են : — Անկանոն են այն բայերը, որոնք առանց յատուկ օրէնքի մը կը տարբերին ընդհանուր կանոնէն կասարեալին կամ հրամայականին մէջ, և կամ երկուքին մէջ միանգամայն :

114. Որո՞նք են անկանոն բայերը : — Անկանոն բայերն են. բերել, դնել, զարնել, ընել, ըսել, ուսել, տեսնել, տանիլ, գալ, լալ, տրալ, բանալ, դառնալ, իյնալ, մնալ :

217. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Երուանդ ինչպէս տղայ է: 2. — Ի՞նչ նշմարեց խոհանոցին մէջ: 3. — Ինչո՞ւ երկու ուժո՞ւ դրաւ իրարու վրայ: 4. — Ի՞նչ պատահեցաւ երբ ձեռքը պնակին երկնցուց: 5. — Իյնալ անկանոնն բայ է թէ կանոնաւոր: 6. — Ի՞նչ կար պնակին մէջ: 7. — Խեղեփառը ի՞նչ է: 8. — Զրային կենդանի է թէ ցամաքային: 9. — Երուանդ ինչո՞ւ լացաւ պռնաց: 10. — Ծառաները ի՞նչ ըրին: 11. — Ուրիշ անգամ ասանկ բան ըրնաւ Երուանդ: 12. — Ինչո՞ւ համար չըրաւ:

218. Խոնարհել դնել և ընել բայերը՝ բերանացի և գրաւոր.

219. Սահմանական անկասարի վերածել հետեւեալ բայերը.

Ես զարնել: — Դուն ուտել: — Ան բանալ: — Մենք լալ: — Դուք զալ: — Անոնք տալ: — Ես դառնալ: — Դուն իյնալ:

Դիտողութիւն. — Լալ, տալ, զալ բայերը փոխանակ կը ի կոչ կ'առնեն խոնարհման մէջ, ինչպէս. կոչ լամ, կոչ տամ, կոչ գամ:

35. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՊԱՐԾԵՆԿՈՑ ԱՂԶԻԿ

Աղջիկ մը ելած սեղանին վըրան.

«Տես, հայրիկ, կ'ըսէր, հասակս է երկայն»:

Հայրն ըսաւ անոր. «Իջիր ասկէ դուն,

Պիտի կարճընայ հասակդ ալ իսկոյն»:

Ո՞վ է առակիս աղջիկն անձնագով.

— Ան որ կը պարծի իր սուտ պերճանքով:

ՀԵՏԵԻՈՂՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԿԱՆՈՆ ԲԱՅԵՐ

—

ԱՆԵՐԵՒՈՅԹ	ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ԿԱՏԱՐԵԱԼ	ՀՐԱՄԱՅՆԱԿԱՆ
Բերեւ,	Բերի, բերիր, բերաւ, բերինք, բերիք, բերին,	Բե'ր :
Դեւ,	Դրի, դրիր, դրաւ, դրինք, դրիք, դրին,	Դի'ր :
Չարեւ,	Չարի, զարիր, զարաւ, զարինք, զարիք, զարին,	Չար'ի :
Ընեւ,	Ըրի, ըրիր, ըրաւ, ըրինք, ըրիք, ըրին,	Ըրէ' :
Ըսեւ,	Ըսի, ըսիր, ըսաւ, ըսինք, ըսիք, ըսին,	Ըսէ' :
Ուտեւ,	Կերայ, կերար, կերաւ, կերանք, կերաք, կերան,	Կե'ր :
Տեսեւ,	Տեսայ, տեսար, տեսաւ, տեսանք, տեսաք, տեսան,	Տե'ս :
Տանիւ,	Տարի, տարիր, տարաւ, տարինք, տարիք, տարին,	Տա'ր :

ԱՆԵՐԵՒՈՅԹ

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ԿԱՏԱՐԵԱԼ

ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ

Գալ,

Եկայ, եկար, եկաւ,
եկանք, եկաք, եկան,

Եկո՛ւր :

Լալ,

Լացի, լացիր, լացաւ,
լացինք, լացիք, լացին,

Լա՛ց :

Տալ,

Տուի, տուիր, տուաւ,
տուինք, տուիք, տուին,

Տա՛ւր :

Բանալ,

Բացի, բացիր, բացաւ,
բացինք, բացիք, բացին,

Բա՛ց :

Դառնալ,

Դարձայ, դարձար, դարձաւ,
դարձանք, դարձաք, դարձան,

Դարձի՛ր :

Երթալ,

Գացի, գացիր, գնաց,
գացինք, գացիք, գացին,

Գնա՛ :

Իյնալ,

Ինկայ, ինկար, ինկաւ,
ինկանք, ինկաք, ինկան,

Ինկի՛ր :

Մնալ,

Մնացի, մնացիր, մնաց,
մնացինք, մնացիք, մնացին,

Մնացի՛ր :

ԹՈՂՈՒՆԻ ԲԱՅԸ

Սահմանական եղանակ

Ն Ե Ր Կ Ա Յ

Եզակի

Ես *կը թողում*
Դուն *կը թողուս*
Ան *կը թողու*

Յոքնակի

Մենք *կը թողունք*
Դուք *կը թողուք*
Անոնք *կը թողուն*

Ա.ՆՅԵԱ.Լ. Ա.ՆԿԱՏԱՐ

Եզակի

Ես *կը թողուի*
Դուն *կը թողուիր*
Ան *կը թողուր*

Յոքնակի

Մենք *կը թողուինք*
Դուք *կը թողուիք*
Անոնք *կը թողուին*

Ա.ՆՅԵԱ.Լ. ԿԱՏԱՐԵԱ.Լ.

Եզակի

Ես *թողուցի*
Դուն *թողուցիր*
Ան *թողուց*

Յոքնակի

Մենք *թողուցինք*
Դուք *թողուցիք*
Անոնք *թողուցին*

ԲԱՅԱՐՁԱԿ ԱՊԱՌՆԻ

Եզակի

Ես *պիտի թողում*
Դուն *պիտի թողուս*
Ան *պիտի թողու*

Յոքնակի

Մենք *պիտի թողունք*
Դուք *պիտի թողուք*
Անոնք *պիտի թողուն*

Ա.ՆԿԱՏԱՐ ԱՊԱՌՆԻ

Եզակի

Ես *պիտի թողուի*
Դուն *պիտի թողուիր*
Ան *պիտի թողուր*

Յոքնակի

Մենք *պիտի թողուինք*
Դուք *պիտի թողուիք*
Անոնք *պիտի թողուին*

Հրամայական եղանակ

Եզակի

Յոքնակի

Դու թո՛ղ

Մենք թողո՛ւնք
Դուք թողուցէ՛ք

Ասորադասական եղանակ

Ն Ե Ր Կ Ա Յ

Եզակի

Յոքնակի

Ես թողում
Դու թողուս
Ան թողու

Մենք թողունք
Դուք թողուք
Անոնք թողուն

Ա Ն Կ Ա Տ Ա Ր

Եզակի

Յոքնակի

Ես թողուի
Դու թողուիր
Ան թողուր

Մենք թողուինք
Դուք թողուիք
Անոնք թողուին

Անորոշ եղանակ

Ա Ն Ե Ր Ե Ի Ո Յ Թ

Թողուլ

Ն Ե Ր Կ Ա Յ Ը Ն Դ Ո Ի Ն Ե Լ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Թողող

Ա Ն Յ Ե Ա Լ Ը Ն Դ Ո Ի Ն Ե Լ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Թողած , թողեր

Ա Պ Ա Ռ Ն Ի Ը Ն Դ Ո Ի Ն Ե Լ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Թողուլ

Դիտողութիւն. — Ուշ վերջացող բայերէն շատ քիչեր կը գործածուին աշխարհաբարի մէջ եւ ընդհանրապէս անկանոն խոնարհում ունին:

ՆԵՐԳՈՐԾԱԿԱՆ ԵՒ ԶԵԶՈՔ ԲԱՅԵՐ

ԽԷ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — ԹՈՒԽԱԸ

Մեր հաւերէն մէկը թուխտի նստեր էր : Երեք օր առաջ՝ հաւկիթներուն պատեանները ծաղկելով՝ ճերմակ աղուորիկ վառեակներ դուրս ելան : Ասոնք դեռ թեթեւ աղուամազով մը հաղիւ ծածկուած՝ կը մօին, կը դողդըղան : Մայրերնին զանոնք իր փետուրներուն ներքեւ կը տաքցնէ, կտուցովը ուտելիք կու տայ անոնց, եւ պորտած ատեննին վրանին կը հսկէ որ մէկը չդաւժի անոնց : Եթէ մէկը ճաղերուն մօտենայ, անոր վրայ կը յարձակի : Զանոնք պաշտպանելու համար իր կեանքը տալու պատրաստ է այդ փոքրիկ մայրը :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

220. Օրինակել այս հատուածը, և սկզբնատառերով որոշել ներգործական և չեզոք բայերը :
221. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը :
222. Խոնարհել ծածկել ներգործական բային և մահի չեզոք բային կասարեաշները :

Դ Ա Ս

115. Ներգործական բայ որո՞ւ կ'ըսուի : — Ներգործական կ'ըսուին այն բայերը, որոնց ենթական ուրիշի մը վրայ գործողութիւն մը կը կատարէ, ինչպէս. կը ծեծեմ տղան, կը սիրեմ մայրս :

116. Ո՞ր բայերը սեռի խնդիր կ'առնեն : — Միայն ներգործական բայերը սեռի խնդիր կ'առնեն :

117. Զեզոք բայ որո՞ւ կ'ըսուի : — Զեզոք կ'ըսուին այն բայերը, որոնց ենթական գործողութիւնը ինք իր վրայ կը կատարէ, ինչպէս. կը փաշտէ, կը շողայ :

223. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1.—Որո՞նք հաւը թուխտի նստեր էր: 2.—Ի՞նչ կը նշանակէ թուխտի նստիլ: 3.— Ի՞նչ ելաւ հաւկիթներուն մէջէն: 4.— Ո՞վ ծակեց պատեանները: 5.— Ինչո՞վ ծակեցին: 6.— Ի՞նչ է աղուամագը: 7.— Մայրը ինչպէս կը տաքցնէ իր ձագերը: 8.— Ի՞նչպէս կը կերակրէ զանոնք: 9.— Ի՞նչ կ'ընէ եթէ մէկը մօտենայ վառեակներուն:

224. Խոնարհել մսիչ ջեզոք բային և սեսմել ներգործական բային ապառնիները:

36. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՀՐԵՇՏԱԿՆ ՈՒ ՄԱՆԿԻԿԸ

Հրեշտակ մ'աղուոր լուսահեր,
Օրրանին քով վայրահակ,
Իր պատկերն հոն կը դիտէր՝
Կարծես ջուրի մէջ յստակ:

«Թո՛ղ քու տունէդ ոչ ոք լայ,
Հագնի սուգի հագուստներ,
Թո՛ղ քու վերջին ժամդ ըլլայ
Ծընունդիդ պէս խընդաբեր:

«Եկո՛ւր, կ'ըսէր, վարդ մանկիկ,
Դուն՝ որ ինծի ես նըման,
Եկո՛ւր, ըլլանք երջանիկ.
Երկիրն է քեզ անարժան:

«Զըլլան դէմքերն հոն տըխուր,
Մահուան ողբերն անհետին.
Երբ մարդ քեզ պէս է մաքուր,
Բարեբաղդ է օրն յետին: »

«Ինչո՞ւ կըսկիծ եւ վըրդով
Ճակտիդ խորշոմ տան քուկին,
Ինչո՞ւ աղի արցունքով
Քու խաժ աչքերդ աղօտին:

Եւ հըրեշտակն առաւ թիւ,
Թեւերն ուղղեց բացխըփիկ
Դէպ ի կայանն իր անծիր:
Մեռաւ զաւակդ, հէք մայրիկ:

ՌԸՊՈՒԼ

ԿՐԱԽՈՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՆՑՈՂԱԿԱՆ ԲԱՅԵՐ

ԽԸ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — ՈՍԿԻ ՆՁՆԱԿՆԵՐԸ

Այլիս օր մը սլարտէզ ելաւ վարդ քաղելու : Վարդենիի մը մօտեցաւ . բայց յանկարծ կանգ առաւ տեղեւորուն մէջ ոսկի եղնակներու բայն մը նշմարելով , որուն վրայ չորս հատ փոքրիկ ձագեր կային : Այնքան յափշտակուեցաւ այս տեսարանէն որ ուզեց քակել սանիլ զոնոնք , տուփի մը մէջ սլահել , վարդ կերցնել տնոնց , եւ ուզած ժամանակը դերձանի մը ծայրը կապել տալով խաղալ հետերնին . բայց վայրկեան մը խորհելէ ետքը հեռացաւ դնաց առանց բանի մը դպչելու : Մտածեց թէ անգթութիւն էր արել այդ բայնն ու վարդենին , որոնք այնքան աղուոր յօրինուեր էին Աստուածմէ :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

225. Օրինակել այս հատուածը , և ստորագծել կրաւորական և անցողական բայերը :

226. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը :

Գ Ա Ս

118. Կրաւորական բայ որո՞ւ կ'ըսուի : — Կրաւորական կ'ըսուին այն բայերը , որոնց գործողութիւնը սլիշի մը կողմանէ կը կատարուի ենթակային վրայ , ինչպէս . շինել , շինուիլ . խաւիլ , խօսուիլ . ծեծել , ծեծուիլ :

119. Անցողական բայ որո՞ւ կ'ըսուի : — Անցողական կ'ըսուին այն բայերը , որոնց գործողութիւնը ենթական սլիշի մը ընել կու տայ , ինչպէս . կարդամ , կարդացնեմ . հագնիմ , հագցնեմ . գրեմ , գրել տամ . բաժնեմ , բաժնել տամ :

227. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Ալիս ինչո՞ւ պարտէ՞լ գնաց: 2. — Ինչո՞ւ յանկարծ կանգ ա-
ռաւ: 3. — Ոսկի եզնակները ի՞նչ են: 4. — Մարդու կը վնասեն: 5. —
Ինչո՞վ կը սնին: 6. — Ալիս ի՞նչ ընել ուզեց: 7. — Ինչո՞ւ իր փափաքը
չգործադրեց:

37. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՈՍԿԻ ԵԶՆԱԿՆԵՐԸ

Սաղարթներուն վըրայ աղուոր
Սատափի բոյն մ'է ինկեր.
Վարդերուն մէջ փայլուն, բոսոր,
Լեցուն ոսկի եզնակներ:

Տըզ տըզ Թուփին մէջ կը Թըռին,
Տըզ տըզ կ'ելեն օդն ի վեր,
Եւ ոստերուն մէջ կը Թառին
Արեւուն դէմ լուսայեռ:

Կանանչ ու բիւ ճանճեր խոշոր
Կը պըտտուտ'ին հոյլ ի հոյլ,
Թոյլ Թեւերնին Թոյր է բոլոր
Եւ ձայներնին Թեթեւ սոյլ:

Ճակատնին լայն, կըռնակնին լայն,
Թամիկնին հաստ, լերկ ու սուր,
Բայց մանուկներ կը մօտենան
Անոնց անվախ անասրտուռ:

Կեռ ճանկերէն չըլլայ վախնաք,
Չունին ասեղ ոչ խայծոց.
Գարնան՝ վարդի Թուփերուն տակ,
Մեծ զրօսանքն են տըղոց:

Կ Ո Ջ Ա Կ Ա Ն

ԽՅ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — ՊԱՏԺՈՒԱԾ ՍՏԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Փոքրիկ Նեկտարը Հարմային ձեռքը ոսկի մը տեսնելով հարցուց. « Եղբա՛յր, ո՞ւրկէ գտար այդ դրամը : » — « Ծառէն բրցուցի, » պատասխանեց : — « Ի՞նչ կ'ըսես, Հարմա՛, դրամը ծառին վրա՞յ կը բուսնի : » — « Հապա՛, քոյրս, չե՞ս գիտեր. եթէ աս ոսկին տնկես, եկող տարի ոսկիէ ծառ մը կ'ըլլայ : » Եւ դրամը գզրոցին մէջ պահելով ելաւ դպրոց գնաց : Նեկտար, որ անոր խօսքին հաւատացեր էր, վազեց դրամը գզրոցէն առաւ ու պարտէզին մէջ տնկեց : Իրիկուան Հարմատուն դառնալով քրոջը ըրածը խմացաւ, ու զայրացած պարտէզ վազեց. բայց փոքրիկ աղջիկը տնկած տեղը մոռցեր էր, եւ ստախօս տղան ամէն կողմ փորեց ու դրամ չգտաւ :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

228. Օրինակել այս հատուածը, և ստորագծել կոչականները.
229. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը.
230. Խոնարհել հաւաստի բայը.

Դ Ա Ս

120. Ի՞նչ է կոչականը : — Այն անձին անունը, որուն խօսք կ'ուղղենք, կոչական կ'ըսուի, ինչպէս. եկո՛ւր, զաւակս, համբոռա՛ւմ գփե՛գ :

121. Կոչականը ի՞նչ հոլով կ'ըլլայ : — Կոչականը միշտ ուղղական հոլով կ'ըլլայ :

231. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Նեկտար ի՞նչ հարցուց եղբօրը: 2. — Հարմա ի՞նչ պատասխա-
նեց: 3. — Նեկտար հաւատո՞ց անոր ըսածին: 4. — Հարմա դպրոց գացած
ատեն դրամը ո՞ւր պահեց: 5. — Նեկտար ի՞նչ ըրաւ: 6. — Երբ Հարմա
դպրոցէն դարձաւ, ի՞նչ պատահեցաւ: 7. — Ի՞նչ է այս պատմութեան բա-
րոյականը:

232. Կոչականներ դնել հետեւեալ կէտերուն տեղ.

. . . եկո՞ւր դպրոց երթանք: — Ներէ՛ իմ յանցանքիս . . . : — . . .
գնա՛ սուրճ մը բեր ինձի: — . . . ինչո՞ւ այդչափ տոգոյն ես: — Գթա՛ ինձի,
հի՛վ . . . :

233. Խոնարհել *սանիդ, բերեղ, զարնեղ* անկանոն բայերը:

234. Հետեւեալ *կոչականներ*էն ամէն մեկուն յարմար խօսքեր շինել.

Մայր . . . : — Ո՛վ Աստուած . . . : — Աղջիկս . . . : — Տղանք
. . . : — Բարեկամ . . . : — Քոյրեր . . . : — Ո՛վ մարդ . . . :

38. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՄՐՋԻՒՆԸ

Եզը դաշտէն վաստակաբեկ կը դառնար
Յամբաբար,
Մըրջիւն մըն ալ իր եղջիւրին ծայրն ելեր
Թառեր էր:
Երբ գիւղն հասան, ընկերները պօռացին
Մըրջիւնին.
«Քուրիկ մըրջիւն, այդպէս ուրկէ կը դառնաս,
Ի՞նչ է աս:»
— «Կը հարցընէք, ապուշներ,
Զէք տեսներ,
Հողն հերկեցինք արտերուն
Օրն ի բուն:»

ՀԵՏԵԻՈՂՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՑԱՅԱՅՏԻԶ ԵՒ ԲԱՑԱՅԱՅՏԵԱԼ

Ծ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — ԴԱՋԱՍԻՐՏ ԱՐՍԷՆ

Երէկ գիշեր մեր դրացիին՝ Արեւեանին տունը բռնկեցաւ : Բոլոր թաղեցիները վազեցին եկան . սակայն տանը տանիքը փլեր էր արդէն , եւ բոլոր սենեակները բոցի մէջ էին : Արեւեանին պզտիկ քոյրը՝ Սուրբիկը՝ մուխէն մարած դուրս հանեցին : Խեղճ աղջիկը քիչ մնաց որ պիտի խեղդուէր հոն , եթէ Արսէն՝ մեր քաջ խոհարարը բոցերուն մէջ նետուելով՝ չազատէր զայն : Սուրբիկին բոլոր ընտանիքը՝ հայրը , մայրը , եղբայրները եւ քոյրը երախտապարտ մնացին Արսէնին :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

235. Օրինակել այս հատուածը, և ստորագծել թացայայտիչները, իսկ թացայայտեալներուն վրայ խաջանիշ դնել :
236. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը :
237. Խոնարհել վազել գալ և երախտապարտ մնալ բայերը :

Գ Ա Ս

122. Ի՞նչ է թացայայտիչը : — Այն անունը կամ ածականը որ ուրիշ անունի մը ո՞վ կամ ի՞նչպէս ըլլալը կը բացատրէ , թացայայտիչ կ'ըսուի , և միւսը թացայայտեալ , ինչպէս . Նաբոլեոն՝ Փրանսայի թագաւորը . Միլտոն՝ անգլիացի թանաստեղծը :

238. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Երէկ զիշեր ի՞նչ պատահեցաւ: 2. — Ի՞նչ կը նշանակէ քը-
ռընկեցաւ: 3. — Թաղեցիները ի՞նչ ըրին: 4. — Ի՞նչ կը նշանակէ ջանիֆ:
5. — Տուն մը ուրիշ ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ: 6. — Սուրբիկը ի՞նչպէս
գուրս հանեցին տունէն: 7. — Ո՞վ էր Սուրբիկ: 8. — Ի՞նչ պիտի ըլլար
Սուրբիկ, եթէ Արսէն բոցերուն մէջ չնետուէր: 9. — Ի՞նչ կը նշանակէ
հրախսապարս մնալ:

239. Բերանացի պատմել այս պատմութիւնը, յետոյ գրել ինքնիրեն.

240. Խոնարհել շալ, ջալ, դառնալ բայերը:

241. Հետեւեալ բայերուն գոյականները գտնել.

Հարցնել: — Խաղալ: — Պտտիլ: — Գրել: — Երգել: — Արտա-
սուել: — Հաւաչել: — Վախնալ: — Սոսկալ: — Զարմանալ: — Տրտմիլ:

242. Հետեւեալ բայերը յօքնակի ընել.

Կը ժողովեմ: — Կը թղթատես: — Կը հեղէ: — Կը գնեմ: — Կը ծա-
խես: — Կը նետէ: — Կը ծեծեմ: — Կը վանես: — Կը պահէ: — Կը կան-
չեմ: — Կը ձգես: — Կը մարի: — Կը դեղնիմ: — Կը կարմրիմ: — Կը մսի:

39. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՆԱԻԱՍՏԻՆ

Նաւաստի մը կը մեկնէր

Դէպ ի հեռու երկիրներ:

«Կ'երթաս, ըսաւ մէկն իրեն,

Բայց չես վախնար ծովերէն:

Հայրդ ու մեծ հայրդ ալ գացին,

Եւ զոհ եղան արկածին:»

— «Իսկ քուկին հայրդ ո՞ր մեռաւ:»

— «Իր անկողնին մէջ հարկաւ:»

— «Ուրեմն այնտեղ դուն ի՞նչպէս

Ամէն զիշեր կը նընջես:»

ՀԵՏԵԻՈՂՈՒԹԻՒՆ

ՄԱԿՐԱՅ

ԾԱ. ԸՆԹԵՐՅՈՒՄ. — ԽԵԶԱՓԱՌԻՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Օր մը խեչափափը իր պղտիկ աղջկան հետ չրջա-
դայութեան ելեր էր : Օղը աղուոր էր , եւ ալիքներուն
տակ , կակուղ աւազին վրայ վեր վար կը պտտէին :
Յանկարծ մայրը իր աղջկան քալուածքը դիտելով ըսաւ .
« Զաւա՛կս , ինչո՞ւ չիտակ չես քալեր , եւ շարունակ մէկ
քովիդ կը ծռիս . չե՞ս գիտեր որ վայելչութեան դէմ է
այդպէս կաղալը » : — « Մայրի՛կ , պատասխանեց փոք-
րիկը , քեզմէ ինչ որ տեսնեմ՝ ան կ'ընեմ . եթէ կ'ուզես որ
աղէկ քալեմ , առաջ դուն քու քալուածքդ շտկէ՛ » :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

243. Օրինակել այս հատուածը , և ստորագծել մակբայները :

244. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը :

245. Հետեւեալ մակբայներէն՝ *սեղ*, *ժամանակ*, *փանակութիւն*, *հար-
ցում*, *ժխտում* ցուցնողները գատ գատ սիւնակներու մէջ գրել .

Երբեմն, *ոչ*, *հոն*, *շատ*, *ետքը*, *երբեք*, *առաջ*, *ինչո՞ւ*, *վաղը*, *այս-
չափ*, *քիչ*, *շատ*, *վեր*, *աղէկ*, *արդեօք*, *Թերեւս* :

Դ Ա Ս

123. Ի՞նչ է մակբայը : — Մակբայ կ'ըսուին
այն բառերը , որոնք գործողութեան մը *սեղը*, *ժա-
մանակը*, *կերպը*, *փանակութիւնը*, *ևլն.* կը ցուցնեն :

124. Գլխաւոր մակբայները որո՞նք են : —
Գլխաւոր մակբայներն են . *այսօր*, *վաղը*, *երեկ*,
հիմա, *եսքը*, *առաջ*, *երբեմն*, *երբեք*, *վեր*, *վար*,
այստեղ, *այնտեղ*, *առջեւ*, *ետեւ*, *դիմաց*, *ին-
չո՞ւ*, *ո՞ւր*, *արդեօք*, *թերեւս*, *շատ*, *աւելի*,
քիչ, *աղէկ*, *գեշ*, *շուտ*, *կամաց*, *այո՛*, *ո՛չ*, *եւլն.*

246. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Խեչափառը ո՞ւր կը պտտէր իր աղջկան հետ: 2. — Ի՞նչ թե-
րուծիւն նշմարեց իր աղջկան վրայ: 3. — Ի՞նչ ըսաւ անոր: 4. — Պըզ-
տիկը ի՞նչ պատասխանեց: 5. — Ի՞նչ է այս առակին բարոյականը: 6. —
Որո՞նք են այս հատուածին մէջ չեզոք բայերը:

247. Խոնարհել նշմարել ներգործական բայը և նշմարուիչ կրաւորա-
կան բայը:

40. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԿԱՐՈՒԱԿՆ ՈՒ ՄԵԾԱՏՈՒՆԸ

Կարուակ մը կար ատենօք
Որ՝ թէպէտ խեղճ, չըբաւոր՝
Կ'երգէր զըւարթ եւ անհոգ
Աշխատելով ամէն օր:

Դրացի մ'ունէր մեծատուն
Որ շըբեղ կեանք կը վարէր
Բայց ո՛չ հանգիստ եւ ո՛չ քուն
Ունէր ցորեկն ու գիշեր:

Առտըւան դէմ երբ նիրհէր,
Կարուակն ելած էր արդէն,
Եւ երգելով միշտ երգեր
Կ'արթընցընէր զայն քունէն:

Հարուստն ըսաւ օր մ'իրեն.
«Կուզեմ բարիք մ'ընել ես.
Հարիւր ոսկի թող բերեն,
Ա՛ռ, ամէնքն ալ կու տամ քեզ:»

Կարուակն առաւ երբ ոսկին
Ա՛լ աշխարհք իրն էր կարծես.
Բայց այդ զանձով թանկագին
Հոգն ալ մըտաւ տունէն ներս:

Դադրեցաւ ձայնն իր երգին,
Քունն ալ փախաւ աչքերէն.
Տանջանքն եղաւ իր բաժին
Խաղաղ կեանքին փոխարէն:

Օր մ'ալ զընաց հարուստին
Որ ալ հանգիստ էր առտուն.
«Ա՛ռ, ոսկիներդ, ըսաւ, սին,
Տո՛ւր քունս ու երգս ինձի դուն:»

ՀԵՏԵԻՈՂՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԾԲ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ — ԶԱՐԱԻՐՏ ՏՂԱՆ

Անձրեւոտ օր մը պզտիկ տղայ մը՝ դասագիրքերը ա-
նութին տակ՝ կերակուրին սակառն ալ ձեռքը բռնած՝
դժուարութեամբ կը քալէր : Թրջուած սալայատակները
սահուն էին : Խեղճ տղան հաւասարակշռութիւնը կոր-
սնցնելով՝ ցեխին մէջ ինկաւ , եւ դէմքը բոլորովին աղ-
տոտեցաւ : Թովմաս , որ ան տեղէն կ'անցնէր , փոխա-
նակ անոր օգնելու՝ սկսաւ վրան խնդալ . « Օ' , պարոն ,
այդ ի՛նչ աղուոր ես , պեխերդ ու մօրուքդ շատ շուտ
բուսեր են , » պօռաց հեղնութեամբ : Այս խօսքերը ը-
սած վայրկեանին՝ յանկարծ իր ոտքն ալ սահեցաւ ու
այնպէս ուժգին պառկեցաւ սալայատակին վրայ որ քի-
թը բերանը արիւնեւելով՝ իր չարութեան արժանի պա-
տիժը դտաւ :

Հ Ր Ա . Հ Ա Ն Ք Ն Ե Ր

248. Օրինակել այս հատուածը , և ստորագծել նախադրութիւնները :
249. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը :

Գ Ա Ս

125. Ի՞նչ է նախադրութիւնը : — Նախա-
դրութիւնը բառ մըն է , որ երկու բառեր միացնե-
լու և զանոնք յարաբերութեան մէջ դնելու կը
ծառայէ :

126. Նախադրութեմէն առաջ դրուած բառը
ի՞նչ կը կոչուի : — Նախադրութեմէն առաջ դըր-
ուած բառը անոր խնդիրը կը կոչուի :

127. Գլխաւոր նախադրութիւնները որո՞նք են :
— Գլխաւոր նախադրութիւններն են . վրայ , քով ,
սակ , շուրջ , ի վեր , մէջ , մօտ , առջեւ , ետեւ ,
առաջ , ետք , առանց , համար , հետ , վեր , դէմ ,
պէս , զոք , մեկտեղ , վար , ևայլն :

250. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Անձրեւոտ օր մը փոքրիկ տղան խնչպէս կը քալէր: 2. — Ի՞նչ ունէր անուծին տակ եւ ձեռքը: 3. — Ո՞վ տեսաւ զայն: 4. — Ի՞նչ ըրաւ: 5. — Ի՞նչ ըսաւ անոր: 6. — Ինչո՞ւ այդպէս ըսաւ: 7. — Ի՞նչ պատահեցաւ իրեն: 8. — Պէտք է խնդալ ուրիշին պատահած դժբաղդութեան վրայ:

251. Նկարագրել քե ինչպէս պիտի վարուէր բարի տղայ մը այս պարագային մէջ:

252. Խոնարհել իշնալ բայը:

41. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԿՈՅՐ ՏՂԱՆ

Գեղեցիկ է, կ'ըսեն, արփին,
Ծաղկին ճիւղերն ալ կը հակին
Գետին վրայ վայելչօրէն.
Թէ պերճախօս թըռչնիկն աղու
Եւ միջատներն այերաչու
Շողշող լոյսին մէջ կը պարեն:

Բոյրը, կ'ըսեն, ծաղիկներուն
Այն թոյրերուն չափ չէ սիրուն
Որ թերթերնուն կը ձօնէ լոյս:
Թէ բըլուրներն ալ ու ծործոր,
Լեռներ, մարգեր, ջուրեր բոլոր,
Եւ պուրակներ եւ այգեր կոյս

Այնքան հրապոյր ունին գողտրիկ
Որ ծունկի գան պէտք է մարդիկ
Այդ պերճութեանց առջեւ շքեղ:
Բայց իմ սրտիս չէ ցաւ ու խոց
Որ չեմ տեսներ ծովն ալեկոծ,
Ոչ ալ ծաղկին գոյներն ու զեղ,

Ոչ երկինքը, ոչ շողն այգուն
Ոչ ալ պուրակն ու միրգն հասուն,
Ոչ թըռչնիկը, լոյսն անսահման . . .
Բոլոր այս պերճ բարիքներէս
Հատ մը, ո՞վ Տէր, կ'ըզձայի ես.
Տեսնել մայրիկս իմ սիրական:

ՕՐ. ՍԱՍԷՌԵՍ ՏԸ ԹԻՒՌԷՆ

ՇԱՂԿԱՊ

ԾԳ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — ՃԱՆՃՆ ՈՒ ԹԻԹԵՌՆԻԿԸ

« Անխոհեմ կենդանի , թեւե՛րը պիտի այրէ » ,
կ'ըսէր ճանճ մը՝ թիթեռնիկի մը ճրագին շուրջը թռչտիլը
տեսնելով : Խեղճ կենդանին կը դառնայ , կ'երթայ , կու
գայ , վերջապէս բոցին մէջ իյնալով կ'այրի : Բայց ճանճը
աւելի խոհեմ չէ . կ'երթայ կաթնամանի մը եզերքը կը
թառի , յետոյ կը ծռի խմելու համար , եւ մէջը իյնալով
կը խեղդուի : Թէեւ թիթեռնիկին սպառնացող վտանգը
տեսեր էր , սակայն չէր նշմարեր թէ ինչ անդունդ կար
իր ոտքին տակ :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Գ Ն Ե Ր

253. Օրինակել այս հատուածը , և ստորագծել շաղկապները :

254. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը :

255. Խոնարհել դառնալ , երթալ անկանոն բայերը :

Գ Ա Ս

128. Ի՞նչ է շաղկապը : — Շաղկապ կ'ըսուին
այն բառերը , որոնք բառերը կամ խօսքերը իրա-
րու կը կապեն :

129. Գլխաւոր շաղկապները որո՞նք են : —
Գլխաւոր շաղկապները հետեւեալներն են . քայց ,
կամ , մանաւանդ , եւ , եթէ , թէ , որ , երբ , ոչ
թէ , որովհետեւ , թեւէ , իսկ , որպէս զի , ալ
քան թէ , ևայլն :

256. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Ի՞նչ ըսաւ ճանճը Թիթեռնիկը տեսնելով: 2. — Ի՞նչ պատահեցաւ Թիթեռնիկին: 3. — Ճանճը անկէ աւելի խոհեմ է: 4. — Ո՞ւր կը թառի: 5. — Ի՞նչ կ'ընէ յետոյ: 6. — Եւ շաղկապը հր բառերը միացուցած է այդ խօսքին մէջ: 7. — Սակայն շաղկապը հր խօսքերը միացուցած է իրարու:

257. Պատմեցէք այս առակը ձեր ուզած կերպով:

258. Խոնարհեցէք այս ընթերցումին բոլոր բայերուն սահմանական ներկան:

42. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԾԱՂԻԼԸ

Հիւժուած ծաղիկ դուն մենաւոր,
Որ փառքն եղար ծործորին,
Մըրիկներէն ցրուած բոլոր
Թերթերըդ վար կը ծորին:

Մենք կ'ըլլանք զոհ նոյն մանգաղին
Եւ նոյն կամքին միշտ հըլու,
Թերթ մը կ'իյնայ քեզմէ հողին,
Եւ բաղդն ըզմեզ կը թողու:

Կորսընցուցած մարդ ցընորքներ՝
Կը հարցընէ տըրտմօրէն.
Ո՞րն աւելի վաղանցուկ էր,
Ծաղիկը թէ կեանքն իրեն:

ՄԻԼՎՈՒԱ

ԶԱՅՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

ԾԴ. ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ. — ՄԵԾ ՄՕՐ Ա.ՍԵՂԸ

« Վա՛յ , ա՛լ ձանձրացայ » , կըսէր Երանիկ ամէն անգամ որ մեծ մայրը զինքը կը կանչէր ասեղը անցընելու համար : Օր մը Երանիկ երազին մէջ տեսաւ որ բոլոր ծովը ասեղ եւ ցամաքը դերձան կտրեր էր , ու ինք միւս մինակ մնացեր էր անոնց մէջ տեղը : Կ'անցընէր , կ'անցընէր զանոնք ու չէին հատներ . թեւերը կը յոգնէին ու լալով կ'ըսէր . « Աւա՛ղ , ինչո՞ւ կը գանգատէի խեղճ մեծ մօրս ասեղէն : Իցի՛ւ թէ նորէն քովս ըլլար , ու ամէն վայրկեան իր ասեղը միայն անցընէի : » Երբոր արթնցաւ , երդում ըրաւ այնուհետեւ սիրով ծառայելու իր մեծ մօրը :

Հ Ր Ա Հ Ա Ն Փ Ն Ե Ր

259. Օրինակել այս հատուածը , և ստորագծել ձայնարկութիւնները :
260. Սորվիլ այս հատուածին ուղղագրութիւնը :
261. Խոնարհել կարդալ ներգործական բայը և կարդացնել անցողական բայը :

Գ Ա Ս

130. Ի՞նչ է ձայնարկութիւնը : — Զայնարկութիւնը բառ մըն է , որ առանց խօսքին հետ կապ ունենալու՝ վախ , ցաւ , քաղձանք , զղջում և քարկոտորիւն կը յայտնէ :

131. Գլխաւոր ձայնարկութիւնները որո՞նք են : — Գլխաւոր ձայնարկութիւններն են . ա՛խ , աւա՛ղ , վա՛յ , երանի՛ք թէ , իցի՛ւ թէ , անե՛ծք , ո՛հ , սե՛ղք , վա՛խ , կեցցե՛ք , օ՛ն , ա՛յ , եւայլն :

262. Պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն՝ բերանացի և գրաւոր.

1. — Ի՞նչ կ'ըսէր Երանիկ երբ մեծ մայրը զինքը կանչէր: 2. — Ինչո՞ւ կը կանչէր: 3. — Օր մը երազը ի՞նչ տեսաւ Երանիկ: 4. — Ի՞նչ կ'ըսէր Երանիկ երազին մէջ: 5. — Ինչո՞ւ այդպէս կ'ըսէր: 6. — Երբոր արթնցաւ ի՞նչ ըրաւ:

263. Նկարագրել ինչ որ պիտի ըներ բարի աղջիկ մը Երանիկին տեղ:

264. Որոշել թե հետեւեալ ձայնարկուչքիւններէն ո՞րը զոչո՞ւմ, ո՞րը թափուչքիւն, ո՞րը ուրախուչքիւն կը յայտնէ.

Ա՛խ, մեղք, երանի թէ, վայ, այ, կեցցէ, աւանդ:

43. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ՄԵԾ ՄԱՅՐԸ

«Կը քընանամ, զարթիր, մեծ մայր սիրական:
Յարդ քունիդ մէջ բերանդ ըստէպ կը շարժէր.
Զի աղօթքներդ ալ քու նինջիդ են նըման.
Բայց արձանն ես կարծես կոյսին այս գիշեր.
Շըրթունքդ անշարժ եւ մեղմիկ շունչդ է լըռեր:

Ինչո՞ւ ճակատդ այդպէս կ'իյնայ վայրահակ.
Մենք ի՞նչ ըրինք որ ալ ըզմեզ չես սիրեր.
Զահն է տըժգոյն եւ կը մըխայ մեր կըրակ.
Եթէ լըռես, պիտի մեռնինք մենք անտէր,
Մենք, կանթեղնիս, մեր հընոցին հո՛ւսկ կայծեր:

Յուրտ են ձեռքերդ. աչքերդ շո՛ւտ թող բացուին:
Դուն կ'ըսէիր. աշխարհք մը կայ մեզմէ վեր.
Թէ կայ երկինք եւ գերեզման, կեանքն է սին.
Մահուան վրայ կը խօսէիր անվեհեր.
Ի՞նչ է մահը, մայրիկ, ինչո՞ւ չես ըսեր:»

Այսպէս ի զուր հեծկըլտացին անյարիր.
Այգն արթընցաւ, կը քընանար դեռ հանին.
Զանգակն հընչեց խուլ հարուածներ օդային.
Եւ անցորդ մը տեսաւ դռնէն հիւղակին
Թափուր մահճին, Սուրբ Գըրքին քով լալագին՝
Որք տըղաքն որ կ'աղօթէին ծընրադիր:

ՎԻՓԹՕՌ ՀԻԻԿՕ

Յ Ա Ն Կ Ն Ի Թ Ե Ր Ո Ւ

	Էջ
Յառաջաբան	5
Նախնական գիտելիք	8
Անուն կամ Գոյական	22
Յօդ	36
Ածական	44
Դերանուն	56
Բայ	68
Մակբայ	124
Նախադրութիւն	126
Շաղկապ	128
Զայնարկութիւն	130

ՅԱՆԿ ԸՆԹԵՐՅՈՒՄՆԵՐՈՒ

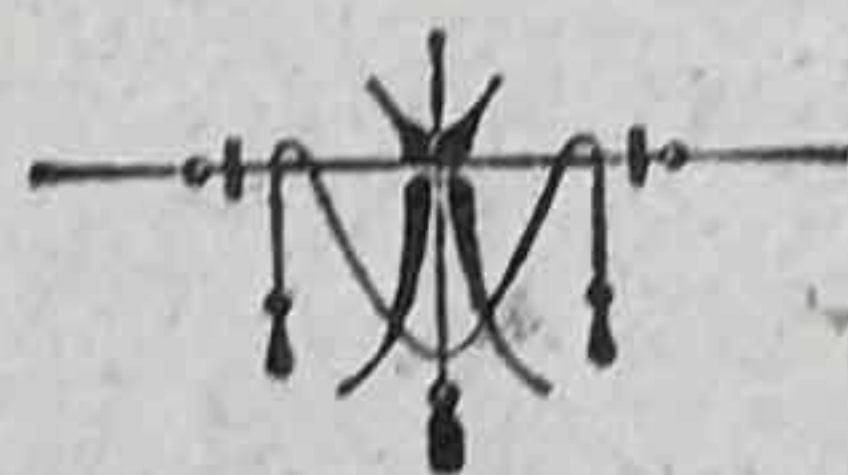
	Էջ		Էջ
Բարի աղջիկը	8	Այգին	44
Առտուն	10	Գիւղացիներուն աշխատանքը	46
Շնիկը	12	Նախանձոտ տղան	48
Մաքրասէր տղան	14	Սարդերն ու շերամը	50
Օրիորդ Վախկոտ	16	Հիւանդ բարեկամունիս	52
Նուարդին պուպրիկը	18	Ինքնահաւան աղջիկը	54
Զկնորսութեան հաճոյքը	20	Ծաղիկները եւ պտուղները	56
Կաղանդի նուերներս	22	Փոքրիկ կատունները	58
Ճնճողուկը	24	Մեր պուպրիկները	62
Զատկի տօնը	26	Ծոյլ աղջիկը	64
Մարդուս մարմինը	28	Մեր նոր տունը	66
Զուարճալի պարտեզը	30	Հովիւը	68
Հայ գիրերը	32	Կաղնին եւ եղեգը	70
Ստախօս աղջիկը	36	Փոսուռաները	62
Նորածինը	38	Լալկան տղան	76
Մեր պարտեզը	40	Արծաթ դրամը	78
Մեր դրացիին տղան	42	Աղուոր շունը	86

	էջ		էջ
Մրջիւնը եւ աղաւնին	88	Աղուէսն ու այծը	108
Թռչուններուն բոյները	90	Որկրամոլ տղան	110
Արթուն աղջիկը	92	Թուխար	116
Երբոր մեծնամ	94	Ոսկի եզնակները	118
Մերդաստիարակին խրատները	96	Պատժուած ստախոսութիւն .	120
Աջ ձեռքը և ձախ ձեռքը	98	Քաջասիրտ Արսէն	122
Գործնական խորհրդատուն	100	Խեջափառին պատասխանը .	124
Քաղեղը	102	Զարսիրտ տղան	126
Ազնիւ ստախոսութիւն	104	Ճանճն ու քիթեռնիկը	128
Ոգնին	106	Մեծ մօր ասեղը	130

ՅԱՆԿ ՈՏԱՆԱԻՈՐՆԵՐՈՒ

	էջ
Քարի աղջիկը	9
Գեղջուկին պանիրը	11
Շնիկը	13
Արծիւն ու խղունջը	15
Փոքրիկ բարձիկը	17
Մանուկը	19
Զուարթ նաւաստին	21
Փոքրիկ վարձակալը	27
Ստախոսին պատիժը	39
Տերեւը	41
Խաղողը	45
Ծուխն ու բոցը	51
Փուշն ու վարդը	53
Ամուլ հասկը եւ պարապ տակառը	55
Մայրը եւ երկու գաւակները	57
Պահապան հրեշտակը	59
Քարեկամութիւնը	63
Տղու հարցում	65
Քաղեղն ու վարդենին	71
Փոսուռան	73

Հային	Հուի Պարիզյան	12
Որբատուններ եւ կնձնին	Բարեկ	77
Վարդն ու շիրիմը	Վիսթրոն Հիւկո	79
Գաղտնապահութիւն		87
Բոյնը	Հուի Թունուիկ	89
Զին եւ ցուր	Լը Պայեի	91
Ծաղիկն ու թիթեռնիկը	Վիսթրոն Հիւկո	93
Մանկիկին քունը	Հետեւողութիւն	95
Յձն ու փոսուռան	Լայկ	97
Ծնունդին վարդերը	Առնօշ	99
Անծեղն ու խայտիտը	Տիկին Տը լա Ֆիւսանսիկո	101
Աղբիւրն ու ծովը	Վիսթրոն Հիւկո	103
Կակաջն ու մեխակը	Հետեւողութիւն	105
Փշոտ բուփը	»	107
Պարծենկոտ աղջիկը	»	109
Հրեշտակն ու մանկիկը	Ռըպուլ	111
Ոսկի եզնակները		117
Իրջիւնը	Հետեւողութիւն	119
Նաւաստին	»	121
Կարուակն ու մեծատունը	»	123
Կոյր տղան	Օր. Սաւոնոն Տը Թիւոն	125
Ծաղիկը	Միլփուա	127
Մեծ մայրը	Վիսթրոն Հիւկո	129
		131

İBB Eyüp Sultan Halk ve Çocuk Kütüphanesi

ERM1002

255.07.02.01.06.00/

ԳՐԱՏՈՒՆ Պ. Պ. ՊԱԼԵՆՑ

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆԻ ԴԱՍԱԳԻՐՔԵՐՈՒ

Կ. Պոլիս, Չափնաճրշար Եօզուշու, Թիւ 20

ԱՅՐԵՆ. Գաղղ. լեզ. Հայ. բացատրութեամբ .	Դ. Թերզեան	1 20
ԱՐՈՒՆԵՍ ՏԱՂԱԶԱՓՈՒԹԵԱՆ	Յ. Դուրզեան	3
ԲԱՆԱԼԻ ԸՆԴՐՁ. ԹՈՒԱՐԱՆՈՒԹԵԱՆ		12
» ԳԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՕԼԷՆՏՈՐՅԻ		5
ԲԱՌԱՐԱՆ Հայ. Գաղղ.	Կ. Ոսկեան	25
ԲԱՌԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ	Եղիշե Ծ. Վ. Դուրեան	3
ԳԵՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, Ընդարձակ	Թախթաճեան	20
» Համառոտ	»	2
ԸՆԹԱՑՔ Ի ԳՐՈՑ ԲԱՐՐԱՌ, Ա. Տարի Եղիշե Ծ. Վ. Դուրեան		5
» » » Բ. » » » »		7 20
ԹՈՒԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴԱՐՁԱԿ	Տ. Պօզանեան	15
ԻՐԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ, Ընդարձակ	Ե. Թեյեան	6
» Համառոտ	»	3
ԾԱՂԱՓՈՒՆՁ կամ Պատկերազարդ նոր Ընթերցարան .	Ս. Հ. Ֆեյեկեան	2
ՆԱԽԱՏԱՐԵՐՔ Բնագիտական եւ Բնապատմական գիտութեանց, Ա. Տարի	Ե. Թեյեան	5
ՆՈՐ ԳԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ, Հայ. Գրաբ. լեզ. Ս. Դաքաճեան		7
ՏԱՂԱԶԱՓՈՒԹԻՒՆ	Դաւապեան	2 20
ՏԱՐԵՐՔ ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ, Ա. Տարի		3
» » » Բ. »		5
» » » Գ. »		5

Գին 3 Լրե.

معارف عمومیہ نظارت جلیلہ سنک ۱۸ ذی الحجہ ۱۴۱۴ و ۸ مایس ۱۳۱۳
تاریخی و ۱۳۳۳ نومرولی رخصتنامہ سیلہ طبع اولنمشد